

146400

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN EVLİLİK VE AİLE KURUMUNA
YAKLAŞIMI
(FIRAT ÜNİVERSİTESİ UYGULAMASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

146400

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mehtap YEŞİLORMAN

HAZIRLAYAN
Maşallah MUTLU

ELAZIĞ - MART 2004

I

v

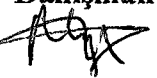
T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

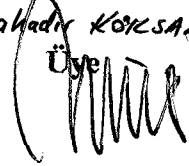
ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN EVLİLİK VE AİLE KURUMUNA YAKLAŞIMI
(FIRAT ÜNİVERSİTESİ UYGULAMASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 16 / 03/2004 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr.
Mehtap YEŞİLOĞMAN
Danışman

Prof. Dr.
Halit NARMAN
Üye

Yrd. Doç. Dr.
Bahadır KOKSALAN
Üye

Yukarıdaki Jüri üyelerinin İmzaları Tasdik Olunur.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi
Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı
(Fırat Üniversitesi Uygulaması)

Maşallah MUTLU

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
2004, Sayfa: X + 96

Bu çalışma, "Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı"nu belirlemeye yönelik bir alan araştırmasıdır. Araştırmanın evreni Fırat Üniversitesi son sınıfta okuyan örgün öğretim öğrencileridir. Araştırmanın örnekleme, evrenin %10'u olan 212 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubu ise küme örnekleme yolu ile fakültelerin öğrenci sayıları ile orantılı olarak belirlenmiştir.

Anket formu 54 sorudan oluşmaktadır. Sorular, üniversite gençlerinin düşünce ve tercihlerini mikro düzeyde ortaya çıkarmaya yönelik hazırlanmış, verilen cevaplar titizlikle incelenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada genel olarak deneklerin tercihlerinde, doğup büyüdüğü aile ve sosyal çevre ve bunun eş seçimi, eşin seçim biçimi, nikah, düğün merasimi, kurulan ailenin yerleşim yeri ve aile tipi, çocuk sayısı üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir. Gençlerin geleneksel Türk aile yapısı ile Batılı/modern aile yapısı arasında bir tercih yapma noktasında olduğu, bir geçiş süreci yaşadığı ve bu geçişin mimarlarının da bu dönem üniversite gençliği olduğu varılan sonuçlardandır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, üniversite gençliği, eş seçimi, evlilik, aile, aile kurumu.

SUMMARY

Master Thesis

**University Students' Approach to the Institution of Marriage and Family
(The Application of Firat University)**

Maşallah MUTLU

Firat University

The Institute of Social Sciences

The Department of Sociology

2004, Page: X + 96

This is a field work which aims to reveal the university students' approach to the institution of marriage and family. The research group is the students of Firat University who attend the fourth class. The sampling of the research consists of 212 students who are 10 percent of the research group. The sampling which is proportional to the number of students for each faculties.

The survey consists of 54 questions. The questions were prepared to find out the university students' choices and thoughts at micro level and the answers were examined and evaluated carefully.

It was observed that the social environment and the family life have a great influence on the choices of the subjects of this experiment and these factors also affect choosing mates, the way of choosing mates, wedding ceremonies, settlement the family type and the number of children. In conclusion, Youth has to make a choice between the conventional Turkish family structure and the Western/modern family structure, They undergo a transition period and the university students are the founders of this period.

Key Words: Youth, university students, choosing mates, marriage, family and the institution of family.

İÇİNDEKİLER

ONAY

ÖZET

SUMMARY

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ

ÖNSÖZ

GİRİŞ 1

1. BÖLÜM

GENÇLİK VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ

1. Gençliğin Tanımı, Toplumsal Konumu 4
2. Üniversite Gençliği 7

2. BÖLÜM

EVLİLİK VE AİLE

1. Evlilik Tanımı 9
2. Evlilik Biçimleri 10
3. Aile Kavramının Tanımı ve Alanı 11
4. Ailenin Tarihsel Gelişimi 13
5. Ailenin Karakteristik Özellikleri 15
6. Ailenin İşlevselliği, Sistem Oluşu ve Gereksinimleri 16
7. Aile Tipleri ve Özellikleri 18
8. Türk Ailesinin Genel Yapısı 20

3. BÖLÜM

AİLE KURUMUNA BAZI SOSYOLOJİK YAKLAŞIMLAR

1. Enteraksiyonel (Etkileşimci) Yaklaşım	22
2. Yapısalcı-Görevselci Yaklaşım	22
3. Sitüasyonel (Durumsal) Yaklaşım	23
4. Kurumsal Yaklaşım	23
5. Gelişmeci Yaklaşım	23

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODU

1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	24
2. Araştırmanın Metodu	24
2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	25
2.2. Bilgi Toplama Araçları ve Ölçme Aracının Hazırlanması	27
2.3. Ölçme Aracının Uygulanması ve Verilerin Toplanması	27
2.4. Verilerin Tasnifi ve Analizi	27

5. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMU

1. Üniversite Gençliğinin Genel Nitelikleri	28
1.1. Doğal Nitelikler	28
1.2. Toplumsal Nitelikler	31
2. Üniversite Gençliğinin Eş Seçiminde Aradığı Nitelikler.....	38
3. Üniversite Gençliğinin Evlilik Öncesi Karşı Cinsle İlişki Biçim(ler)ine Yaklaşımı.....	47
4. Üniversite Gençliğinde Evlilik Süreci ve Geleneksel Evlilik Anlayışına Yaklaşımı.....	52
5. Üniversite Gençliğinde Evliliğin Önemi ve Evlenme Merasimi.....	60
6. Üniversite Gençliğinin Evlilikte Karşılıklı İlişki Biçimleri ve Beklentileri.....	64
7. Üniversite Gençliğinin Çocuk, Aile Planlaması ve Boşanma İle İlgili Görüşleri.....	67
8. Üniversite Gençliğinde Aile Kurma Anlayışı ve Aile Kurumuna Yaklaşımı.....	73

6. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	81
KAYNAKLAR	
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı.....	28
Tablo 2: Örneklem Grubunun Yaş Dağılımı.....	28
Tablo 3: Örneklem Grubunun Medeni Durumu	29
Tablo 4: Örneklem Grubunun Mezun Olduğu Lise	30
Tablo 5: En Uzun Süreli Kalınan Yerleşim Yeri	31
Tablo 6: Öğrenim Süresince Barınılan Yer	31
Tablo 7: Kardeş Sayısı	32
Tablo 8: Aylık Ortalama Gelir Durumu	32
Tablo 9: Üniversite Gençlerinin Öğrenim Süresince Çalışma Durumu	33
Tablo 10: Annenin Eğitim Durumu	33
Tablo 11: Babanın Eğitim Durumu.....	34
Tablo 12: Annenin Mesleki Durumu	34
Tablo 13: Babanın Mesleki Durumu	35
Tablo 14: Annenin Evlilik Durumu	36
Tablo 15: Babanın Evlilik Durumu	36
Tablo 16: Karşı Cinsle Olan İlişki Düzeyi.....	37
Tablo 17: Kadın İçin En Uygun (İdeal) Evlenme Yaşı	38
Tablo 18: Erkek İçin En Uygun (İdeal) Evlenme Yaşı	38
Tablo 19: Üniversite Gençlerinin Eş Seçiminde En Çok Dikkat Ettikleri Öncelikli Husus.....	39
Tablo 20: Cinsiyet İle Üniversite Gençliğinin Eş Seçiminde En Çok Dikkat Ettikleri Öncelikli Husus Arasındaki İlişki.....	40
Tablo 21: Eş Olarak Seçilen Kişinin Tercih Edilen Yaş Durumu.....	41
Tablo 22: Eş Olarak Seçilen Kişide Tercih Edilen Eğitim Düzeyi.....	42
Tablo 23: Eş Olarak Seçilen Kişinin Tercih Edilen Maddi Durumu.....	42
Tablo 24: Evlenilecek Kişide Aranılan Dini Mensubiyet.....	43
Tablo 25: Evlenilecek Kişide Aranılan Etnik Mensubiyet.....	43
Tablo 26: Evlenilecek Kişinin Ait Olduğu Sosyo-Kültürel Çevre İle İlgili Tercihi.....	44
Tablo 27: Eş Seçiminde Akrabalığa Karşı Takınılan Tavr.....	45
Tablo 28: Daha Önce Başkasıyla Flört Etmiş Birisiyle Evlenme Durumu.....	47

Tablo 29: Cinsiyet İle Daha Önce Başkasıyla Flört Etmiş Birisiyle Evlenme Durumu Arasındaki İlişki.....	48
Tablo 30: Daha Önce Başkasıyla Cinsel İlişkisi Olmuş Birisiyle Evlenme Durumu.....	49
Tablo 31: Evlenmeden Birlikte Yaşamayı Onaylama Durumu.....	49
Tablo 32: Sanal Ortamda Tanışma İle Evlilik Tercihi.....	50
Tablo 33: Daha Önce Başından Evlilik Geçmiş Birisiyle Evlenme Durumu.....	51
Tablo 34: Eş Seçiminde Karar Alma/Karar Verme Durumu.....	52
Tablo 35: Cinsiyet İle Eş Seçiminde Karar Alma/Karar Verme Durumu Arasındaki İlişki.....	53
Tablo 36: Daha İyi Bir Gelecek Sağlamak İçin Yurt Dışına Yerleşmeye Yardımcı Olacak Bir Evlilik Yapma Tercihi.....	54
Tablo 37: Cinsiyet İle Daha İyi Bir Gelecek Sağlamak İçin Yurt Dışına Yerleşmeye Yardımcı Olacak Bir Evlilik Yapma Tercihi Arasındaki İlişki.....	54
Tablo 38: Evlilikte Çok Eşliliği Onaylama Durumu.....	56
Tablo 39: Evlilikte “Başlık Parası”nı Onaylama Durumu.....	56
Tablo 40: Üniversite Gençlerine Göre Evlenebilmenin Koşulları.....	57
Tablo 41: Üniversite Gençlerinin Evlilikten Korkma/ma Durumu.....	58
Tablo 42: Üniversite Gençlerinin Evlilikten Korkma Nedeni.....	59
Tablo 43: Üniversite Gençlerine Göre Evliliğin Niçin Önemli Olduğu.....	60
Tablo 44: Cinsiyet İle Üniversite Gençlerine Göre Evliliğin Niçin Önemli Olduğu Arasındaki İlişki.....	61
Tablo 45: Evlilikte İstenilen Tören Şeklini Tercih Etme Durumu.....	62
Tablo 46: Evlilikte Olması İstenilen Nikah Şekli.....	63
Tablo 47: Evlenilecek Kızın Çalışmasına Karşı Takınılan Tutum.....	64
Tablo 48: Evleneceği Kişinin Giyim Tercihine Karış(ma)ma Durumu.....	65
Tablo 49: Evlenildiğinde Ailede Önemli Kararların Alınmasında Eşe Danışma Durumu.....	65
Tablo 50: Kadına “Dayak Atılması”nı İsteme Durumu.....	66
Tablo 51: Olması İstenilen Çocuk Sayısı.....	67
Tablo 52: Cinsiyet İle Olması İstenilen Çocuk Sayısı Arasındaki İlişki.....	68
Tablo 53: Sadece Bir Çocuğun Olması Halinde Tercih Edilen Cinsiyet.....	69
Tablo 54: Aile Planlamasını/Doğum Kontrolünü İsteme Durumu.....	70
Tablo 55: Anlaşamayan Eşlerin Boşanmasını Onaylama Durumu.....	70

Tablo 56: Cinsiyet İle Anlaşamayan Eşlerin Boşanmasını Onaylama Durumu Arasındaki İlişki.....	71
Tablo 57: Evlendikten Sonra (Ayrı Bir Ev Açmadan) Erkeğin Ailesiyle Birlikte Oturmayı Tercih Etme Durumu.....	73
Tablo 58: Cinsiyet İle Evlendikten Sonra (Ayrı Bir Ev Açmadan) Erkeğin Ailesiyle Birlikte Oturmayı Tercih Etme Durumu Arasındaki İlişki.....	74
Tablo 59: Üniversite Gençlerinin Yaşadıkları Ailede Mutlu Olma Durumu.....	75
Tablo 60: Üniversite Gençlerine Göre Mutlu/Huzurlu Bir Aile Yuvasının Şartları.....	75
Tablo 61: Üniversite Gençlerine Göre Kuracakları Ailenin Yetiştikleri Aileden Farklı Olmasını İstedikleri Hususlar.....	76
Tablo 62: Üniversite Gençlerinin Yaşadıkları Ailede Mutlu Olma Durumu İle Kuracakları Ailenin Yetiştikleri Aileden Farklı Olmasını İstedikleri Hususlar Arasındaki İlişki.....	77
Tablo 63: Üniversite Gençlerine Göre Günümüzde Aile Kurumunun Önemi.....	79
Tablo 64: Yerleşim Yerine Göre Aile Kurumunun Durumunun Değerlendirilmesi.....	79

ÖNSÖZ

Ünlü Yunan Filozofu Sokrates: “Ne pahasına olursa olsun evlenin. Eşiniz iyi çıkarsa mutlu, fena çıkarsa filozof olursunuz.” der.

Aile, ilk insan kadar yaşlı, son insan kadar genç ve dinamiktir. Aile sosyal anlamda, bir toplumu ayakta tutan kaledir. Bir bina için sütun, bir doku için hücre, bir tarla için tohum ne ise, toplum için de aile odur. Ailenin birlik ve dirliği, tıpkı suyu oluşturan hidrojen ve oksijenin birliğine benzer. Eğer bu ikisini birleştikten sonra ayırmaya kalkarsanız; biri yanıcı diğeri yakıcı iki gaz elde edersiniz. Bu durumda ortada sudan eser kalmaz.

Bu kalenin temelleri yaşamın gençlik çağında atıldığından biz de bu konunun önemiyetinden yola çıkarak, “Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı”nı ele almaya çalıştık. Bu çalışmada elde edilen veriler bilimsel bir disiplinle değerlendirilmeye ve toplumun diğer kesimlerinden de ip uçları çıkararak yorumlamaya çalışılmıştır.

Bu araştırma boyunca bize rehberlik eden ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım, hocam Yrd. Doç. Dr. Mehtap YEŞİLORMAN’a, ayrıca çalışmanın değişik safhalarında yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ömer AYTAÇ’a, Dr. Zahir KIZMAZ’a, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu uzmanlarından Sadık GÜNEŞ ve Semra YURTKURAN’a, sevgili dostum Suphi DÖNER’e ve sorularına içtenlikle cevap veren değerli öğrenci arkadaşlara teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

Sosyal bilimler terminolojisinde; ulaşılan kaynaklardan görüldüğü kadarıyla herkesin üzerinde anlaştığı genel-geçer bir 'gençlik' tanımı bulunmamaktadır. Tanımlamada herkesin kendi disiplini ve uzmanlık alanını merkeze alacak şekilde konuya yaklaşımı belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla biyolojik, psikolojik, sosyolojik, demografik ve hatta felsefi yaklaşımlar sergilenmek suretiyle birbirinden oldukça farklı tanımların ortaya konulması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Gençlik, çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün tanımına göre "genç, 15 ile 25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı konutu bulunmayan kişidir." Bu tanıma göre genç, cinsel olgunlaşmasını tamamlamış, ancak bağımsızlığını kazanıp erişkinler arasına katılmamış kişidir. (Yörükoğlu, 1996:13). Gençlik dönemi, insanın hayat sürecinde çocukluktan çıkıp yetişkinliğe hazırlandığı önemli bir aşamayı içerir. Bu dönemde bireyin kimliği ve kişiliği netlik kazanır. Bu bakımdan, topluma hazırlanma ve uyum süreci olan sosyalleşmenin birçok fonksiyonu bu dönemde gizlidir. Dolayısıyla sosyalleşme kurumlarının en etkililerinden ve önceliklilerinden biri olan aile kurumunun genç bireye olumlu davranış ve kişilik modelleri sunması; bu kurumca verilen kültür kodlarının uyum içinde olması ve birbirleriyle çatışmaması gerekmektedir.

Üniversite gençliği, formel eğitim-öğretimin son evresinde öğrenim gören, araştırmacı ve sorgulayıcı, dolayısıyla bilimsel zihniyet kazanan, kendilerine has bir gençlik kültürü oluşturan, toplumun önderleri olacak gençlik kesimidir. Dolayısıyla üniversite gençliği gelecekte alacağı görevlerle ülkenin üst yönetimini ve eğitim öğretim bakımından üst sosyal tabakasını oluşturacaktır. Bu çerçevede, üniversite gençliğinin iyi, kaliteli ve sağlıklı yetiştirilmesi toplumların geleceklerinin sağlıklı ve sürekli olmasının da olmazsa olmaz koşuludur. Bu anlamda üniversite gençliği toplumun sosyal ve kültürel yapısını yansıtmaktadır.

Üniversite gençliği, ergenlik çağı ile genç yetişkinlik çağı arasında yer almaktadır. Bu çağda genç; bir eş seçme, evlendiği kişi ile hayat sürdürebilme, ana baba olma, çocuk yetiştirme, ev idare edebilme, geçim sağlayacak bir iş sahibi olabilme, sosyal sorumluluklarını karşılayabilme, durumuna uygun bir sosyal gruba katılabilmek, gelişme

ödevleri ile karşı karşıyadır. Bütün bu görevler toplumun karşısında; sosyalleşme sürecinde gencin yerine getirmekle yükümlü olduğu rollerdir.

Evlilik, kadın ve erkeğin, hem sosyal hem de hukuki açıdan, içinde yaşadıkları toplumda egemen olan kurallara uygun olarak karşılıklı yükümlülükler üstlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmeleri, aile kurup bir arada yaşamalarıdır. Tarih boyunca evlenme kurumunu düzenlememiş olan toplum yoktur. Bütün toplumlarda, evliliğin geçerli sayılabilmesini sağlayan ve eşlerin hak ve yükümlülüklerini belirleyen kanunlar, kurallar, gelenekler yahut inançlar vardır. Yalnız toplumlar arasında şekil ve sorumluluk itibariyle farklılık söz konusudur.

Aile, kuşkusuz çok genel bir sözcüktür. O nedenle 'insan' dışında kalan beraberlik ve ortaklıklar da aile sözcüğü ile ifade edilebilmektedir. Niteleme farklılıkları olmadıkça 'aile' sözcüğü 'insani beraberlikleri' anlatan evrensel bir kurumun karşılığı olarak anlaşılmaktadır. Gerçekte bu anlamıyla da aile sadece insana özgüdür.

Bir sosyal sistem olarak aile, toplumun atomunu teşkil eder. Toplum aileden itibaren kimliğini kazanır. Aile, gerçekten sosyal grupların tabii ve en ilkinin teşkil eder. Aile, sosyal dengeleyicidir. Toplum dağılmaya, patlamalara, parçalanmalara ne kadar açık olsa da, aile de toplumsal dağılmaları engellemeye o derece kuvvetli eğilim gösteren bir kurumdur. Zira, aile bir yuvadır, kişiye huzur ve sükûn veren ortama sahiptir. Diğer kurumların yerine getiremedikleri, gerçekleştiremedikleri fonksiyonlarını, aile kurumu tamamlar.

Aile yapısı tarihin her çağında, bir cemiyetin bütün hayatında aynı kalmaz. Tarihin akışı içinde, toplum yapıları değiştikçe, aile yapıları da değişmiştir. Aile yapılarının değişmesi ise, aile içinde hem erkeğin, hem kadının, hem de aile içinde yer alan çocukların ve diğer aile üyelerinin yeni roller üstlenmesini gerektirmiştir. Türk aile hayatında da buna benzer değişimleri ve ailede yer alan bireyleri yeni statü edinmelerini net biçimde görmek mümkündür. Günümüze kadar uzanan aile yapısında, bir yanda son derece batılılaşmış aile modeli, öte yanda İslamî kural ve geleneklerin oluşturduğu köklere dayalı aile sistemi. Bu, Türk toplum yapısındaki dyadik (ikili) görüntüyü ortaya koymaktadır. Küçük Toplum karakterini yaşayan köy ve kasabalarda aile tarihi kodlarını sürdürmekte, ancak aşırı batılılaşmış Büyük Toplum'larda bu kodlar son derece esnek ve yozlaşmış durumdadır. (Türkdoğan, 1992:66).

"Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı" konusundaki

araştırma, evlenmeye ve aile kurmaya potansiyel olarak daha yakın bir pozisyona sahip üniversite gençliğinin yaklaşımını betimsel bir biçimde ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, evlilik ve aile kurumuna ilişkin üniversite gençliğinin, düşünce ve tercihlerini belirleyebilmek; beklentileri ve geleceğe dönük pratiğinin nasıl şekilleneceğini anlamaya, betimlemeye çalışılacaktır.

Yüksek Lisans konusu olan bu çalışmamız altı bölümden oluşmaktadır: ilk üç bölümde konunun teorik kısmı (üniversite gençliği, evlilik, aile) son üç bölümde de konunun uygulama kısmı (araştırma metodu, bulgular ve yorum, değerlendirme ve sonuç) yer almaktadır. İlk üç bölümde konunun teorik boyutu ele alınmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde araştırma metodu ve çalışmanın nasıl yapıldığı, beşinci bölümde alandan elde edilen bulgular araştırmanın amacına uygun teknik ve yöntemler kullanılarak, yorumlanmaya çalışılmıştır. Altıncı bölümde ise, alandan elde edilen sonuçlar genel bir değerlendirme ve sonuç başlığı altında sunulmuştur.

Genellikle sosyolojide sahaya yönelik iki temel metodoloji anlayışı hakimdir. Araştırmanın özelliklerine göre bu iki anlayış birlikte kullanıldığı gibi, bazen birine diğerinden daha fazla önem verilmektedir. Bilindiği gibi, kantitatif metodolojinin ağırlık noktasını istatistikî ölçme ve değerlendirmeler ihtiva ederken, kalitatif metodolojide anlama-yorumlama esastır. Araştırmanın teorik kısmında, daha çok kalitatif, uygulama kısmında ise kantitatif metoda başvurulmuştur. Ancak, araştırmanın iki bölümünde de iki metodu birden dikkate almak gerek(ebil)miştir. Veriler toplanırken anket, gözlem teknikleri; yorumlanırken analiz, tümevarım, tüm dengelim, sentez yöntem ve teknikleri kullanılmıştır.

I. BÖLÜM

GENÇLİK VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ

1. GENÇLİĞİN TANIMI, TOPLUMSAL KONUMU

Üzerinde ittifaka varılan bir genel-geçer gençlik tanımı bulunmamaktadır. Burada, herkesin kendi disiplini ve uzmanlık alanını merkeze alacak şekilde konuya yaklaşımı belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla biyolojik, psikolojik, sosyolojik, demografik ve hatta felsefi yaklaşımlar sergilenmek suretiyle, birbirinden oldukça farklı tanımların ortaya konulması kaçınılmaz hale gelmektedir.

“Gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Birleşmiş Milletler Örgütü’nün tanımına göre “Genç, 15 ile 25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı konutu bulunmayan kişidir.” Bu tanıma göre genç, cinsel olgunlaşmasını tamamlamış, ancak bağımsızlığını kazanıp erişkinler arasına katılmamış kişidir.” (Yörükoğlu, 1996:13).

“Gençlik dönemi hayat sürecinin üç önemli döneminden birini oluşturur. Dünkü çocuk, bugünün genci, geleceğin yaşlısı olacaktır. Bu biyolojik gerçek bütün canlılar için geçerlidir. Özünde biyolojik bir kavram olan gençlik “insan” söz konusu olduğunda toplumsal bir kavram haline dönüşmektedir. Her toplumsal kavramda olduğu gibi gençlik kavramı da toplumu biçimlendiren, yönlendiren temel faktörlerin etkisi altındadır. İnsanlar en basit anlamda yiyecek, giyecek, barınak gibi temel ihtiyaçları karşılayacak gerekli şartları yaratmak için çalışır, çaba gösterir ve birbirleriyle ilişki kurarlar. Bu çabaların bütünü de toplumsal yapıyı oluşturur. Böylece biyolojik gelişimin tamamlanmasında toplumsal ve ekonomik şartlar önem kazanmaktadır.” (Gökçe, 1984:4).

Gençlik kesimlerini, Doğan’a göre; Türkiye örneğinde sistematik olarak dört ana kategoride ifade etmek mümkündür:

1. Eğitim sürecinde bulunan-öğrenci gençliği:
 - a) Ortaöğretim gençliği,
 - b) Yükseköğretim gençliği,
2. Örgün eğitim dışında bulunan okul dışı gençlik:
 - a) Çalışan gençlik,
 - b) Kırsal alan gençliği: köy ve kasaba gençliği,

- c) İşsiz gençlik,
- d) Asker ve askerliğini yapmakta olan gençlik,
- e) Gecekondu gençliği,
- f) Çeşitli isimler altında ortaya çıkan “alt kültür”ler.

3. Durumu özellik arz eden gençlik:

- a) Bedenen ve zihnen özürlü gençlik,
- b) Suçlu-hükümlü, tutuklu gençlik.

4. Yurtdışı gençliği:

- a) İkinci kuşak ve üçüncü kuşak gençlik,
- b) Yurtdışından dönen gençlik.

Bu kategorilerin hangisine dahil olursa olsun Türk gençliği ekonomik, istihdam, eğitim, sağlık, barınma, beslenme, boş zaman etkinlikleriyle ortaya çıkan sorunlar olmak üzere çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar, her grupta nitelik ve derece itibariyle değişik olabilir. (Doğan, 2000:385).

Gençliği kategorik olarak sınıflandıran Doğan; Türk gençliğinin hangi kategoride olursa olsun çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğunu vurgularken; Portakal ise konuya: “gençlik çağı, öğrenme çağı değil, aynı zamanda yaşamı anlama çağıdır. Özgürlükten ve toplumsal olanaklardan uzak, kapana kısıtlanmış gibi yaşayan gençler, dersleri öğrenebilir, bir diploma alabilir ve bir meslek edinebilirler, ama zamanımızın gerektirdiği olgun insan olamazlar. Böyle yetişen gençler yaşamın dar kalıplarını zorlayamazlar; içinde buldukları küçük çevrenin dışına çıkamazlar.” (Portakal, 1995:130) şeklinde farklı bir perspektif sunmaktadır.

“Gençlik toplumsal değişmeden etkilenen kesimlerin başından gelmektedir. Teknolojinin günlük hayata getirdiği yeni standartlar karşısında toplumun aynı hızla yeni değerler yaratamamasının ortaya çıkardığı “boşluğun” toplumsal etkileri en çok gençler üzerinde etkisini göstermektedir. Kitle iletişim araçlarının dünyanın dört bucağından her an her dakika aktardığı yeni mesajlar kendi sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik kulvarında sıkışıp kalan genci gerçekte telkin edilen geniş ve zengin kültür ortamlarıyla zorunlu mukayeseye yöneltmektedir. Böyle bir mukayesenin gence kazandırdığı yeni ufukların yanı sıra kendi koşullarına yönelik –belli belirsiz- bir aşağılama ve yadsımaya yönelmesi de mümkündür. Çoğu kez kendi koşullarının

çeşitli nedenlerle kuşaklar arasında meydana gelen kopuklukların gençleri yeni bağlantılara ve yeni arayışlara zorladığı ise bir gerçektir.” (Doğan, 1994:8). “Bizim burada üzerinde durmak istediğimiz, bu gençlerin hepsinin aynı toplumun insanları olmakla beraber yaşadıkları yere, aileyle ilişkilerine üretime katılmalarına veya bireysel özelliklerine göre farklı alt kültürel donanıma sahip olduklarıdır. Gözlemlerimize göre bu alt kültürel donanım farklılığı gençlerimiz arasında ilişki, etkileşme ve iletişimin kurulabilmesini engellemekte, bu kopukluk bir adım sonra farklı alt kültürel donanıma sahip gençlerin bir diğerlerini farklı toplumların gençleriymiş gibi algılamalarına dahi yol açabilmektedir.” (Çelebi, 1991a:391).

Psiko-sosyal yönden gençlik kesiminin birtakım özellikler gösterdiğini belirten Tezcan, bunları şöyle özetlemektedir: “Heyecanlı, ateşli, çabuk kızmaya eğilimli; sabırsız, hareketli, canlı, bağımsız olmak arzusunda, mesleğini elde etmeye çalışmakta, bazı konulara daha fazla önem vermekte (seks, arkadaşlık gibi); takdir edilmek, kendini göstermek ya da lider olmak arzusunda; öğrenimini tamamlamakta, genellikle bekâr, belirli bir gelire sahip olmayan bir gruptur.” (Tezcan, 1991:143).

“Genç, ana babası ve öteki erişkinlerden duygu, düşünce ve davranışta bağımsızlık geliştirmiş olmalıdır. Ailesi dışında toplumsal ilişkilere girebilmeli, özellikle yaşlılarıyla arkadaşlık kurup sürdürebilmelidir. Karşı cinse eğilim ve yaklaşma isteği duymalı ve sevgi bağı kurabilmelidir. Cinsel kimliğini ve rolünü iyice benimsemiş, evliliğe istekli ve hazır olmalıdır. Zihin yeteneklerini ve el becerilerini geliştirmiş, toplum yaşamı için gerekli bilgi, görgü ve ruhsal olgunluğa erişmiş olmalıdır. Kendine özgü değerler, yaşam anlayışı ve bir dünya görüşü oluşturmalıdır. Bir amaç veya amaçlara doğru yönelebilmeli, nereden gelip nereye gittiğini bilmelidir. Başka bir deyişle, çevresiyle bütünleşirken kendi öz benliğinin bilincine varmalı, kimlik duygusu geliştirmelidir.” (Yörükoğlu, 1996:20).

2. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ

Üniversite, temel olarak ve öncelikle, sıradan insanın alması gereken yüksek eğitimden ibarettir. Her şeyden evvel, bu sıradan insanı kültürlü bir insan haline getirmek zorunludur: Onu çağının seviyesine ulaştırmak. Bu, üniversitenin temel işlevi büyük kültürel disiplinleri öğretmektir şeklinde devam eder. (Gasset, 1997:101).

“Üniversiteler, eğitim-öğretim ve nitelikli insangücü yetiştirme gibi her yüksek öğretim kuruluşunun klasik amaç ve görevlerinin yanısıra araştırma yapma, bilgi üretme, yayma ve koruma, toplum önderliği yapma ve kamuoyu oluşturma amaçlarını da üstlenmiş özerk kuruluşlardır. Görüldüğü gibi üniversiteler idare şekli, amaç ve görevleri bakımından diğer yüksek öğretim kuruluşlarından farklıdır.” (Kabasakal, 1998:63).

“Bu özellikleri ve fonksiyonları çerçevesinde gençleri yetiştiren üniversite kurumu, toplumun dinamizmini oluşturan ve önemli sorumlulukları taşıyan organizasyonlardır. Toplumun elit, yönetici ve düşünen bireylerini oluşturacak olan üniversite gençliğinin, bu anlamda bilinçli ve kaliteli yetiştirilmesi gerekmektedir.” (Bayhan, 1997:240).

Üniversite gençliği, ergenlik çağı ile genç yetişkinlik çağı arasında yer almaktadır. Bu çağda genç:

1. Bir eş seçme,
2. Evlendiği kişi ile hayat sürdürebilme,
3. Ana baba olma,
4. Çocuk yetiştirme,
5. Ev idare edebilme,
6. Geçim sağlayacak bir iş sahibi olabilme,
7. Sosyal sorumluluklarını karşılayabilme,
8. Durumuna uygun bir sosyal gruba katılabilmeye, gelişme ödevleri ile karşı karşıyadır.

Bütün bu görevler toplumun karşısında; sosyalleşme sürecinde gencin yerine getirmekle yükümlü olduğu rollerdir. (Arslantürk, 1998:46).

“Üniversite gençliği; 18-24 yaş grubunu oluşturan, formel eğitim-öğretimin

son evresinde öğrenim gören, araştırmacı ve sorgulayıcı, dolayısıyla bilimsel zihniyet kazanan, kendilerine has bir gençlik kültürü oluşturan, toplumun önderleri olacak gençlik kesimidir. Bu çerçevede, üniversite gençliğinin iyi, kaliteli ve sağlıklı yetiştirilmesi toplumların geleceklerinin sağlıklı ve sürekli olmasının da olmazsa olmaz koşuludur.” (Bayhan, 1997:241).

2. BÖLÜM

EVLİLİK VE AİLE KAVRAMI

1. EVLİLİĞİN TANIMI

Evlilik, kadın ve erkeğin, hem sosyal hem de hukuki açıdan, içinde yaşadıkları toplumda egemen olan kurallara uygun olarak karşılıklı yükümlülükler üstlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmeleri, aile kurup bir arada yaşamalarıdır. (Demir-Acar, 1998:103).

“Evlilik, aile birliğinin karakteristik kurumlarından bir tanesidir. B.Malinowski bu iki kavram arasında farkı şöyle belirtmiştir. ‘Aile’ bir grup veya örgüt; ‘evlilik’ ise çocuk yapmak ve yetiştirmek için yapılmış bir kontrattır.” (Gökçe, 1991a: 509).

“Tarih boyunca evlenme kurumunu düzenlememiş olan toplum yoktur. Bütün toplumlarda, evliliğin geçerli sayılabilmesini sağlayan ve eşlerin hak ve yükümlülüklerini belirleyen kanunlar, kurallar, gelenekler yahut inançlar vardır. Yalnız toplumlar arasında şekil ve sorumluluk itibarıyla farklılık söz konusudur.” (Peker, 1990:490).

İnsanlık tarihi boyunca yaşanıla gelen bir olgu olarak evlilik; her toplumda hayatiyet bulan ve aynı zamanda hayatın idamesini sağlayan bir kurum olarak varlığını sürdürmüşlerdir. İnsanlar ister ferdi, ister toplumsal hayatın içinde yaşamlarını sürdürsünler; evliliğe/evlenmeye ihtiyaç duyacaklardır. Bu hem biyolojik/fizyolojik hem de psikolojik/sosyolojik bir gerekliliğin sonucudur. Böylesi çok yönlü bir gereklilikten doğan evlilik, toplumsal dokunun oluşmasına ilk ve en önemli katkıdır. Toplumsal dokunun ve yapının mayasıdır evlilik.

2. EVLİLİK BİÇİMLERİ

2.1. Çevre Faktörüne Göre: a) grup içi evlenme (endogamy), b) grup dışı evlenme (exogamy). (Gökçe, 1991a: 510).

2.2. Eş Sayısına Göre: a) tek eşle evlilik (monogamy), b) çok eşle evlilik (polygamy), c) grup evlenmesi. (Ünal, 1998: 4).

2.3. İkamet Durumuna Göre: a) matrilokal evlilik, b) patrilokal evlilik, c)neolokal evlilik. (Merter, 1990:29).

2.4. Otorite İlişkilerine Göre: a) patriyarki (patriarchy) evlilik, b) matriyarki(matriarchy) evlilik, c) egaliteryan evlilik. (Özkalp, 1994:112).

2.5. Diğer Evlenme Biçimleri:

1. Söz Alma-Söz Verme,
2. Berdel Evlilik,
3. Beşik Kertmesi,
4. Enişte-Baldız Evliliği (Sorarat),
5. Kayınbirader-Yenge Evliliği (Levirat). (Balaman, 1982:41- ?).
5. Satış Yoluyla Evlilik. (Sayın, 1990:84).
7. Taygeldi Evlilik. (Yasa, 1991:47).
3. Kaçırma Yoluyla Evlilik,
2. Geçici Evlilik,
10. Deneme Evliliği.(Ünal, 1998:9).

Yukarıda belirtilen evlilik biçimlerinin yanısıra, farklı bir bakış açısı olarak Engels'in yaklaşımı dikkat çekicidir: "Kaba çizgilerle, insanlığın gelişmesindeki belli başlı iç aşamaya uygun düşen üç evlilik biçimi var. Yabanılık için, grup evliliği; barbarlık için, eşleşme evliliği; uygarlık için, zina ve fuhuşla tamamlanan monogami. Barbarlığın üst aşamasında, eşleşme evliliği ile monogami arasına, erkeklerin köle kadınlar üzerinde cumandası ve poligami sıkışırverir." (Engels, 2000:89).

3. AİLE KAVRAMININ TANIMI VE ALANI

“Kuşkusuz aile çok genel bir sözcüktür. O nedenle ‘insan’ dışında kalan beraberlik ve ortaklıklar da aile sözcüğü ile ifade edilebilmektedir. Özellikle cinsin türüne işaret edilirken söylendiği gibi. Sözelimi, kuş cinsinin herhangi bir türü olan ‘Cuculus Canoras(guguk kuşu)’ familyası (ailesi) böyle bir ifade biçimidir. Aynı şekilde mesleki beraberlikler, bitki türleri, dil(lisan) grupları da “aile” olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak bu örneklerde olduğu gibi, nitelme farklılıkları olmadıkça ‘aile’ sözcüğü ‘insani beraberlikleri’ anlatan evrensel bir kurumun karşılığı olarak anlaşılmaktadır. Gerçekte bu anlamıyla da aile sadece ve ancak insana özgüdür.” (Doğan, 1991:22).

“Bir sosyal sistem olarak aile, toplumun atomunu teşkil eder. Toplum aileden itibaren kimliğini kazanır. Aile, gerçekten sosyal grupların tabii ve en ilkinin teşkil eder.” (Türkdoğan, 1991: 25).

“İnsanı hareket noktası kabul ederek, gruptan kitleye yöneten bir dizi toplumsal oluşumların ilk aşamasında mikro-sosyal çevre olarak aile bulunur. Aile, oluşumuna gerekçe olan ve ‘biyolojik boyutu’ aşan ‘psiko-sosyal bir gerçekliktir.’ Eğer böyle bir gerçekliğe ulaşmasaydı kendi dışındaki beraberlik örneklerinden farklılaşarak çağlar boyunca insan toplumlarına temel olan etki ve gücünü sürdürmesi mümkün olmazdı. Bu ilk toplumsal üniteye ya kendilerinden doğdukları, ya da kendilerinden doğan insanlarla yine insana özgü birlikteliği paylaşmaktadırlar. Ama bu birlikteliğin biçimsel gerekçesi olan biyolojik boyutu aşan bir ilişkiler düzeni çevresinde gelişen etkileşim biçimlerine sahiptir. Toplumsal, ekonomik, kültürel ve bazı zamanlar siyasal nitelikleriyle aile küçük bir toplumdur.” (Doğan, 1991:23).

Ailenin bir sosyal bütün olarak kabul edilmesi gerektiğini belirten Şener görüşlerini; aile kelimesi, bize birtakım sosyal ve hukuki kayıtların toplamından meydana gelmiş bir sosyal müessese karşısında kaldığımızı göstermektedir. Çünkü ailede toplumun ihtiyaç duyduğu tüm sosyal roller için bilgiler ve sıkı uygulamalar bulunmaktadır. Ayrıca aile; şerhler, çocuk ve büyükler, çocuklar arası ilişkiler içerisinde sosyal ve ekonomik boyutlarıyla bir hukuk sistemini bünyesinde barındırmaktadır” (Şener, 1998:220) şeklinde belirtmektedir.

Şener’in ifade ettiklerini de kapsar nitelikte olan Gökçe’nin yaklaşımı ise; “aile, anne-baba çocuklar ve tarafların kan akrabalarından (aile biçiminin gereğine göre) meydana

gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birliktir. Özellikle bu tanım modern toplumlardaki ailelerin yetişkin üyeleri bakımından ele alınınca geçerliliği artmaktadır. Çünkü bu birlik kadın ve erkeğin açıkça belirttikleri amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir araya gelmemelerinden oluşmaktadır. Ancak eşler çocuk sahibi oldukları andan itibaren aile sadece birlik olmaktan çıkıp daha kapsamlı bir anlam kazanır. Çocuk için aile onu daha büyük çaptaki topluluklara hazırlayan küçük bir topluluk modeli olmaktadır” (Gökçe, 1991b: 207) şeklindedir.

“İçimize kültür geçmişimizin topluma kurallarının ilk yerleştiği, dünyadaki ilk çevremiz. Doğal ve kültürel, her türlü gerçekliğin ilk öğrenildiği, gerçeklikle ilk baş edilmeye çalışılan yer. Gerçekliğe açılan ilk kapı. Dünya sahnesine çıkışımızda ilk dekorumuz. Oyuncuları tanıdığımız ilk yer. İlk güven ortamı. İlk paylaşım, ilk iletişim ortamı, kendimizin farkına varmaya çalışırken, bu çabamızda ilk etraf. Aile: Bir ilkler örgüsü. Sevgiyi, hayal kırıklığını, gücü, güçsüzlüğü, kendimizi, kendimiz olmayı, bedenimizi, dilimizi, önce orada tadıyoruz. İlk kovanımız. (Bir yastıkta kocayanlar için, son kovan!) İlk iletişim ortamı”. (İnam, 1990:85). İnam, ifadelerinden de anlaşılacağı üzere aile kavramını farklı bir çerçeveye tanımlamayı/yorumlamayı tercih etmiştir.

4. AİLENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Kendi alanında varlığını sürdüren bir canlı olarak düşünüldüğünde insanlık tarihinin ta başlangıçlarında iki ayrı cinsten oluşan birlikler olduğu, şöyle ya da böyle bir aile hayatı yaşadığı kabul edilmelidir. Semavi dinlerin bildirdiği Adem ile Havva'dan oluşan iki prototip, ilk iki insan olduğu kadar, ilk aileyi de temsil etmektedirler. Denilebilir ki aile, en azından embriyoner bir olgu olarak, insanla birlikte vardır. (Aydın, 1997:40).

Ailenin kökenini dinsel kaynaklarda belirtilmesinin yanı sıra, sosyolojik olarak Eröz: "Sosyoloji, ailenin, klan ailesi ile başladığı görüşünü benimsemiştir. Gerçi, Wundt gibi bazı sosyologlar, Güney Afrika'daki Boşiman veya Buşmen'lerin ailesini, ilk aile tipi, ilk cemiyet tipi olarak görüyorlarsa da, mesele kestirilip atılacak kadar kolay değildir. Bazı materyalist sosyologlar ise, insanlığın ilk devirlerinde ailesiz bir yaşama hali düşünüyorlardı. Bu iddia, ilmin verilerine uymamaktadır. İnsanlığın ilk çağlarından beri ailesiz devir olmamıştır. Aile cemiyeti (toplumu), cemiyet aileyi yaratmıştır. Daha doğrusu ikisi iç içedir; klân topluluğu ve klân ailesi." (Eröz, 2000:3) şeklinde dile getirmektedir.

Ailenin tarihi ve kökenini insanlık tarihi ile eşzamanlı olarak gören Yazan, fikrini: "Ailenin tarihi, insanlık kadar eski. "Aşk bir yalan, Adem'le Havva'dan kalan." Her zaman ve mekânda aile var olmuş. Olmasaydı biz de olmazdık. Çünkü önce aile biyolojik bir realite; ama sosyal gölgesi ile beraber var olan bir realite. Zaman ve mekân boyutundaki çok büyük farklılıklara rağmen, toplumun koyduğu kurallara bağlı olarak aile her zaman var olmuş." (Yazan, 2000:116) biçiminde ifade etmektedir.

"Aile zümresi iptidai cemiyetlerden zamanımıza kadar birçok şekiller geçirmiştir. Bu evrimde göze çarpan noktalar şunlardır:

- a) Aile zümresinin ve akrabalık sınırlarının daralması,
- b) Aile otoritesinin derece derece siyasi cemiyete ve devlete geçerek daralması,
- c) Ailenin dinî vazifelerini kaybederek layikleşmesi.

Bu suretle cemiyetlerin evrimi ile ailenin evrimi arasında tersine nispet vardır denebilir. Siyasi cemiyetler büyüdükçe ve kuvvetlendikçe aile daralmış, küçülmüş; salâhiyetlerin büyük bir kısmını siyasi cemiyete bırakmıştır. Bu suretle iptidai cemiyetlerde hemen bütün cemiyet kadar geniş olan aile modern cemiyetlerde onun pek küçük bir cüz'ü, karı-koca ve çocuklardan ibaret en küçük zümre halini almıştır." (Ülken, 1991:27).

"Aile çözülüyor, dağılıyor denmesine karşın, her dönemde, iş bölümünün

gerçekleştirmiştir. Çünkü aile “kader birliği ruhu” sayesinde devam ettirmiş, sürekliliğini sağlamıştır. Aile mahremiyeti ve dayanışmayı koruduğu sürece hem kendisinin ve hem de toplumun sağlıklı kaldığı görülmüştür. Çünkü, aile sosyal dengeleyicidir. Toplum dağılmaya, patlamalara, parçalanmalara ne kadar açık olsa da, ailede toplumsal dağılmaları engellemeye o derece kuvvetli eğilim gösteren bir kurumdur. Zira, aile bir yuvadır. Kişiye huzur ve sükûn veren ortama sahiptir. Diğer kurumların yerine getiremedikleri, gerçekleştiremedikleri fonksiyonlarını aile kurumunu tamamlar.” (Nirun, 1994:37-38).

“Fakat buna rağmen, aile karşıtı politikalar da dünyada eksik değil. İşte feminizm bunlardan birisi. Çağdaş ideolojilerden biri. Tarih içinde de, böyle görüşler zaman zaman mevcut olmuştur. Tabii şimdiki kadar açık, kendini topluma alternatif olarak sunabilecek cesaretle değil. Bunların hepsi marjinal tasarruflardır. Yeryüzünde herhangi bir din, kültür, aşiret, millet, imparatorluk veya medeniyet yoktur ki, aileyi inkar temeline otursun. O bakımdan, özellikle aile karşıtı politikaların pervasızlaştığı yüzyılımızda, bu politikalar ne kadar güçlenirse güçlensin, aileye olan ihtiyacı kesinlikle ortadan kaldıramazlar. Aile değişebilir, yara alabilir, ama insanların aile halinde yaşama ihtiyacını ortadan kaldıramazlar. Çünkü bu, Allah tarafından insanın fitratına yerleştirilmiş bir bilinçtir. Fitrattan gelen bir zarurettir. Bu bakımdan ailenin geleceği konusunda hiçbir kuşku duyulamaz.” (Turinay, 1996:168).

5. AİLENİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ

Aile bir çok yönleriyle diğer sosyal yapılardan farklı kendine özgü bir takım özellikleri bulunan bir sosyal örgüttür. Toplumsal yapıdan fazlasıyla etkilenen bu bünyeden bir takım değişiklikler meydana gelmekle birlikte onun kendine has özelliklerinde bir devamlılık söz konusudur. MacIver ve Page'in "Society" adlı eserlerinde bu özellikler aşağıda belirtilen sekiz ana grupta toplanmıştır (Gökçe, 1991b:208-209):

1. Aile evrenseldir.
2. Aile duygusal bir temele dayanır.
3. Aile şekillendirme özelliğine sahiptir.
4. Ailenin kapsamı sınırlıdır.
5. Aile sosyal yapıda çekirdek özelliği taşır.
6. Aile üyelerinin sorumlulukları vardır.
7. Aile sosyal koşullarla çevrilidir.
8. Aile sürekli ve aynı zamanda geçici bir tabiata sahiptir.

"Maciver-Page'e göre aile bütün insan toplumlarında ortak bazı karakteristiklere sahiptir.

Özellikle dikkate değer karakteristikler şunlardır (Dönmezer, 1990:217):

1. Toplumun devamı için çoğalmayı sağlayacak cinsi temas ilişkileri,
2. Cinsi ilişkilerin kurulması ve devam etmesini sağlayan düzenler veya bir evlenme biçimi,
3. Kuşakların devamını ve hısımlığını düzenleyen bir usul ve fûruğ düzeni, yani bir hısımlık sistemine bağlılık,
4. Grup üyelerinin bölüşükleri ve hamilelik ve çocuk yetiştirme ile ilgili ekonomik ihtiyaçlara ilişkin usuller,
5. Aynı bir yerde beraber oturmak ve böylece ailenin sınırlı sayıdaki kişiler arasında en önemli dayanışma aracı olması."

Belirtilen karakteristik özelliklere, çeşitli toplumlardaki aile sistemlerinde farklı biçimlerde olmak üzere rastlandığı söylenebilir.

6. AİLENİN İŞLEVSELLİĞİ, SİSTEM OLUŞU VE GEREKSİNİMİ

Ailenin en görünürdeki ve hemen herkes tarafından kabul edilen işlevi, insan topluluklarının varlığını sürdürebilmesi için çocuk yetiştirilmesidir. Günümüz toplumu da varlığını, çocuk yetiştiren ve onları sosyalleştiren, yani toplum içinde yaşamaya hazırlayan aile birimlerine dayamıştır.

Ailenin önemli işlevlerinden biri çiftlerin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarının karşılıklı olarak ve legal, toplumca onaylanır bir biçimde giderilmesidir. Ailenin bir diğer işlevi, üyelerine gerektiğinde her türlü psikolojik desteği elde edebilecekleri bir güvenlik ortamı sağlamasıdır. Ailenin bir diğer önemli işlevi de ekonomiktir. Aile bir anlamda da ekonomik dayanışma birimidir. (Önder, 1995:86) “Bunların yanı sıra prestij sağlama ve koruyuculuk gibi bir takım fonksiyonlardan da bahsedilebilir.” (Turinay, 1996:146).

“Aile bir sistem oluşturur; ailedeki her bir kişi bu sistemin bir parçasıdır ve değişik roller üstlenerek sisteme işlerlik kazandırır. Her bir sistem ve bu sistem içinde yer alan her bir rol, kendine özgü bir kişilik ve davranış yapısı oluşturur. Bu kişilik ve davranış türlerinin bazıları bireyi uyuma, bazıları ise uyumsuzluğa götürür.” (Cüceloğlu, 1998a: 57).

Aile sistemleri insanların kötülüğü nedeniyle değil, kötü bilgi döngüleri, kötü kurallar ve davranış biçimleri yoluyla sisteme geri verilen kötü tepkiler nedeniyle çöker. Aynı şey toplumun tamamı için geçerlidir. Bu, çok önemli bir noktadır. Tüm sistemlerde ilke ve kurallar vardır. Yine tüm sistemler parçalardan oluşur. Aile sisteminde başlıca parçalar annenin kendisiyle ve babayla; babanın da kendisiyle ve anneye olan ilişkilerdir. Bu ilişkilerin durumu sistemi yönetir. Eğer evlilik işlevselse, çocukların da tümüyle işlevsel olma şansları vardır. Eğer evlilik yapısı işlevsel değilse, aile üyeleri baskı altındadır ve sağlıklı uyum gösteremezler. (Bradshaw, 1995:47-48).

“Ailenin temel gereksinimlerini şöyle sıralayabiliriz: Değerli olma duygusu, güven ortamı, yakınlık ve dayanışma duygusu, sorumluluk duygusu, zorluklarla mücadele ederek onların üstesinden gelmeyi öğrenme, mutluluk ve kendini gerçekleştirme ortamı, sağlıklı manevi yaşamın temellerini oluşturma ortamı.” (Cüceloğlu, 1998b:149-150).

Bradshaw da yukarıda belirtilenlere paralel hususlara vurgu yapmakta ve tüm sosyal sistemler gibi, ailenin de temel gereksinimlerinin olduğunu şöyle sıralamaktadır: “Bir değer duygusu, fiziksel güvence ve verimlilik duygusu, mahremiyet ve bağlılık duygusu,

birleşmiş bir yapı ve sorumluluk duygusu, yeni girişimler ve heyecan gereksinimi, neşe ve kabul görme duygusu, ayrıca manevi bir temel. Ailede bir de temelde sağlıklı bir ilişkiye sahip ve çocuklarını dış etkenlerden koruyarak yetiştirecek kadar kendilerinden emin anneyle babaya gerek vardır.” (Bradshaw, 1995:48).

7. AİLE TİPLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Aile, tarihten gelen bir olgudur ve M. Mauss'un tabiri ile söylersek topyekün toplumdan soyutlanamayacak olan bir topyekün toplumsal olaydır. Dolayısıyla "genel olarak" aile'den söz etmek, pek mümkün değildir. Bölgelere, sosyal sınıflara, topyekün bir toplumdaki alt gruplara göre değişen çok sayıda aile tipi mevcuttur. Bu sosyolojik plüralizmden yola çıkarsak ailenin en eski biçimlerinden (Prehistorya'daki aile, Tevrat'taki aile, Grek ve Roma antikitesindeki aile) başlayarak, çağdaş toplumdaki çeşitli aile tiplerine kadar gelmek gerekecektir. (Yazan, 1991:458).

"İlk aile tipinin vasıflarını, ilk cemiyet tipi olan klanda görmekteyiz. Burada klan ve aile birbirine girmiş, girift bir haldedir. O kadar ki siyasi cemiyet olan klan ile, ev hayatının vasıflarını taşıyan aileyi birbirinden ayırmak ilk bakışta imkansızdır. Bunun için, klanın vasıflarını aynı zamanda en iptidaî ailenin vasıfları olarak göz önünde tutmalıdır." (Fındıkoğlu, 1991:3).

Yapılan aile sınıflarının çeşitlilik arz etmesinin daha çok toplumsal boyutu üzerindeki tartışmalardan ileri geldiğini belirten Doğan, literatüre giren on üç aile türünden söz etmenin mümkün olduğunu belirtmektedir:

2. Büyük köylü ailesi,
3. Kök aile,
4. Hane grupları,
5. Geleneksel yapıli geniş aile,
6. Çekirdek aile,
7. Bileşik aile,
8. Coğrafi konumlarına göre biçimlenen aile:(Kent ailesi, kasaba ailesi, göçebe ailesi, gecekondü ailesi),
9. Köylü ailesi,
10. Esnaf ve zanaatkar ailesi,
11. İşçi ailesi,
12. Burjuva ailesi,
13. Sanayi ötesi toplumlara özgü aile,
14. Geleceğe yönelik kuramsal aile, sanal aile. (Doğan, 2000: 172-173).

Aile üzerine araştırmalarıyla tanınan Le Play ise, mirasın geçişine göre aileyi üçe ayırmaktadır:

1. Babaerkil aile,
2. Kök aile,
3. Kararsız aile.

Babaerkil ailede mal kuşaktan kuşağa parçalanmadan devam etmekte ve otoriteyi de baba elinde bulundurmaktadır. Kök ailede, aile mlk mirasçı olarak seçilen evlada geçmektedir. Kararsız ailede mal parçalanmakta buna bağlı olarak aile de çözülmektedir. Kararsız ailede herkesin uyduğu bir otorite de bulunmamaktadır.(Aydın, 1997: 44).

“Aile tipleri belirlenirken hane halkı sayısı, otoritenin dağılımı, mülkiyetin geçişi, sınıfsal konum, yerleşim yeri, ikamet esası ve evlilik biçimi gibi ölçütler kullanılmaktadır.” (Bal, 1995:40).

8. TÜRK AİLESİNİN GENEL YAPISI

“Türk aile sisteminin kader çizgisi üç uygarlık alanı içinde oluşur. Dünya tarihinde böyle bir aile gelişim sürekliliği çok nadir toplumlara nasip olmuştur. İslamiyet öncesi Türk aile yapısı; İslamiyet sonrası veya İslam kimliği içinde Türk ailesi, nihayet Batı uygarlık alanı doğrultusunda Türk aile biçimlenmesi olmak üzere sınıflandırılabilir.” (Türkdoğan, 1992:29).

“Türklerde toplumun çekirdeği aileden oluşur. Bu da baba, oğul ve torunlardan ibarettir. Evlenip giden kızlar ile onların çocukları, aileden sayılmazdı. Görülüyor ki, Türk aile düzeni, adeta bir “aile sigortası” halinde kurulmuştur.” (Türkdoğan, 1992:35). “Bütün Türklerde aile, pederşahlık çağını geçirmeden, doğrudan doğruya maderlikten (ana ailesi tipi), pederliğe (baba ailesi tipine) atlamıştır. Bir kavmin çeşitli dallarında, başka başka aile tipleri olması kabul edilemez. Şartların başkalaşımına rağmen, ana karakter kendisini korur.” (Eröz, 2000:10).

Türkiye Türklerindeki aile hayatını araştıran Gökâlp, başlıca dört çağ buluyor: Boy, Ocak, Konak ve Yuva. Demokratik karakter, dört çağda da görülür. Gökâlp, Durkheim’ın, “hastalıklı ve sağlıklı sosyal yapılar” görüşünden hareket ederek, dış tesirlerin Türk ailesini ve sosyal yapısını hastalandırdığını, iyileşmesi, sağlığa kavuşması için, millî seciyesini, millî karakterini tekrar kazanması gerektiğini söyler.

Gökâlp’in görüşünü aktaran Eröz, M. İzzet’in de görüşüne yer vermektedir. Birbirlerinden ayrı yaşayan Türk kavimlerinde ayrı aile tiplerinin bulunacağını kabul etmek, ilmi bakımdan doğru sayılmalıdır. Bunun sebebi şudur: bu Türk zümreleri aynı din ve ırka mensup olmakla beraber, birbirinden ayrı yerlerde, başka başka iktisadî ve içtimâî şartlar altında yaşamışlardır, zaman ve mekan bakımından büyük farklılık vardır. Bu sebepler, Türk zümreleri arasında aynı aile tipinin bulunmasına engel teşkil etmektedir. (Eröz, 2000:11-14).

“Aile yapısı tarihin her çağında, bir cemiyetin bütün hayatında aynı kalmaz.” (Fındıkoğlu, 1991:1). “Göçebelikten yerleşik hayata geçen kadınlar, toplayıcılıktan üreticiliğe geçiş sürecinde oldukça etkin bir rol oynadıklarından, sosyal hayattaki konumları da üst düzeydedir. Ancak, zamanla ekonomik faaliyetlerin güce dayanması erkeği öne çıkarmış, kadın arka plana itilmiştir. Başlangıçta, kadının baskın olduğu aile tipi zamanla yerini, erkeğin hakim otorite olduğu aile yapısına bırakmıştır.” (Yeşilorman,

2001:270). “Böylece, tarihin akışı içinde, toplum yapılan değıştikçe, aile yapıları da değışmiştir. Aile yapılarının değışmesi ise, aile içinde hem erkeğin, hem kadının, hem de aile içinde yer alan çocukların ve diğer aile üyelerinin yeni roller üstlenmesini gerektirmiştir. Türk aile hayatında da buna benzer değışmeleri ve ailede yer alan bireyleri yeni statü edinmelerini net biçimde görmek mümkündür.” (Kırkpınar, 2001:29).

“Günümüze kadar uzanan aile yapısında, bir yanda son derece batılılaşmış aile modeli, öte yanda İslamî kural ve geleneklerin oluşturduğu köklere dayalı aile sistemi. Bu, Türk toplum yapısındaki dyadik (ikili) görüntüyü ortaya koymaktadır. Küçük Toplum karakterini yaşayan köy ve kasabalarda aile tarihi kodlarını sürdürmekte, ancak aşırı batılılaşmış Büyük Toplum’larda bu kodlar son derece esnek ve yozlaşmış durumdadır. Batıda bir akım olarak ortaya çıkan “ailenin yok edilmesi” veya “gerçek aile” türü akımların Türk sosyolojisine pompalanmış olması da görüşlerimizi kanıtlar niteliktedir.” (Türkdoğan, 1992:66).

3. BÖLÜM

AİLE KURUMUNA BAZI SOSYOLOJİK YAKLAŞIMLAR

1. Enteraksiyonel (Etkileşimci) Yaklaşım

E. Burgess ailenin karşılıklı etkileşim içinde olan bir bireyler bütünü olarak incelenmesi gerektiğini ileri sürdü. Ailede herkesin belli bir yeri vardır ve belli rolleri yerine getirmesi lazımdır. Bu rol, aile beklentilerine uygundur. Aileyi yaşayan bir grup olarak ele alan enteraksiyonist yaklaşım aile ile diğer sosyal unsurlar (okul, akraba münasebetleri, kilise, mahalle vs.) arasındaki ilişkileri zaman zaman ihmal ettiği için eleştirilmiştir. (Yazan, 1991:459).

“Çoğunlukla etkileşimciler diye adlandırılan sembolik etkileşimciler, ailenin iletişimle yoğrulması süreçleri konusunda yoğunlaşır. Sembolik etkileşimciler, az sayıda aileyle geniş kapsamlı çalışmalar yaparlar. Ailelerin her birinde gözlem yaparlar, bu görüşmeler yoluyla aileyi niteleyen etkileşim kalıplarının anlaşılmasını sağlarlar.” (Özen, 1991:404).

2. Yapısalcı-Görevselci Yaklaşım

“Aileyi, sosyal alt sistemlerden biri, sosyal bütünü oluşturan unsurlardan biri, toplum içinde belli görevleri yerine getiren bir parça olarak kabul eder. Ailede bir statüler ve roller ağı vardır. Bunların anlamı aile sistemini ve aile sistemi aracılığı ile de bütün sosyal sistemi sürdürmektir.” (Yazan, 1991:459).

“Aile görevselci bakış açısından toplumda diğer kurumlar tarafından başarı ile yapılamayan bazı fonksiyonlar üstlenir. Her ne kadar ailenin yerine getirdiği fonksiyonlar azalmakta, başka kurumlar tarafından bazı görevleri üstlenilmekte ise de aile yine de çok önemli bazı görevleri yerine getirir.” (Özkalp, 1994:107).

Yavaş değişmekte olan toplumlarda, ailenin fazla fonksiyonel olduğu düşünülmektedir. Hızlı değişen toplumlarda aile, genel olarak daha az fonksiyoneldir.

Bu yaklaşım, yapının statik görünümünü vurgulamakta ve değişim sorununu dikkate almamaktadır. (Özen, 1991:401).

3. Sitüasyonel (Durumsal) Yaklaşım

“Bireyin içinde bulunduğu çerçeveyi ve bireyin bu çerçeveye verdiği cevapları inceler. Üzerinde ısrarla durulan husus bireyin psikolojik çevresidir. Sitüasyoneller, enteraksiyonistler gibi aileyi birbiri üzerinde devamlı etkileşimde bulunan fertler bütünü olarak ele alır. Ancak onlardan farklı olarak aileyi davranış doğuran bir ortam kabul ederler. Aile çocuk üzerinde etkili olan bir uyarıcıdır.” (Yazan, 1991:459).

4. Kurumsal Yaklaşım

“Evlilik ve aile ile ilgili araştırmalarda ilk kullanılan yöntem bu olmuştur. Bu yaklaşımda aile ve evlilik kurumu topyekün toplumun içine yerleştirilir. Burada toplum bir organizma, kendini meydana getiren parçalarla varlığını sürdüren bir sistem olarak ele alınır. Bu açıdan yapısalcı-görevselci yaklaşımlarla benzerlik gösterir. Ondan farkı tasvirici, tarihselci ve karşılaştırmacı olmasıdır.” (Yazan, 1991:459).

“Toplumsal kurumlar ve kültür arasındaki ilişkiyi de temele aldığı için kurumsal yaklaşım evlilik ve aile kurumunun dünyanın farklı bölgelerinde değişmelerden nasıl etkilendiğini de incelemektedir.” (Özen, 1991:404).

5. Gelişmeci Yaklaşım

Bu yöntem de enteraksiyonel yaklaşımla büyük benzerlikler gösterir. O da aileyi karşılıklı etkileşim içinde bulunan fertlerden meydana gelen bir grup olarak ele alır, ancak ailede roller çiftlenmiştir (koca+babanın rolü veya oğul+erkek kardeş rolü gibi). Normlar herkese rolünü gösterir, karşılıklığın nasıl sürdürüleceği ve yaşla bu rolleri üstlenenlerin rollerinde ne gibi değişmeler olacağını belirtir. Bu küçük grubun nasıl bir tabii gelişme geçireceği önceden bellidir. (Yazan, 1991:459).

“Gelişmeci, yaklaşımını demografik yapı ve rol ayrışması üzerine kurar.” (Aydın, 1997:48).

“Gelişmeci yaklaşım farklı yaklaşımların sınırlarını aşmak ve onları tek bir birleştirilmiş şema içinde toplamak isteyen bir girişimdir.” (Yazan, 1991:460).

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODU

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Araştırmada, konu seçimiyle başladığını ve konu seçiminde gözden uzak tutulmaması gereken bazı kuralların bulunduğunu; bu kurallara uyulması, araştırmanın sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi ve etkin bir sonuca ulaştırılabilmesi için gerekli olduğunu söyleyen Seyidoğlu'na göre; "Unutmamak gerekir ki bir araştırmanın yarısı doğru konu seçmektir." (Seyidoğlu, 1997:46-47). Araştırmada, "neyi" aradığımıza verilen cevap araştırmanın konusunu teşkil eder. (Gökçe, 1992:84).

Sosyolojik araştırma yapmanın amacı insanın sosyal davranışı konusunda derin bir anlayış elde etmektir. (Cole, 1999:13).

"Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı" konusundaki araştırma, evlenmeye ve aile kurmaya potansiyel olarak daha yakın bir pozisyona sahip üniversite gençliğinin yaklaşımını betimsel bir biçimde ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, evlilik ve aile kurumuna ilişkin üniversite gençliğinin, düşünce ve tercihlerini belirleyebilmek; beklenti ve geleceğe dönük pratiğinin nasıl şekilleneceğini anlamaya/betimlemeye çalışılacaktır. Bu anlam ve kapsamda Türkiye'de yapılan araştırmaların (özellikle uygulamaya yönelik araştırmaların) sınırlı olması bir yönüyle çalışmamızı zorlaştırırken diğer yandan bu alanın "bakır bir alan" olması hasebiyle, çalışmanın daha verimli olması gibi bir 'avantajı' bünyesinde taşıdığı söylenebilir.

2. ARAŞTIRMANIN METODU

Yöntemden anlaşılması gereken husus, daha ziyade bilimsel bir araştırmanın çeşitli safhalarında uygulanabilecek teknikleri sistematik bir biçimde düzenlemektir. Bu nedenle yöntem ve teknik kavramlarını titizlikle birbirinden ayırmak gerekir.

Teknik, araştırmanın belli aşamasında sınırlı bir şekilde kullanılan bir takım pratik elemanları kapsar. Oysa yöntem, daha ziyade, araştırmanın teşkili ile ilgili zihinsel bir süreçtir.

"Araştırma yöntemi, araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için kullandığı genel yaklaşımdır. Araştırma tekniği ise, araştırma yönteminin gerçekleştirilebilmesi için

kullanılan bilgi toplama aracıdır. Bir yöntem çerçevesinde bir ya da daha çok veri toplama tekniği kullanılabilir.” (Türkdoğan, 1995:167). Ancak ülkemizde metod ve teknikler kısmen aynı anlamda; bazen de biri diğerinin yerine kullanılmaktadır.

Genellikle sosyolojide sahaya yönelik çalışmalarda kantitatif ve kalitatif olmak üzere iki temel metodoloji anlayışı hakimdir. Araştırmanın özelliklerine göre bu iki anlayış birlikte kullanıldığı gibi, bazen birine diğerinden daha fazla önem verilmektedir. Bilindiği gibi, kantitatif metodolojinin ağırlık noktasını istatistikî ölçme ve değerlendirme ihtiva ederken, kalitatif metodolojide anlama-yorumlama esastır. (Aksoy, 1996:4). Yapılan bu araştırmanın teorik kısmında kalitatif, uygulama kısmında ise kantitatif metoda başvurulmuştur. Fakat, araştırmanın iki kısmı için de yer yer iki metodu birden dikkate almak gerek(ebil)miştir.

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

“Araştırma evreni, bilgi sağlamak üzere üzerinde gözlem yapılacak birimlerdir. Bir araştırmanın, evrenini genel olarak belirlemesi yeterli değildir. Aynı zamanda üzerinde gözlemlenmesi gereken birimleri de tanımlaması gerekir. Başka bir deyişle, araştırma evrenin belirlenmesi, sorunun taşıyıcısı olan birimlerin, yani gözlem konularının kesin çizgilerle sınırlandırılmasını da gerektirir.” (Sencer, 1989:24).

Üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile kurumuna ilişkin görüşlerini konu edinen araştırmanın evrenini; Fırat Üniversitesinde örgün eğitim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Fırat Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi’nden elde edilen bilgilere göre, 2001-2002 Öğretim yılında, Fırat Üniversitesi’nin merkez kampusunda bulunan; Tıp, Veteriner, İlahiyat, Su Ürünleri, Fen Edebiyat, Teknik Eğitim, Eğitim ve Mühendislik Fakültesi ile Elazığ Sağlık Yüksekokulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda kayıtlı bulunan son sınıf örgün öğretim öğrencilerinden 1549’u erkek ve 570’i kız olmak üzere, toplam 2119 öğrenci çalışma evrenini oluşturmaktadır. Araştırma bölgesinin Fırat Üniversitesi olarak seçilmiş olmasının temel nedeni bölgenin özellikle “sosyokültürel fotoğrafını” sunmaya elverişli bir yapıyı bünyesinde barındırdığına olan kanaattir.

Örnekleme, bir bütünün kendi içinde seçilmiş bir parçasıyla temsil edilmesidir. Örnekleme için iki ön-koşul gerekir: Birisi örneğin temsil yeteneği taşıması, diğeri de örnek hacminin yeterli büyüklükte olmasıdır. Temsil yeteneği, örneğin içinden seçildiği ana kütlelerin özelliklerini, herhangi bir sapma göstermeden yansıtabilmesi demektir. Örnek

hacminin yeterliliğinden ise, gözlemlerle belirlenen özelliklerin kararlılığı ya da genelliği konusunda güven verecek bir sayı anlaşılmasıdır. (Seyidoğlu, 1997:38).

Araştırmanın örnekleme, %10 örnekleme ile araştırma evreninden küme örnekleme yoluyla seçilmiştir. Küme örneklemede, seçilen örnekler, bir evrenin tek tek birimleri değil, bu birimlerin kendiliğinden içinde yer aldıkları kümelerdir. Burada evren birimlerinin oluşturdukları kümeler, ilk örnekleme birimleri sayılarak bunlar arasından rastlantılı yollarla seçilenler örnek alınır ve ilkece bu kümelerin tamsayımına başvurulur. Kısacası, küme örnekleme, evren birimlerinin oluşturduğu kümeler arasından örnek almaktır. (Sencer, 1989:374).

Araştırma evreninin %10'u olan 212 öğrenci araştırmanın örneklemini meydana getirmektedir. Bu ise her fakültenin öğrenci mevcudunun %10'u alınmak suretiyle bu oran elde edilmiştir. Örneklemin %73.1'ini erkek, %26.9'unu ise kız öğrenciler oluşturmaktadır.

<u>Fakülteler</u>	<u>Erkek Öğrenci</u>	<u>Kız Öğrenci</u>	<u>Toplam</u>
Tıp Fakültesi	102	43	143
Veteriner Fakültesi	151	31	182
İlahiyat Fakültesi	58	50	108
Su Ürünleri Fakültesi	72	22	94
Fen Edebiyat Fakültesi	313	185	498
Teknik Eğitim Fakültesi	277	32	309
Eğitim Fakültesi	38	19	57
Mühendislik Fakültesi	435	123	558
Elazığ Sağlık Yüksekokulu	19	48	67
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	84	17	101
Toplam	1549	570	2119

Anket, fakültelerin son sınıflarında okuyan ve cinsiyet dağılımı Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı'ndan önceden elde edilen verilere göre uygulandığı için, resmi öğrenci sayıları ile anketin uygulandığı örneklemin fakültelere göre cinsiyet dağılımı uyum göstermektedir.

2.3. Bilgi Toplama Araçları ve Ölçme Aracının Hazırlanması

Araştırmanın bilgi toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Öncelikle konuyla ilgili uygulamalı ve teorik araştırmalar taranarak, konuyla ilgili soruların dökümü yapılmış ve tezin amacına uygun anket aracı düzenlenmiştir.

Anket soruları, tez danışmanının görüşlerine sunulmuş ve değerlendirmeleri alındıktan sonra son sınıf öğrencilerinden bir gruba ön deneme yapılarak sınanmıştır. Öğrencilere anketin ön uygulaması yapıldıktan sonra net bulunmayan sorular çıkartılarak ankette gerekli değişiklikler yapılmıştır.

2.4. Ölçme Aracının Uygulanması ve Verilerin Toplanması

Anket formu, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü'nden alınan izinden sonra, 30 Nisan 10 Haziran 2002 tarihleri arasında, küme örnekleme ile belirlenen araştırma örneklemine uygulanmıştır. Örneklem grubu 212 öğrenciden oluşmaktadır.

Örneklem grubuna, anket formu tarafımızdan uygulanmış ve üniversite gençliğinin konuyla, oldukça ilgili davrandığı gözlenmiştir. Ayrıca anket uygulaması dışında gençleri gözleme imkanı doğmuş ve onlarla konuyla ilgili kimi diyaloglar da oldukça verimli olmuştur.

2.5. Verilerin Tasnifi ve Analizi

Uygulanan anketlerdeki verilerin bilgisayara aktarılması için anketler tek tek gözden geçirilmiş; açık uçlu sorulara verilen cevaplar tasnif edilip sınıflandırılmış ve kodlamaya uygun hale getirilmiş ve veri kodlama işlemi yapılmıştır.

Veriler, SPSS/9 program paketi (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar tablolar halinde "Bulgular ve Yorumlar" bölümünde sunulmaktadır. Anketteki değişkenlerin frekans dağılımı ve değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik olarak; frekans dağılımı, çapraz tablolardan yararlanılmıştır.

5. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMU

1. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN GENEL NİTELİKLERİ

1.1. DOĞAL NİTELİKLER

Tablo 1: Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet Durumu	Sayı	%
Erkek	155	73,1
Kadın	57	26,9
Toplam	212	100,0

Örneklem grubu 155 erkek ve 57 kız olmak üzere 212 kişiden oluşmaktadır. Örneklem grubunun %73.1'ini erkekler, %26.9'unu ise kızlar oluşturmaktadır. Bu oranlar, evren içerisindeki cinsiyet mevcuduyla orantılıdır.

Tablo 2: Örneklem Grubunun Yaş Dağılımı

Yaş Durumu	Sayı	%
20-22 yaş arası	84	39,6
23-25 yaş arası	106	50,0
26-28 yaş arası	18	8,5
29 yaş ve üzeri	4	1,9
Toplam	212	100,0

Örneklem grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin %50.0'ı 23-25 yaş, %39.6'sı 20-22 yaş, %8.5'i 26-28 yaş arası olup, bunlardan %1.9'u da 29 yaş ve üstünü teşkil etmektedir.

23-25 (%50.0) yaş arasına giren öğrenci sayısı 106 olup, bu yaşta belirgin bir yığılma görülmektedir. Bunun başlıca nedenleri arasında, lise eğitim sürelerinin farklı olması; üniversiteye giriş/yerleştirme sınavını kazanmama; istediği bölümü kazanamayıp farklı bölüme girenlerin tekrar bölüm değiştirmeleri; ön lisans programını bitirenlerin bir kısmının lisansa devam etmeleri ve bazı bölgelerde çocukların daha geç yaşlarda okula gönderilmesi gibi nedenler gösterilebilir. Örneklemde yer alan

öğrencilerden 84 (%39.6)'ü 20-22 yaş arasında yer almaktadır. Bu yaştaki öğrenci sayısının fazla olması ülkemizde bu yaş diliminin üniversite okuma yaş ortalamasına denk gelmesine bağlanabilir.

Genelde ülkemizde ve özelde evrenimizde de görüldüğü gibi öğrenim süresi ile yaş arasında belirgin bir ilişki vardır. Yaş ilerledikçe okuyanların sayısında düşüş görülmektedir. 26-28 yaş grubunda 18 (%8.5) kişi yer almaktadır. Bunda özellikle ideal bir tercihte bulunma ve istediği bölümü okuyup bunun dışındaki bölümleri tercih etmekten kaçınma; bölümlerin eğitim süreleri farklılığı (Tıp Fakültesinin 6 yıl olması gibi) ile teknik bölümlerin zor olmasından dolayı öğrencilerin okulu uzatması sayılabilir.

29 yaş ve üzerinde ise 4 (%1.9) gibi düşük bir sayının olması genelde üniversite okuma yaşının üst limitini göstermede önemli bir veri olmakla birlikte; bir bölüm bitirdikten sonra ikinci bir üniversite okuma hevesi veya zorunluluğu, çalıştığı kurumda veya alanda kariyer yapma; askerlik veya evlilik sonrası okuma düşüncesi ile öğrenci aıları gibi faktörler sayılabilir.

Tablo 3: Örneklem Grubunun Medeni Durumu

Medeni Durumu	Sayı	%
Bekar	175	82,5
Sözlü/nişanlı	26	12,3
Evli	11	5,2
Toplam	212	100,0

Tablo 3'te görüldüğü üzere bekâr öğrencilerin oranı %82.5 gibi büyük bir orandır. Bunun başlıca nedenleri arasında ekonomik bağımlılık, ülkenin içerisinde bulunduğu dar boğaz, askerlik, iş sahibi olma ve evlenmenin öğrenim sürecinin sonrasına bırakılması sayılabilir. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecinde olan ülkemizde evlenme yaşı giderek yükselmekte ve gençler daha ileri yaşlarda evlenmeyi tercih etmektedirler.

%12.3 ile görüldüğü gibi üniversite gençliği evlilik kurumuna aktif olarak katılmamış olsalar da bu sürecin hazırlıklarını yapmaktadırlar. Bu durum özellikle yukarıda vurgulanan nedenlerin yanı sıra geleneksel aile yapısının evlilik kurumuna getirdiği (eş seçme, karar verme gibi) aile denetimine de bağlanabilir. Örneklemde görüldüğü gibi evli

olanların oranı (%5.2) oldukça düşüktür. Bunda yukarıda zikredilen nedenlerin etkisi büyük ise de “kişiyeye özel” nedenlerin de belirleyici olduğunu dillendirebiliriz.

Tablo 4: Örneklem Grubunun Mezun Olduğu Lise

Mezun Olduğu Lise	Sayı	%
Genel (normal) Lise	131	61,8
Süper Lise	11	5,2
Fen Lisesi	2	,9
Anadolu Lisesi	11	5,2
İmam Hatip Lisesi	25	11,8
Teknik ve Meslek Lisesi	31	14,6
Diğer	1	,5
Toplam	212	100,0

Örneklemede yer alan deneklerin %61.8'i genel liselerden birinden mezundur. Genel liselerden mezun olanların fazla olmasında, genel liselerin öğretim kurumları içerisinde fazla yer alması ve diğer okullara göre fazla mezun vermesi ile evrenimizi oluşturan Fırat Üniversitesinde daha çok genel liselere yönelik bölümlerin fazla olmasına bağlanabilir.

Süper Liseler (%5.2) ve Anadolu (%5.2) ile Fen (%0.9) Liseleri mezunlarının toplamı %11.3 gibi küçük bir oranı teşkil etmektedir. Bunun nedeni olarak bu okullardan mezun olanların büyük şehirlerdeki gözde üniversiteleri tercih etmeleri sayılabilir.

Meslek Liselerinden İmam Hatip Lisesi (%11.8) ile Teknik ve Meslek Liselerinin (%14.6) oranı toplam olarak %26.4'tür. Bu oran, örneklem içerisinde önemli bir yer almakla birlikte, son dönemde uygulanan üniversite giriş sınav sistemi ile oldukça değişmiştir. Uygulanan son sınav sistemi ile İmam Hatip Lisesi mezunları daha çok İlahiyat Fakültesine yerleşmekte; Teknik Lise mezunları ise Teknik Eğitim ve Mühendislik fakültelerini tercih etmektedirler.

Tablo 5: En Uzun Süreli Kalınan Yerleşim Yeri

Yerleşim Yeri	Sayı	%
Köy	17	8,0
Kasaba/ilçe	29	13,7
Şehir	149	70,3
Metropol	17	8,0
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerden %70.3'ü şehir, %13.7'i ilçede ve %8'i ise bir metropol veya köyde en çok yaşamışlardır. Buradan yerleşim yerleri ile öğretim arasında bir korelasyon kurulabilir. Şehir ile metropollerde yaşayanların toplamından kentlerde yaşayanların yüksek öğrenime daha ilgi duydukları gözlenmektedir. Bunda öğrenim imkânları ile öğretim kurumlarının bulunması ve üniversiteye hazırlık kurumlarının etkisi büyüktür.

1.2. TOPLUMSAL NİTELİKLER

Tablo 6: Öğrenim Süresince Barınılan Yer

Barınılan Yer	Sayı	%
Ailesi Yanında	82	38,7
Tek Başına Evde	6	2,8
Arkadaşlarla Evde	94	44,3
Yurt-Kur Öğrenci Yurdu, Özel Öğrenci Yurdu, Pansiyon, Misafirhane vb.	26	12,3
Diğer	4	1,9
Toplam	212	100,0

Deneklerin %44.3'ü arkadaşları ile aynı evde, %38.7'si ailesiyle, %12.3'ü yurtlarda, %2.8'i ise tek başına kalmaktadır. Öğrencilerin %61.3 gibi büyük çoğunluğu ailesi ile birlikte kalmayıp, çeşitli yerlerde kalmaktadırlar. Özellikle %44.3 oranında öğrencinin arkadaşlarıyla aynı evde kalması, öğrencilerin birbirleri ile uyumları açısından önemli bir veri olarak alınması gerektiği kanısındayız. Bunlardan %38.7'sinin ailesiyle birlikte kalmasından, öğrencilerin önemli bir bölümünün yaşadıkları ilde okumayı tercih ettikleri gözlenmektedir.

Tablo 7: Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı	Sayı	%
2-3	75	35,4
4-5	76	35,8
6 ve yukarı	61	28,8
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi deneklerin %35.8'i 4-5 kardeşe, %35.4'ü 2-3 kardeşe, %28.8'i ise 6 ve daha fazla kardeşe sahiptir. Tabloda görüldüğü gibi ailelerin %35.4'ü dışındakiler üçten fazla çocuğa sahiptir. Bunda genelde ülkemizin, özelde evrenimizin sosyal yapı ve kültürel özelliklerinin belirgin bir etkisi gözlenmektedir. Çok çocuklu aile yapısı Türk aile yapısının arkaiklerindedir. Deneklerin, soru formunda yöneltilen bir çocuk seçeneğini işaretlememesinde; bütün deneklerin bir veya birden fazla kardeşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Aylık Ortalama Gelir Durumu

Aylık Gelir Durumu	Sayı	%
Cevapsız	17	8,0
200 milyondan az	6	2,8
201-400 milyon arası	80	37,7
401-600 milyon arası	61	28,8
601-800 milyon arası	25	11,8
801-1 milyar arası	17	8,0
1 milyardan fazla	6	2,8
Toplam	212	100,0

Tabloda ailelerin aylık gelir durumlarında %37.7 oranı ile 201-400 milyon en fazla gelir dilimine sahiptir. %28.8'i 401-600 arası, %11.8'i 601-800 arası, %8'i 801-1 milyar arası, %2.8 ise 1 milyardan çok ve 200 milyondan az bir gelire sahiptir. Bu gelir dilimleri aile reislerinin iş ve iş koşulları ile öğrenim, meslek gruplarına, eşin çalışmasına bağlı olarak değişmektedir. Deneklerden %8 gibi önemsenecek bir oran ise cevap vermekten kaçınmıştır.

Tablo 9: Üniversite Gençlerinin Öğrenim Süresince Çalışma Durumu

Öğrenim Süresince Çalışma Durumu	Sayı	%
Evet	72	34,0
Hayır	140	66,0
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin öğrenim hayatı içerisinde bir işte çalışıp-çalışmadığı sorusuna %66'sı hayır, %34'u evet cevabını vermiştir. Buradan, öğrencilerin gelir durumları ile bu gelirin ihtiyaçları karşılayıp-karşılamadığı hakkında bazı öngörülerde bulunabiliriz. Öğrencilerin %34 gibi büyük oranı birinci uğraş olması gereken öğrenciliğin yanında bir işte çalışmakta ve öğrenim giderlerini karşılamayı ve bazıları ailelerine de katkıda bulunmayı tercih etmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, gençlerin eğitim görmekle birlikte bir iş kolunda çalışmayı da içselleştirdiklerini göstermektedir.

Tablo 10: Annenin Eğitim Durumu

Anne Eğitim Durumu	Sayı	%
Cevapsız	3	1,4
Okur yazar değil	67	31,6
Okur yazar	26	12,3
İlkokul	77	36,3
Orta ve dengl	13	6,1
Lise ve dengl	19	9,0
Yüksek okul/üniversite	6	2,8
Lisansüstü	1	,5
Toplam	212	100,0

Tablo 10'da görüldüğü üzere öğrenci annelerinin %43.9 gibi büyük bir oranı formel bir eğitim almamıştır. Bunun başlıca nederi olarak; toplumumuzda kız çocukların okutulmaması gibi arkaik bir tutumun sonucu gösterilebilir. Annelerin büyük çoğunluğu %51.4'ü bir ortaöğretim kurumu mezunudur. Yüksek okul mezunları ise yalnızca %2.8'dir.

Tablo 11: Babanın Eğitim Durumu

Baba Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur yazar değil	7	3,3
Okur yazar	12	5,7
İlkokul	74	34,9
Orta ve dengi	34	16,0
Lise ve dengi	40	18,9
Yüksek okul/üniversite	43	20,3
Lisansüstü	2	,9
Toplam	212	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğrenci babalarının eğitim durumu anne eğitim durumuna göre daha iyidir. Babaların %9 dışındakilerin tamamı formel bir eğitim görmüştür. Bunun %34.9’u İlkokul, %16’sı orta ve dengi, %18.9’u lise ve dengi, %20.3’ü ise Üniversite öğrenimine sahiptir. Babaların ancak %0.9’u Lisansüstü eğitim görmüştür. Bu tablodan ayrıca öğrenci babalarını eğitim durumu ile orta yaş grubu sayılabilecek 40 yaş ve üstü erkeklerin eğitim durumu hakkında genel bir fikir vermektir.

Tablo 12: Annenin Meslek Durumu

Anne Meslek Durumu	Sayı	%
Cevapsız	3	1,4
Ev hanımı	198	93,4
Öğretmen	5	2,4
Memur	3	1,4
Emekli	2	,9
Diğer	1	,5
Toplam	212	100,0

Tablo 12’de görüldüğü gibi anne meslek dağılımında, %93.4 gibi büyük bir oranı “ev hanımı” mesleği teşkil etmektedir. Bu oran ile Tablo 10 arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu; dolayısıyla öğrenim durumuyla meslek durumu arasında direkt bir bağın olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu oran Türkiye genel durumunu da yansıtmaktadır. Diğer meslek gruplarından öğretmenler %2.4, memurlar %1.4, diğer kısmında belirtilen (mühendis, avukat, doktor gibi) %0.5 gibi çok düşük oranlarda kalmaktadır. Emekli olanların oranı ise %0.9’dur.

Toplumun geleneksel yapısı ve sosyo-kültürel değerleri dikkate alındığında kadınların meslek sahibi ol(a)mayışı biraz daha anlaşılır olmaktadır. Her ne kadar bu anlayış günümüzde eskiye oranla etkinliğini yitirmişse de bunun toplumda tamamen kalktığını söyleyemeyiz.

Tablo 13: Babanın Meslek Durumu

Baba Meslek Durumu	Sayı	%
Memur	38	17,9
Öğretmen	15	7,1
Esnaf-zenaatkar	16	7,5
Serbest	29	13,7
Çiftçi	22	10,4
İşçi	29	13,7
Emekli	46	21,7
İşsiz	2	,9
Diğer	15	7,1
Toplam	212	100,0

Tablo 13'teki meslek dağılımında, emekli olanların oranı %21.7'dir. Memurlar %17.9 ile çalışan kesimde en yüksek orana sahiptir. İşçiler ile serbest meslek sahipleri %13.7'şer orana sahiptir. Çiftçiler %10.4, Esnaf-zanaatkarlar %7.5, Öğretmenler %7.1 gibi birbirine yakın orana sahiptirler. İşsizlerin oranı %0.9 gibi dikkat çekecek kadar düşüktür. Diğer kısmında belirtilenler ise %6.6 ile Doktor, Mühendis, Yönetici, Bankacı gibi meslek gruplarından oluşmaktadır. Ayrıca vefat edenlerin oranı da diğer kısmında belirtilmiştir. Ankette açık uçlu olarak sorduğumuz bu soruyu tasnif ederken çok düşük orandaki farklı meslekleri diğer başlığı altında belirttik.

Baba meslek durumuyla eğitim durumu arasında da anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Tablo 11'deki veriler bize bu anlamlı ilişkiyi kurma imkanını vermektedir. Genel olarak cinsiyet ve eğitim durumu ile iş bulma ve istihdam arasında direkt bir ilişki kurulabilir.

Tablo 14: Annenin Evlilik Durumu

Anne Evlilik Durumu	Sayı	%
Cevapsız	4	1,9
İlk evliliği	203	95,8
İkinci evliliği (geçimsizlik)	4	1,9
İkinci evliliği (eş ölümü)	1	,5
Toplam	212	100,0

Tablo 14'te öğrencilere annelerinin kaçınıcı evlilikleri olduğu sorulmuş ve %95.8 gibi tamamına yakını birinci evliliği olduğunu belirtilmiştir. İkinci evliliği olanların %0.5'i ölüm gibi tabii bir nedenden; %1.9'u ise geçimsizlikten kaynaklanmaktadır. Burada bir tespiti vurgulamak yerinde olur. Geçimsizlik nedeniyle yapılan ikinci evlilikler, eğitim görmüş ve üst mesleklerde yer alan sosyo-ekonomik durumu iyi ailelerde daha yaygındır. İkinci evlilik oranı toplamının %2.4 gibi düşük seviyede olması aslında sanıldığı gibi aksine toplumumuzda ikinci veya çok eşle evliliğin yaygın olmadığını da göstermektedir. Cevap vermeyenlerin oranı ise %1.9'dur.

Tablo 15: Babanın Evlilik Durumu

Baba Evlilik Durumu	Sayı	%
Cevapsız	4	1,9
İlk evliliği	194	91,5
İkinci evliliği (geçimsizlik)	9	4,2
İkinci evliliği (eş ölümü)	5	2,4
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi babaların %91.5'i ilk evlilik, %6.6'sı ikinci evlilik yapmıştır. Erkeklerin ikinci evlilik oranları bayanlara oranla biraz daha fazladır. Bunlardan %4.2'si geçimsizlik, %2.4'ü ise ölüm nedeni ile ikinci evlilik yapmışlardır.

Tablo 16: Karşı Cinsle Olan İlişki Düzeyi

Karşı Cinsle İlişki Düzeyi	Sayı	%
Cevapsız	10	4,7
Okul ve çevre arkadaşlığından ibaret	103	48,6
Flört düzeyinde ilişkim var	41	19,3
Bir arada yaşıyorum	5	2,4
Tek taraflı düşündüğüm biri var	18	8,5
İlişkim yok	35	16,5
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere gençlerin %48.6'sı "okul ve çevre arkadaşlığından ibaret" bir ilişki biçimini/düzeyini tercih etmektedir. %19.3'ü "flört düzeyinde ilişkim var" demektir. Yaklaşık beşte birinin flörite dayalı bir ilişkiyi tercih etmesinin birçok nedeni varsa da özellikle evliliğe ilişkin bir ön hazırlık temayülünün varlığından söz edilebilir. Daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenmeye evet diyenlerle (Tablo 32, %16) bu tablodaki oran karşılaştırıldığında bir paralellik ve anlamlılık ilişkisini gözlemlemek mümkündür.

Gençlerden karşı cinsle ilişkisinin olmadığını belirtenlerin oranı %16.5'dir. Gençlerin hem cinsi olmayanlarla bir ilişkilerin olmayışında; kültürel, geleneksel ve dini düşünüş, tutum/tavır ve alışkanlıkların belirleyici olduğu yorumunu yapabiliriz.

Tek taraflı düşündüğüm biri var diyenlerin oranı %8.5 iken, bir arada yaşıyorum diyenlerin oranı ise %2.4'tur. Gençlerin %4.7'si de cevap vermemiştir.

2. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN EŞ SEÇİMİNDE ARADIĞI NİTELİKLER

Tablo 17: Kadın İçin En Uygun (İdeal) Evlenme Yaşı

Kadın İçin Uygun (İdeal) Evlenme Yaşı	Sayı	%
16-19 yaş arası	29	13,7
20-23 yaş arası	106	50,0
24-27 yaş arası	68	32,1
28-31 yaş arası	9	4,2
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, gençler; kadınlar için %50'si 20-23 yaş, %32.1'i 24-27, %13.7'si 16-19, %4.2'si ise 28-31 yaş gruplarını en uygun evlenme yaşı olarak kabul etmektedir. Bu tespit farklı kriterler kullanıldığı düşüncesindeyiz. Cevaplarda her iki cins, kadınlar için uygun evlenme yaşını belirtmişlerdir. Deneklerin yarısı evlenme yaşının 20-23 yaş aralığında olmasını tercih etmişlerdir. Bunda fizyolojik ve psiko-sosyal gelişim, eğitim, ekonomik durum ve evlilik için genel oluşan normatif değerlerin etkisi bulunmaktadır. Eskiden genel evlenme yaşı varsayılan 20 yaş altı artık pek tercih edilmemektedir.

Tablo 18: Erkek İçin En Uygun (İdeal) Evlenme Yaşı

Erkek İçin Uygun (İdeal) Evlenme Yaşı	Sayı	%
16-19 yaş arası	2	,9
20-23 yaş arası	35	16,5
24-27 yaş arası	124	58,5
28-31 yaş arası	48	22,6
31 yaş ve üzeri	3	1,4
Toplam	212	100,0

Erkekler için uygun görülen evlilik yaşı olarak; %58.5'i 24-27 yaş, %22.6'sı 28-31 yaş, %16.5'i 20-23 yaş, %1.4'ü ise 31 yaş ve üzeri, %0.9 gibi düşük bir oran ise 16-19 yaş grubunu tercih etmektedir. Bu tercihlerde erkeğin gelişimi-olgunlaşması, aile reisliğini yüklenbilme, ekonomik durumu, eğitim durumu, statüsü, iş imkânları ile daha üst bir refaha ulaşma ve bundan sonra evlenme gibi etkenler sayılabilir.

Tablo 17 ile karşılaştırıldığında kadın ile erkeğin ideal evlenme yaşı paralellik arz etse de büyük değişimler de göstermektedir. Kadınlar için uygun evlenme yaşı olarak daha çok 20-23 (%50) yaşlarını tercih ederken; erkekler için bu oran %16.5'tir. Erkekler için en uygun yaş olarak belirtilen 24-27 (%58.5) iken bu oran kadınlarda %32'dir. Kadınlarda daha genç yaşlar tercih edilirken (16-19 yaş, %13.7), erkeklerde ise 20 yaşın altı %0.9 ile pek uygun evlenme yaşı olarak tercih edilmemektedir. Uygun erkek ve kadın evlenme yaşı arasında yaklaşık dört yaşlı bir fark gözlenmektedir.

Araştırmacılar 19 yaşından aşağı gençlerin evliliklerinde cinsel uyumun iyi, ruhen anlaşmanın ise zayıf olduğunu tespit etmişlerdir. Hagen adlı bilim adamı, erkeğin 25, kadının ise daha küçük yaşta evlenmesinin ideal olduğunu savunmuştur.

Zaten erkek cinsel organlarının da çocuk yapma kabiliyetini (tabi bu soyaçekim, iklim, sağlık durumu, eğitim vb. gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir) 24-25 yaş civarında kazandığı bilinmektedir. Kadınlarda ise bu uzuvların gelişimi 17-21 yaşlarında tamamlanmaktadır. (Ertuğrul, 2001:33)

Tablo 19: Üniversite Gençlerinin Eş Seçiminde En Çok Dikkat Ettikleri Öncelikli Husus(lar)

Öncelikli Dikkat Edilen Husus	Sayı	%
Güzel/yakışıklı olması	10	4,7
Dindar olması	46	21,7
İyi huylu/ahlaklı Olması	143	67,5
Diğer	13	6,1
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi üniversite gençlerine eş seçiminde en çok dikkat ettikleri hususlar sorulmuş: % 67.5'i "iyi huylu/ahlaklı olması, %21.7'si dindar olması, %4.7'si yakışıklı olması tercihini yapmıştır. Burada eş seçiminde öncelikleri belirtilirken ahlakının iyi olmasının daha çok vurgulandığı gözlenmektedir. Bunda ahlaki yapının diğer faktörlere göre daha önemli olduğu, ailenin devamında ve eşlerin bir arada huzurlu yaşamasında güzel ahlakın daha etkin olduğu ortaya çıkmaktadır. Deneklerin %21.7'si eş seçiminde eşin dindar olmasını tercih etmişlerdir. Dindar olma kavramı bireylerin yaşam biçimine ve düşünce yapısına göre değişmektedir. Burada dindar olma ile iyi ahlaklı olma arasında bir

paralellik olduğu da söylenebilir. Zira din iyi ahlaklı Müslüman olmayı ve eşe karşı iyi davranılması gerektiğini vurgulamış ve ahlakı içselleştirmiştir.

Tablo 20: Cinsiyet İle Üniversite Gençliğinin Eş Seçiminde En Çok Dikkat Ettikleri Öncelikle Husus(lar) Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Eş Seçiminde Öncelikli Dikkat Edilen Husus				Toplam
	Güzel/yakışıklı olması	Dindar olması	İyi huylu/ahlaklı olması	Diğer	
Erkek	9 5,8%	34 21,9%	106 68,4%	6 3,9%	155 100,0%
Kadın	1 1,8%	12 21,1%	37 64,9%	7 12,3%	57 100,0%
Toplam	10 4,7%	46 21,7%	143 67,5%	13 6,1%	212 100,0%

$$X^2=6.347$$

$$sd=3$$

$$P > 0.05$$

Tabloda görüldüğü üzere, cinsiyet dağılımına göre eş seçiminde öncelikli dikkat edilen husus sorulmuş ve buna verilen cevapların oransal dağılımı şöyledir: İyi huylu/ahlaklı olmasını öncelikli dikkate alanların oranı erkeklerde %68.4, kızlarda %64.9'dur. Hem erkekler hem de kızlarda en yüksek oranda tercih edilen bu seçenekte, ayrıca her iki cins arasındaki oran yakınlığı da dikkat çekicidir. Müşterek yaşanılacak bir hayatın dinamiği olan moral değerlerle donatılmış bir birey için, söz konusu tercihin öncelik kazanması kendi kimlik örüntüsünün doğal bir sonucudur. Toplumsal yaşamın süreğinde insanlar, ancak ahlakî olgunluğa erişmeleri ve iyi huy edinmeleri oranında kabul görürler. Ve gerek sosyal gerek bireysel ilişkilerde bu hâl kendini gösterir. Tercih edilebilecek birçok farklı öncelik (sosyoekonomik statüler vs.) varken, önceliğin iyi huylu/ahlaklı olması faktörüne verilmesi üniversite gençliğinin, sosyo-kültürel yozlaşma/çözülme, moral değerlerdeki aşınma ve değer yabancılaşmasına karşı ciddi bir duruşun ifadesi olarak okunabilir.

Üniversite gençlerinde cinsiyet dağılımına göre eş seçiminde, dindar olmayı birinci derecede isteyen erkeklerin oranı %21.9, kızların oranı ise %21.1'dir. İyi huylu/ahlaklı olmak ile dindar olmak seçeneği arasında biçimsel bir farklılık varsa bile anlamsal bir farklılığın pek de olmadığı düşüncesindeyiz. Çünkü her iki hususu da moral değerler

bağlamında düşündüğümüzde böyle bir bağın kurulması tabiidir. Verilerdeki oranların paralelliği dikkate alındığında söz konusu anlamsal ilişkinin gençlerde de kabul gördüğü sonucuna varabiliriz.

Güzel/yakışıklı olmayı önceleyenlerin oranı erkeklerde %5.8 iken, kızlarda bu oran %1.8 gibi daha da düşük bir seviyededir. Aşırıda bu veriler, yukarıdaki yorumları da destekleyici bir nitelik arz etmektedir. Diğer seçeneği işaretleyenlerin cinsiyete göre dağılım oranı erkeklerde %3.9, kızlarda ise %12.3'tür. Burada ise ağırlıklı olarak iyi bir aileden olması, iş sahibi olması, zengin olması gibi faktörler belirtilmiştir.

Tablo 21: Eş Olarak Seçilen Kişinin Tercih Edilen Yaş Durumu

Eş Seçiminde Tercih Edilen Yaş	Sayı	%
Erkek kadından büyük olmalı	154	72,6
Kadın erkekten büyük olmalı	3	1,4
Kadın erkek aynı/yakın yaşta olmalı	21	9,9
Fark etmez	33	15,6
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin %72.6'sı eş seçiminde yaş düzeyi için erkek kadından büyük olmalı demektir. Erkeğin kadından yaşça büyük olması tercih edilir. Yaratılış itibarıyla kadın eşinin kendisine denk veya daha üstün bir kimse olmasını ister. Çünkü bu özelliklere sahip bir erkeği daha çok sayabilir ve onunla daha iyi anlaşılabilir.(Saygılı, 2000:15)

Öğrencilerin %15.6'sı için fark etmez, %9.9'u için kadın erkek aynı/yakın yaşta olmalı, %1.4 gibi oldukça bir oran ise kadın erkekten büyük olmalı şeklinde görüş belirtmektedirler.

Yukarıdaki tablo ile 17 ve 18. tablolar arasında bir paralellikten söz edebiliriz. Kadın ve erkek için, uygun görülen evlilik yaşı ile eş seçiminde tercih edilen yaş düzeylerinde hem erkeklerin yaş ortalaması yüksek hem de erkeğin kadından büyük olması daha çok tercih edilen bir durumdur. Böyle tercih edilmesinde yukarıda belirtilenlerin yanı sıra sosyo-kültürel değerlerin etkisinden de söz edilebilir.

Tablo 22: Eş Olarak Seçilen Kişide Tercih Edilen Eğitim Düzeyi

Eş Seçiminde Tercih Edilen Eğitim Düzeyi	Sayı	%
Erkek kadından daha eğitilmiş olmalı	48	22,6
Kadın erkek aynı/yakın eğitim düzeyinde olmalı	141	66,5
Fark etmez	23	10,8
Toplam	212	100,0

Eş seçiminde eğitim durumunun hangi düzeyde olması gerektiği sorusuna; deneklerin %66.5'ine göre kadın erkek aynı/yakın eğitim düzeyinde olmalıdır. Bir hayatı birlikte yaşamaya karar verecek olan iki insanın önem atfedeceği birkaç husustan biri de eğitim durumudur. Bu alanda denkliği yakalamak eşlerin anlaşabilme ve uyum sağlayabilmeleri açısından önemlidir. Zira çok farklı eğitim düzeyindeki eşlerin uyum ve anlaşabilme gibi sorunlardan muzdarip olduğunu biliyoruz.

Erkek kadından daha eğitilmiş olmalı diyenlerin oranı %22.6'dır. Burada özellikle erkeğin aile reisliğinin/sorumluluğunun dikkate alındığını ifade etmek mümkündür. Ayrıca %10.8'lik bir oranı ise eğitim durumunun fark etmediğini belirtmiştir. Geleneksel kültür eğiliminin yaygın olduğu kesimde eğitim durumu eş seçiminde başat bir unsur olarak dikkate alınmıyor olabilir.

Tablo 23: Eş Olarak Seçilen Kişinin Tercih Edilen Maddi Durumu

Eş Seçiminde Tercih Edilen Maddi Durum	Sayı	%
Erkeğin durumu kadının durumundan iyi olmalı	77	36,3
Kadının durumu erkeğin durumundan iyi olmalı	2	,9
Kadın ile erkek aynı/yakın düzeyde olmalı	79	37,3
Fark etmez	54	25,5
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere kadın erkek aynı/yakın düzeyde olmalı diyenler %37.3, erkeğin durumu kadından iyi olmalı diyenler %36.3 gibi birbirine oldukça yakın oranları teşkil etmektedirler.

Eş seçiminde maddi durumun fark etmediğini belirtenlerin oranı %25.5'tir. Kadının durumu erkekten iyi olmalı diyenlerin oranı ise %0.9'dur. Burada şunu vurgulamak gerek; hayatın idamesinde birincil derecede sorumluluk erkeğe aittir. Onun için maddi durumun kadından çok erkeği ilgilendirdiği bir boyutu vardır ama bu durumun kadın için ehemmiyet arz etmediği anlaşılmamalıdır.

Tablo 24: Evlenilecek Kişide Aranılan Dini Mensubiyet

Aynı Din	Sayı	%
Evet	190	89,6
Hayır	7	3,3
Fark etmez	15	7,1
Toplam	212	100,0

Aynı dinden olanla evlenmeyi tercih eden oran %89.6'dır. Bu oran, toplumun din tercihiyle paralel bir tercihin varlığını yansıtmaktadır. Hayatı birlikte yaşamayı tercih edecek olanların aynı dinden olmayı önemsemeleri tabii bir durumdur. Çünkü, din; hayatı anlamlandıran/şekillendiren ve salt inançtan ibaret olmayıp pratiği (amel boyutu) olan bir olgudur. Böylesine hayatı kuşatan bir olgunun evlilikte dikkate alınması anlamlıdır. Bireylerin dinî düşünce, tutum/tavır, algılama ve yaşama biçiminde bir uyum, ahenk veya birliktelik sağlanabilmişse/kurulabilmişse; bu, eşler arasındaki ilişkilere doğrudan yansıtacaktır.

Gençlerin %7.1'i soruya "fark etmez" cevabını vermiştir. Bunu, din faktörü birlikteliği olmadan da evliliğin dolayısıyla ailenin kurulabileceği anlayışının ağır bastığı bir tercih olarak yorumlayabiliriz. Gençlerin %3.3'ü ise hayır cevabını tercih etmiştir.

Tablo 25: Evlenilecek Kişide Aranılan Etnik Mensubiyet

Aynı Etnik Köken	Sayı	%
Evet	118	55,7
Hayır	30	14,2
Fark etmez	64	30,2
Toplam	212	100,0

Üniversite gençliğinin eş seçiminde aynı etnik kökenden olmaya evet diyenlerin oranı %55.7'dir. gençlerden; fark etmez diyenlerin oranı %30.2 iken, Hayır diyenlerin oranı ise %14.2'yi teşkil etmektedir.

Toplumun etnik köken haritası göz önüne alındığında ana kütlede bir homojenlik varsa da aynı zamanda bir heterojenliğin olduğu da bir gerçektir. Fakat aynı toplumsal atmosferi paylaşan, tarihi ve sosyo-kültürel bir zeminde buluşan insanların etnik köken farklılığını bir tür zenginlik olarak gördüklerini ifade edebiliriz. Toplumda bir üst kimliğin başat olmasına karşın alt kimliklerde ifadesini bulan veya kendisini ayrı bir kimlikle anan kesim(ler)in varlığının yansımaları tabloda görülmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki verilerin analizini yaparken homojen olduğu kadar heterojen bir dinamik toplumsal yapının da olduğunu göz ardı etmemek gerekir.

Üniversite gençliğinin yarısından çoğunun aynı etnik kökenden olmayı tercih etmesindeki bir faktör de günümüzde dini, geleneksel ve kültürel değerlerde çözümlenmenin yoğunlaştığı bir zaman dilimine denk gelmesine bağlayabiliriz. Oysa toplumun çok da uzak olmayan geçmişine bakıldığında aynı etnik kökenin eş seçiminde bu denli dikkate alınmadığını söyleyebiliriz. Bunu, sosyal hayatta toplumsal dinamiklerin insanları buluşturduğu bir kültürel kimliğin/ortak paydanın varlığına bağlayabiliriz. Dolayısıyla sosyal hayatı daha belirleyici bir kültürün varlığı insanları eş seçiminde birincil derecede aynı etnik kökenden olmaya yöneltmemiştir. Toplumsal değişimin dönüştürdüğü bireylerin, yaşama biçimine yönelik tercihlerinde de birtakım farklılıklar vücuda getirmiştir. Bu değişimin/dönüşümün, gençler üzerindeki tezahürünü onların eş seçimine dair tercihlerinde görebilmekteyiz.

Tablo 26: Evlenilecek Kişinin Ait Olduğu Sosyo-Kültürel Çevre İle İlgili Tercih

Aynı Sosyo-Kültürel Çevre	Sayı	%
Evet	142	67,0
Hayır	16	7,5
Fark etmez	54	25,5
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, eş seçiminde aynı sosyo-kültürel çevreden olmayı tercih edenlerin oranı %67.0'dır. Gençlerin %25.5'ine göre "fark etmez" iken; %7.5'i ise hayır cevabını vermeyi uygun bulmaktadır.

Evlilikte eş seçiminde dikkat edilecek hususlardan biri de kültür benzerliğidir. Adaylar diğer önemli hususlarda birbirine ne kadar uygun olsalar da kültür farklılığı eşlerin geçimini etkilemektedir. Ailelerin sosyo-ekonomik durumu yerleşim yeri ve şekli, yerleşim yerinin coğrafi, tarihi özellikleri yaşama şeklini hayata bakış açısını ve davranışları önemli ölçüde etkilemektedir. Bu niçin bu kadar önemlidir? Evlilik çok yönü olan bir beraberliktir. Evlilikte duygusallık, cinsellik, ekonomik paylaşım, ev içi sorumlulukların paylaşımı, fikri beraberlik, anne babalık farklı bakış açıları gerektirir. Bu bakış açılarının edinilmesinde içinde yaşanılan kültürün farklılığı en çok ailesinden ayrı yerde okumuş veya çalışmaya başlamış kişilerin evliliklerinde kendisini göstermektedir. Birbirine yakın yerlerde yaşayan kişiler ailelerinin kültür farkının bilincinde olarak evlenir.

Eş seçiminde kültür farklılığına dikkat etmek sorunları azalmasına yardımcı olur. Bununla beraber belli bir kültür farklılığı olması kaçınılmazdır. Farklı kültürlerden olan kişilerin anlaşabilmesi için kişilerin farklı bakış açılarına saygılı ve değişime açık olmaları gerekir. Bunun için önce eşlerin sevgilerinin çok güçlü ve birbirlerine gerçekten saygı göstermesi ve evlilikte kararlı olması gerekir. (Artır, 25.4.2002)

Tablo 27: Eş Seçiminde Akrabalığa Karşı Takınılan Tavır

Eş Seçiminde Akraba Tercihi	Sayı	%
Evet	12	5,7
Hayır	133	62,7
Şartlara bağlı	51	24,1
Fark etmez	16	7,5
Toplam	212	100,0

Üniversite gençliğinin eş seçiminde evleneceği kişinin akrabası olmasını istemeyenlerin oranı %62.7, akraba tercihini şartlara bağlayanların oranı %24.1, fark etmez diyenlerin oranı %7.5 iken, evet cevabını verenlerin oranı ise %5.7'dir. Toplumda akraba evliliğine sık rastlanmaktadır. Fakat bu toplumun tüm katmanları için geçerli değildir.

Öğrenim düzeyi, kentleşme, aile tipi, sosyo-ekonomik durum gibi etkenler bu tip evliliklerin oranını düşüren faktörlerdir.

Bu tip evliliklere rastlanma oranı bazı faktörlerle değişmektedir. Okuma-yazma bilmeyenlerde %34 olan akraba evliliği oranı, lise mezunlarında %4'ü ancak bulabilmektedir. Yine erken evlenenlerde sık, geç evlenenlerde seyrek görülmektedir. Ataerkil ailelerde, çekirdek aile tipine oranla daha çok akraba evliliği yapıldığı dikkati çekmektedir. Köylerde şehirlere oranla, sosyoekonomik yönden gelişmemiş çevrelerde gelişmişlere oranla yine daha sıktır (Saygılı, 2000:35). Yukarıda belirtilenler dikkate alındığında, üniversite gençliğinin (tablodaki verilerin) tercihlerinin anlamlı olduğunu ifade edebiliriz.

Akraba evliliğiyle ilgili Dicle Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı'nın yaptığı araştırma, bölgeler arasındaki akraba evliliği oranlarının farklılığını ortaya koymaktadır: Türkiye'nin Batı illerinde bu oran %16, Doğu illerinde %39, Güneydoğu da ise %43'tür. Özellikle Güneydoğuda neredeyse her iki kişiden birisi akrabasıyla evlidir. Araştırmada söz konusu durumun hem aile, hem de çiftler arasında daha güvenli olduğu için bu yolun seçilmesinden kaynaklandığı; ayrıca bölgenin güvensiz ortamlardan geçtiği, bu sebeple de ailelerin akraba evliliğini onayladığı belirtilmektedir (Zaman, 01.08.2002). İstatistikî bilgiden de anlaşılacağı gibi akraba evliliğinin belirleyici faktörleri değişkenlik arz etmektedir.

Akraba evliliğinin mahzurlu olduğunu iddia edenlerin gerekçeleri şöyledir: Beraber büyüyen gençlerin, birbirlerini eş olarak kabullenmeleri zordur. Çocuklar sakat doğabilir. Aile huzursuzluğa düştüğünde, bütün akrabaları etkiler. Hatta birbirlerine düşman olabilirler. Sürekli olarak aile büyüklerinin kontrolü altında olunur. Çiftler istediklerini harcama ve hareket serbestliğine kavuşamazlar.

Akraba evliliğinin faydalı olduğunu iddia edenlerin gerekçeleri ise şöyledir: Ailenin mal varlığını korumak ve vaset işlemlerini düzenlemek. Aile arasında sevgi ve saygı bağlarını kuvvetlendirmek. Tanıdığı ve beğendiği bir geline veya damada sahip olmak. Yeni çiftleri kontrol etmek, yakınlarında bulunmalarını sağlamak. Yaşlılıkta kendilerine bakacak uygun bir aday hazırlamak. Aileyi büyütme, güçlenmek ve toplumun içinde ağırlığı artırmak (Ertuğrul, 2001:91-92).

3. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN EVLİLİK ÖNCESİ KARŞI CİNSLE İLİŞKİ BİÇİM(LER)İNE YAKLAŞIMI

Tablo 28: Daha Önce Başkasıyla Flört Etmiş Birisiyle Evlenme Durumu

Başkasıyla Flört Durumu	Sayı	%
Evet	34	16,0
Hayır	118	55,7
Kararsızım	42	19,8
Fikrim yok	18	8,5
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, öğrencilere daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenir misiniz diye sorulmuştur. Buna öğrencilerin %55.7'si hayır cevabını vermiştir. Kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %19.8 gibi önemsenecek bir rakamdır. Evlilik yapma, aile kurma eşiğindeki bireyin, evleneceği kişinin kimi özellikleri/vasıfları hakkında kesin bir kanaate var(a)maması ilginçtir. Aslında kararsızlığın olması kişinin hazır olmayışına da yorumlanabilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin kimlik kazanımında zihni bir olgunlaşmaya/yeterliliğe kavuş(a)madıklarını da ifade edebiliriz.

Flört ederken evliliği gözetenler, birbirini gereğinden fazla kandırırlar. En azından ilk zamanlarda kim olduklarını, ne düşündüklerini, neye inandıklarını birbirinden gizlemeye çalışırlar. Flört sırasında "Tam istediğim gibi. Her konuda uyum sağlıyoruz" denir. Fakat sorunlar, genellikle balayının bitip kişilerin gerçek yüzü ile görünmesiyle başlar. Bu sefer yanlış insanla evlendiği, daha doğrusu evlendiğini sandığı insanla evlenmediği neticesine varılır. Çünkü flört öncesinde taraflar birbirlerini sevdirmek için abartıya kaçarlar. Bu devrede kendi ilgisi değil karşı taraf düşünülür. Bunu karşı tarafı sevdirmek ve o anı paylaşmak amacıyla yapar. (Saygılı, 2000:24-25) İfade ettiklerimizin yanı sıra Saygılı'nın vurguladığı hususlar da bireylerin kararsız olmasında önemli bir yere sahiptir kanaatindeyiz.

Gençlerden soruya evet diyenlerin oranı %16'dır. Flört konusunda, sakıncaları dile getirenler olduğu gibi, flörtü savunup gerekliliğini ifade edenler de var: "Flört, kız-erkek arkadaşlığı, kişiliğin gelişmesi ve olgunlaşması bakımından önemlidir. Psikologlara göre,

gençlerin flört etmesi, ruh sağlığı bakımından gereklidir. Flörtte kişi sadece yüreğini dolduran sevgiyi değil, kaygılarını, ileriye dönük tasarılarını ve hemen hemen birçok duygularını aktarma yolunu bulur. Çünkü onu o zamana kadar, o şekilde dinleyen biri daha olmamıştır. Ona yakın çevresi hep bir çocuk gözünüyle bakmış, kaygılarını, tasarılarını pek ciddiye almamıştır. Bu nedenle flört, kişiliğin gelişmesine yardımcı olur.” (Özakman, 1997:29). Fikrim yok diyenlerin oranı ise %8.5’tir. Flört ile ilgili soruya verilen farklı cevaplarda yukarıda belirtilen faktörler ve daha başka etkenler rol oynamıştır diyebiliriz.

Tablo 29: Cinsiyet İle Daha Önce Başkasıyla Flört Etmiş Birisiyle Evlenme Durumu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Daha Önce Başkasıyla Flört Etmiş Birisiyle Evlenmeyi İsteme Durumu				Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	Fikrim yok	
Erkek	16 10,3%	101 65,2%	26 16,8%	12 7,7%	155 100,0%
Kadın	17 29,8%	17 29,8%	16 28,1%	7 12,3%	57 100,0%
Toplam	33 15,6%	118 55,7%	42 19,8%	19 9,0%	212 100,0%

$$X^2= 23,174$$

$$sd= 3$$

$$P<0,05$$

Tabloda da görüldüğü üzere, daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenmeye bakış açısı cinsiyet dağılımına göre verilmiştir. Erkeklerin %65.2’si “hayır” cevabını verirken, %16.8’i “kararsız” olduğunu, %10.3’ü de “evet” cevabını vermiştir. Ayrıca %7.7 oranında da bu konuda fikrim yok şeklinde görüş belirtmiştir.

Daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlilik yapma konusunda kızların tercihleri erkeklerin tercihlerinden oldukça farklı bir tablo sergilemektedir. Ayrıca tablodaki farklı seçeneklerin tercihteki dağılım oranlarının birbirine yakın oranlar olması dikkât çekicidir. Kızlarda, daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlilik yapmaya evet diyenlerin oranı %29.8, hayır diyenlerin de oranı %29.8 iken; kararsız olanların oranı ise %28.1’i teşkil etmektedir. “Fikrim yok” diyenlerin oranı da %12.3’tür.

Verilerin dağılımına baktığımızda erkeklerle kızların tercihlerinde bariz bir farklılığın olduğu aşikardır. Ortaya çıkan verilerden anlaşıldığı kadarıyla; daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlilik yapma konusunda, kızların erkeklerden daha rahat

veya esnek bir tavır/tutum içerisinde oldukları gözlenmektedir. Böyle esnek bir bakış açısının gelişmesinde, kız ile erkek arasında flörtlere dayalı ilişkinin biçimi ve düzeyi önemlidir.

Tablo 30: Daha Önce Başkasıyla Cinsel İlişkisi Olmuş Birisiyle Evlenme Durumu

Başkasıyla Cinsel İlişki Durumu	Sayı	%
Evet	9	4,2
Hayır	185	87,3
Kararsızım	7	3,3
Fikrim yok	11	5,2
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, gençlerden; daha önce başkasıyla cinsel ilişkisi olmuş birisiyle evlenme tercihinin %87.3 oranında “hayır” cevabı; %4.2 oranında ise “evet” cevabı verilmiştir. Fikrim yok diyenler %5.2, kararsızım diyenler ise %3.3 gibi bir oranda kalmıştır. Bu oranlar da dikkate alındığında, mezkur sorunun olumlu bir kabul gördüğü söylenemez.

Tablodaki verileri kuşatıcı/sağlıklı bir şekilde anlamamıza yardımcı olacak ve bu mealde başvurabileceğimiz ifade; “moral değerleri”dir. Deneklerin büyük çoğunluğunca kabul görmeyen bir tercih biçiminin arka planında dinî, sosyo-kültürel ve geleneksel değerleri görmek mümkündür. Ayrıca “bekâret” faktöründen de söz etmek gerekir. Her ne kadar yukarıda ifade edilenler bu faktörü kapsıyorsa da sırf bu faktörü önceleyen bireylerin varlığı bu tarz bir ifadeyi gerektirmektedir. Aslında genç jenerasyon, tablodaki değerlerle, moral değerlerde ‘kültürel kırılma’ya doğru bir gidişatın olduğunu ipuçlarını da vermektedir.

Tablo 31: Evlenmeden Birlikte Yaşamayı Onaylama Durumu

Evlenmeden Birlikte Yaşamayı Onaylama	Sayı	%
Evet	24	11,3
Hayır	178	84,0
Fikrim yok	10	4,7
Toplam	212	100,0

Üniversite gençlerinin, “evlenmeden birlikte yaşamayı onaylıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların; %84’ü “hayır”, %11.3’ü “evet”, %4.7’si de “fikrim yok” şeklindedir. Evlenmeden birlikte yaşamayı onaylamayanların oranının yüksek oluşu; dinî, kültürel ve geleneksel değer ve normlara bağlanabilir. Din ve toplum yaşantısı evlilik öncesi birlikte yaşamayı çeşitli şartlara bağlayarak sınırlandırmıştır. Bu sınırlandırmaların oluşturduğu durum, ailelerde de uygulanmaktadır. Dolayısıyla bu tavrın, gençlerin tutumları üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Evlenmeden birlikte yaşamayı onaylayanlarda ise bu konudaki farklı düşünceye sahip olma, değişik yörelerden/bölgelerden olup bu yörelerdeki/bölgelerdeki farklı anlayışlar ile çağdaş veya modern toplumun getirdiği bireyselleşme, bireysel özgürlük anlayışı ve medya ile “çevre”deki meydana gelen benzer olaylar gibi faktörlerin etkili olduğunu dillendirmek mümkündür.

Tablo 32: Sanal Ortamda Tanışma İle Evlilik Tercihi

Sanal Ortamda Tanışma İle Evlilik	Sayı	%
Evet	5	2,4
Hayır	172	81,1
Fikrim yok	35	16,5
Toplam	212	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi sanal ortamda tanıştığı birisiyle evlenmeye hayır diyenlerin oranı %81.1 gibi oldukça yüksek bir rakamdır. Toplumsal yapının değişim dinamiği olan üniversite gençliğinde “sanal kültür”ün ciddi bir kabul (en azından evlilik gibi önemli bir konuda) görmediğini ifade edebiliriz. Toplumsal dokuyu oluşturan değerlerin daha fazla önemsendiği; sanallığın, hayatı şekillendiren/anlamlandıran konularda etkin bir rolünün olmadığını vurgulayabiliriz. Evet diyenler %2.4’tür. Bu oran ise yukarıda dillendirdiğimiz düşüncenin doğruluğunu test eder niteliktedir.

Deneklerin %16.5’i ise fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bu oran, sanal kültürün, toplumun sosyo-kültürel arka planında oturmuş bir zemine sahip olmadığını ip uçlarını bize sunmaktadır. Toplumun kültürel dokusuna renk verir düzeyde bir etkilenişin varlığından söz edilebilseydi bunun yansımaları tabloda okumak mümkün olurdu.

Tablo 33: Daha Önce Başından Evlilik Geçmiş Birisiyle Evlenme Durumu

Başından Evlilik Geçmiş Kişiyi Tercih Durumu	Sayı	%
Evet	3	1,4
Çocukları yoksa evet	3	1,4
Kişinin uygunluğuna bağlı	54	25,5
Hayır	136	64,2
Fikrim yok	16	7,5
Toplam	212	100,0

Üniversite gençlerine daha önce başından evlilik geçmiş birini tercih etme durumu sorulmuş ve bunlardan %64.2 gibi büyük çoğunluğu karşı cinsten daha önce başından evlilik geçmiş birini tercih etmemektedir. Bunda toplumda aile kurumu ve aile kurumunun teşekkülü ile ilgili gelişen kriterler ağır basmaktadır. Toplumda bekâr gençlerin daha çok birbirleriyle evlenmesi teşvik edilmektedir. Ayrıca İslâm dini de bu konuda farklı kriterlere göre denk olmayı ve bekâr olanı tercih etmeyi teşvik etmektedir.

Gençlerin %25.5'i evlenilecek "kişinin uygunluğuna bağlı" olduğunu beyan etmiştir. Bu oran önemsenerek bir seviyededir. Bu seçeneğin yüksek olması toplumdaki aile oluşumu ve uyumsuzluklar sonucu meydana gelen boşanmalar karşısında geniş bir çözüm yolu oluşturmakta ve cinsel noktada bir septon işlevi görmektedir. Çeşitli nedenlerle boşanan kişilere uygun şartlarda evlenebilme olanağı da sağlanmaktadır.

Gençlerin %7.5'i ise "fikrim yok" cevabını vermiştir. Bu oranda gençlerin bu durumla önemsenebilecek seviyede karşı karşıya olmamaları ve %64.2 oranında görüldüğü gibi daha çok bekâr olanı tercih ederek bir nevi bu durumu bastırdıklarına bağlanabilir. Daha önce başından evlilik geçmiş birisiyle evlenmeyi kabul edenler ile bunu, 'çocuk olmaması' şartıyla kabul edenlerin %1.4'er oranla oldukça düşük bir seviyede kalması ile bu tür bir evliliğin genel kabul görmediği sonucuna varılabilir.

4. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNDE EVLİLİK SÜRECİ VE GELENEKSEL EVLİLİK ANLAYIŞINA YAKLAŞIMI

Tablo 34: Eş Seçiminde Karar Alma/Karar Verme Durumu

Eş Seçiminde Karar Alma / Verme Durumu	Sayı	%
Kararı ben veririm, kimseye danışmam	11	5,2
Kararı ben veririm, sonra ailemin onayını alırım	180	84,9
Kararı ailem verir, sonra onayımı alır	5	2,4
Fikrim yok	6	2,8
Diğer	10	4,7
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi deneklerin %84,9'u evlilik kararını kendisinin vereceğini ve ailesinin onayını alacağını ifade etmektedir. Bireylerin tercihlerini kendilerinin yapmasında eğitim, serbest tercihte bulunma, seçici davranma, ailenin tercihi ile kendi tercihleri arasında oluşacak farklılıklar sayılabilir. Kararın onayının aileye bırakılması ailenin evlilik kurumunun oluşturulmasında daha sağlıklı kararlar verilmesini sağlaması, tercih edilen eşin aile tarafından kabulü ve evlilik sonrası uyum, ekonomik bağımlılık, onayın düşün masraflarına ekonomik katkı sağlaması ile diğer dini ve geleneksel öğeler sayılabilir. %5,2'si kararı kendisinin vereceğini ve kimseye danışmayacağını, %2,4'ü ise kararı ailesinin verip kendisinin onaylayacağını belirtmişlerdir. Diğer olarak belirtilen ve %4,7 değerini teşkil edenler ise kararlarını aileleri ile ortak vereceklerini belirtmişlerdir. Deneklerin %90,3'ü genel olarak karar alma sürecinde tercihlerine öncelik vermekte ve aileyi ikincil bir konuma itmektedirler.

Tablo 35: Cinsiyet İle Eş Seçiminde Karar Alma/Karar Verme Durumu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Eş Seçimi Konusunda En Uygun Durum			Toplam
	Kararı ben veririm, kimseye danışmam	Kararı ben veririm, sonradan ailemin onayını alırım	Diğer	
Erkek	11 7,1%	129 83,2%	15 9,7%	155 100,0%
Kadın		51 89,5%	6 10,5%	57 100,0%
Toplam	11 5,2%	180 84,9%	21 9,9%	212 100,0%

$$X^2 = 4.267$$

$$sd = 2$$

$$P > 0,05$$

Tabloda cinsiyete göre eş seçimi konusunda en uygun tercih biçimi ifade edilmektedir. Bu durumda “kararı ben veririm, sonradan ailemin onayını alırım” diyenlerin oranı erkeklerde %83.2, kızlarda ise %89.5’tir. Görüldüğü gibi, her iki cins de evleneceği kişiyi seçme konusunda kendilerini inisiyatif sahibi görmektedirler. Bunun da kişilerin eğitim düzeyleriyle doğrudan ilişkili olduğunu söylenebilir. Fakat vurgulanması gereken bir husus; karar verme durumu, aynı zamanda aileden bağımsız bir şekilde verilmiyor. Bu veriler, öğrenim düzeyi yüksek insanlar için genelleştirilebilir bir yorumu içinde barındırmaktadır. Aynı zamanda kırsaldan kente, geleneksellikten modernliğe doğru bir evrilmenin olduğu bir sosyal yapıda kişilerin hayatlarının önemli aşamalarında kendilerini söz sahibi görmeleri tabiidir.

“Kararı ben veririm, kimseye danışmam” seçeneğini erkeklerin %7.1’i işaretlemişlerdir. Kızlar ise bu seçeneği işaretlememişlerdir. Burada ortaya çıkan sonucu şöyle yorumlayabiliriz: Toplumun kültürel dokusu, dinî ve geleneksel değerleri, otoriter/erkek egemen anlayış ile cinslerin kendilerine özgü yapıları (fıtratları) gereği düşünme/davranma gibi faktörler bireylerin tercihlerinde önemli rol oynamaktadır.

Tercih biçimlerini diğer seçeneğinde belirtenlerin oranı erkeklerde %9.7, kızlarda ise %9.9’dur. İki cinsin de büyük çoğunluğu burada, aileleriyle birlikte/ortak karar vermeyi kendileri için daha uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Tüm tercih biçimleri dikkate alındığında aşık olan bireylerin eş seçiminde inisiyatifin kendilerinde olmasını istedikleri

sonucuna varmak mümkündür. Üniversite gençliği için böyle bir tercih biçiminin ortaya çıkması beklenen bir durumdur.

Tablo 36: Daha İyi Bir Gelecek Sağlamak İçin Yurt Dışına Yerleşmeye Yardımcı Olacak Bir Evlilik Yapma Tercihi

Yurt Dışına Yerleşmek Amacıyla Evlilik Yapma Tercihi	Sayı	%
Evet	40	18,9
Hayır	97	45,8
Şartlara bağlı	68	32,1
Fikrim yok	7	3,3
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere deneklerden %45.8'i hayır diyenlerden oluşmaktadır. Şartlara bağlı olarak düşünenlerin oranı %32.1'dir. Bu oranı dikkate aldığımızda yaşanan yerdeki şartların pek de cazip olmadığı yargısına varmak mümkündür. Çünkü 'içeri'nin itici faktörlerine karşılık; 'dışarı'nın çekici faktörlerinin baskın çıkma olasılığı mevcuttur. Özellikle ekonomik faktör belirleyici bir etkidir.

Evet diyenlerin oranı ise %18.9'dur. Yüksek öğrenimini tamamlamak üzere olan ve iş/meslek hayatına başlayacak bir pozisyona sahip öğrencilerin; daha iyi bir gelecek kaygısı, refah düzeyi ve hayat standardı yüksek bir yaşam için ülke dışına çıkmayı tercih etmeleri anlamlıdır. Ülkemizin mevcut sosyo-ekonomik durumunun iyi olmaması öğrencileri böyle bir tercihe itmektir diyebiliriz.

Tablo 37: Cinsiyet İle Daha İyi Bir Gelecek Sağlamak İçin Yurt Dışına Yerleşmeye Yardımcı Olacak Bir Evlilik Yapma Tercihi Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Daha İyi Bir Gelecek Sağlamak İçin Yurtdışına Yerleşmeye Yardımcı Olacak Bir Evliliği Tercih Durumu				Toplam
	Evet	Hayır	Şartlara bağlı	Fikrim yok	
Erkek	37 23,9%	67 43,2%	47 30,3%	4 2,6%	155 100,0%
Kadın	3 5,3%	30 52,6%	21 36,8%	3 5,3%	57 100,0%
Toplam	40 18,9%	97 45,8%	68 32,1%	7 3,3%	212 100,0%

X²: 9,914

sd: 3

P< 0,05

Tabloda görüldüğü üzere, cinsiyet dağılımına göre kendilerine daha iyi bir gelecek sağlamak için yurtdışına yerleşmeye yardımcı olacak bir evlilik yapma düşüncesinin farklılık arz ettiği görülmektedir. Daha iyi bir gelecek sağlamak için yurt dışına yerleşmeye yardımcı olacak bir evlilik yapma düşüncesine erkeklerden %23.9 oranında evet cevabına karşılık, kızlardan ise %5.3 oranında evet cevabı verilmiştir. Görüldüğü gibi erkeklerin tercihiyle karşılaştırıldığında kızların yurt dışı talebi oldukça düşük bir oranı teşkil etmektedir. Bu da kızların yurt dışına yerleşmeye imkan verecek bir evliliği düşünmedikleri veya böyle bir tercihe sıcak bakmadıklarını gösteriyor. Toplumsal yapıya rengini veren değerleri merkeze alan bir perspektiften bakıldığında, erkeklerle kızların tercihlerinin farklı olması anlaşılır bir durumdur.

Cinsiyete göre, zikredilen soruya erkeklerden %43.2 oranında hayır cevabı verilmiş, kızlardan ise %52.6 oranında hayır cevabı verilmiştir. Bu veriler göstermektedir ki; gerek erkeklerin gerekse kızların önemli bir oranı söz konusu evlilik biçimine onay vermemektedirler. Ayrıca bu tür bir evlilik biçimine erkeklerden çok kızların onay vermediğini de vurgulamakta yarar vardır kanaatindeyiz.

Erkeklerin %30.3 gibi bir oranı, söz konusu evlilik biçimine “şartlara bağlı” şeklinde cevap verirken, kızların ise, %36.8 gibi bir oranda söz konusu evlilik biçimine “şartlara bağlı” şeklinde cevap verilmiştir. Üniversite gençlerinin mezkur soruya “hayır” cevabından sonra en yüksek oranda verilen cevabı “şartlara bağlı” seçeneği oluşturmaktadır. Bu da, insanların geleceğe yönelik tercihlerini belirtirken kesin yargılarla örülü ifadeler kullanmak yerine daha esnetilmiş bir dili kullanmayı önemsediklerini göstermektedir. Böyle esnek bir dilin kullanılmasında; bireyin kişisel beklentileri, şartları ile sosyal beklenti ve şartlar gibi faktörler belirleyici olmaktadır.

Üniversite gençlerinin sergiledikleri genel yaklaşımda, sadece kendilerine daha iyi bir gelecek sağlamak için yurt dışına yerleşmelerine yardımcı olacak bir evlilik yapmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Özellikle kızların erkeklere kıyasla daha fazla bir oranda böyle bir tercihe sıcak bakmadıklarını ortaya çıkan verilerden anlamaktayız. Erkeklerin %2.6’sı ile kızların %5.3’ü de “fikrim yok” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 38: Evlilikte Çok Eşliliği Onaylama Durumu

Evlilikte Çok Eşliliği Onaylama	Sayı	%
Evet	11	5,2
Hayır	161	75,9
Şartlara bağlı	34	16,0
Fikrim yok	6	2,8
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, evlilikte çok eşliliği onaylıyor musunuz sorusuna, gençlerin %75,9'u çok eşliliği onaylamama yönünde cevap vermiştir. Bu oranda bir onaylamamayla, insan fitratına en uygun ve aile yaşantısı bakımından en kolay olan tek eşle evliliğin daha çok tercih edildiği/edileceği görülmektedir. Çok eşle evlilik ülkemizde yaygın olmadığı gibi bunun üniversite gençlerince tercih edilmemesinde öğrenim düzeyinin yüksek olmasının önemli bir etken olduğu kanaatindeyiz.

Gençlerden %16'sı evlilikte çok eşliliğin "şartlara bağlı" olduğunu belirtmiştir. Burada çocuk sahibi olamama, geçimsizlik, hastalık gibi nedenlere bağlı olarak görüş beyan edildiği kanısındayız. Evlilikte çok eşliliği onaylayanların oranı ise %5,2 gibi azımsanacak bir seviyededir. Bu oran da dikkate alınarak genelleme yapılırsa, ülkemizde tek eşle evliliğin (monogami) daha çok tercih edildiği görülmektedir. Çok eşle evliliğin doğurduğu olumsuzluklar genç nesilleri de tek eşle evliliği tercih etme ve çok eşliliği onaylamamaya itmiştir.

Tablo 39: Evlilikte "Başlık Parası"nı Onaylama Durumu

Evlilikte "Başlık Parası"nı Onaylama	Sayı	%
Evet	1	,5
Hayır	200	94,3
Şartlara bağlı	7	3,3
Fikrim yok	4	1,9
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi gençlerin %94,3'ü evlilikte 'başlık parası'm onaylamamaktadır. Başlık parası Anadolu'da genel olarak kız çocuğun bir bedel karşılığında satılması şeklinde yorumlanmakta ve bunun bireyin onuruna aykırı bir gelenek

oluşturduğuna inanılmaktadır. Bu kadim geleneğin kaldırılması, evliliğin büyük maliyetler oluşturduğu toplumumuzda gençlerin evlilik masraflarını azaltacağından böyle bir durumun gençlerce daha olumlu karşılanacağı kanısındayız.

Gençlerin %3.3 gibi düşük bir oranı başlık parasının şartlara bağlı olduğunu beyan etmiştir. Bunların kendi iradeleri dışında, böyle bir uygulamayla karşı karşıya gelme ihtimaline binaen böyle düşündüklerini söyleyebiliriz. Ayrıca bazı yörelerde -kısmi de olsa- başlık parasını “olmazsa olmaz” olarak gören/uygulayan anlayışın varlığı gençleri, başlık parasını şartlara bağlı olarak kabul etmeye zorlamıştır diyebiliriz.

Tablo 40: Üniversite Gençlerine Göre Evlenebilmenin Koşulları

Evlenebilmenin Koşulu	Sayı	%
Mezun olmak	80	37,7
Askerliği yapmış olmak	3	1,4
İş bulmak	46	21,7
Uygun eş adayı bulmak	74	34,9
Meslekte ilerlemek (kariyer)	5	2,4
Diğer	4	1,9
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi gençler, evlenebilmenin koşulu olarak, %37.7'si mezun olmayı, %34.9'u uygun eş adayı bulmayı, %21.7'si de iş bulmayı gerekli görmektedir. Burada özellikle mezun olmak ile uygun eş adayı bulmak koşulu hem oranları hem de oranların birbirine yakınlığı ile öne çıkmaktadır. Öğrenim sürecinde evlilik gibi bir müessesenin oluşturulması birey için maddi ve manevi yönden (bireysel ve toplumsal sorumluluk ile sosyo-ekonomik faktörler gibi..) “kūlfet”li olabileceğinden, bu süreçte evliliğin düşünülmemesi anlaşılır bir tercihtir. Uygun eş adayı bulmak seçeneğinin daha yüksek bir oranla ve öncelikle değerlendirilmesi gereken bir koşul olması gerektiği kanısındayız. Çünkü iki ayrı ‘hayat’ın ve ‘dünya’nın ‘bir’ olacağı/olması gerektiği bir birliktelik olan evlilikte ‘uygun eş’ bulmak mezkur mana itibariyle daha elzemdir.

Evlenebilmenin koşulu olarak iş bulmayı önceleyenlerin oranıyla günümüzün sosyo-ekonomik göstergeleri çelişiyor gibi görünmektedir. Zira bu oran gençlerin yaklaşık beşte birine tekabül etmekte oysa günümüz toplumsal pratiğinde, evlenecek olanların

(özellikle erkeklerin) neredeyse hepsinin ilk muhatap oldukları soru iş ile ilgili olmakta ve bu tutum toplumun tümünde (istisnalar müstesnadır) olan/görülen bir durumdur.

Meslekte ilerlemek (kariyer), askerliğini yapmak ve diğer (aynı meslekten olmak gibi..) seçenekler ise, evlenebilmenin koşulu olarak çok düşük oranlarda tercih edilmiştir.

Tablo 41: Üniversite Gençlerinin Evlilikten Korkma/ma Durumu

Evlilikten Korkma Durumu	Sayı	%
Evet	62	29,2
Hayır	132	62,3
Fikrim yok	18	8,5
Toplam	212	100,0

Deneklerin %62.3'ü evlilikten korkuyor musunuz? Sorusuna "hayır", %29.2'si "evet", %8.5'i ise "fikrim yok" yanıtını vermiştir. Evlilikten korkmayanların oranının (%62.5) yüksek olmasında deneklerin evliliğe aday bir yaş grubunda yer alması, evlilik kurumu ve bu kurumun toplumun bütün fertleri tarafından kabul görmesi, evliliğin fizyolojik ve sosyal bir gereksinim olması, neslin devamını sağlaması ve kadim bir gelenek olmasının verdiği hazır bulunuşluluğa bağlanabilir.

Evlilikten korkanlar (%29.2) önemsenecek bir orana sahiptir. Bunda evlilik ile sorumluluk almaktan korkma, evlilik sonrası eşin değişebileceği endişesi ve bunun getireceği olumsuzluklar, geçim sıkıntısı, evliliğin bireyin serbest yaşamını kısıtlayacağı endişesi ve evlilikteki boşanmalar sayılabilir.

Tablo 42: Üniversite Gençlerinin Evlilikten Korkma Nedeni

Evlilikten Korkma Nedeni	Sayı	%
Geçim sıkıntısı içine düşmekten korktuğum için	6	2,8
Sorumluluk almaktan korktuğum için	25	11,8
Evlenmeden önce yaptıklarımı yapamamaktan korktuğum için	4	1,9
Evlendikten sonra eşimin değişebileceğinden korktuğum için	22	10,4
Diğer	5	2,4
Toplam	62	29,2
System	150	70,8
Toplam	212	100,0

Gençlere evlilikten korkma nedenleri sorularak nedenler açıklığa kavuşturulmaya çalışılmış; %70.8'i buna cevap vermemiş (fikrim yok diyenler de dahil) ve bu oranın, evlilikten korkmayanları ifade ettiği söylenebilir. %11.8'i sorumluluk almaktan korkma, %10.4'ü evlilikten sonra eşinin değişebileceğinden korktuğu için, %2.4'ü ise geçim sıkıntısına düşmekten korktuğu için yanıtı vermişlerdir. Bu yanıtlar evlilik kurumunun kronik sorunları arasında yer almaktadır.

5. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNDE EVLİLİĞİN ÖNEMİ VE EVLENME MERASİMİ

Tablo 43: Üniversite Gençlerine Göre Evliliğin Niçin Önemli Olduğu

Evlilik Niçin Önemli	Sayı	%
Neslin/soyun devamı için	20	9,4
Daha düzenli yaşamak için	40	18,9
Dinimiz emrettiği için	56	26,4
Hayatı sevdiğimle paylaşmak için	96	45,3
Toplam	212	100,0

Deneklere evliliğin niçin önemli olduğu sorusuna %45.3 oranında “hayatı sevdiğimle paylaşmak için”, %26.4 oranında “dinimiz emrettiği için”, %18.9 “daha düzenli yaşamak için” ve %9.4’ü ise “neslin/soyun devamı için” yanıtını vermişlerdir. Evlilik, hayatın birlikteliğinin ifade eder. Hayatın birlikteliğini oluşturan bu oluşumun sevgi üzerine bina edilmesinin gençlerin bu tercihi üzerinde etkisi olduğu ileri sürülebilir. Geleneksel yapıdaki görücü usulü ile evlilikten severek evlenmeye doğru bir tercih akışını da ifade eder. Dinimiz emrettiği için yanıtının verilmesinde ise, dini değerlerin toplum yapısına etkisi ve dinin bu konudaki teşvikleri önemli yer tutar. Ayrıca din, bu konuda teşvik ettiği gibi “Allah sizden gücü yetmeyenlere yardım eder” prensibi ile güven de vermektedir.

Gençlerin (%18.9) daha düzenli bir yaşam için cevabını vermişlerdir. Modern toplumda yaşam koşulları bireylerin çeşitli nedenlerden dolayı dağınık yaşamasına neden olmaktadır. Bu da ilkin fertlere zevkli gelmekte ancak bir aşamadan sonra itici gelmektedir. Bu iticiliğin doruk noktasında bireylerin daha düzenli ve rahat bir yaşam arzusu ortaya çıkmakta ve bu da ancak evlilik kurumu ile olanaklı hale gelebilmektedir. %9.4 oranında neslin devamı için yanıtını vermişlerdir. Evlilikte asli bir neden olmasa da neslin devamı evliliğe bağlıdır. Bundan dolayı toplumların devamı da evliliğe ve bu evlilik sonucu oluşan nesillere bağlıdır. Evlilik tercihinin nedeni ne olursa olsun beraberinde neslin devamını ve toplumsal yaşamın döngüsünü de sağlamaktadır.

Tablo 44: Cinsiyet İle Üniversite Gençlerine Göre Evliliğin Niçin Önemli Olduğu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Evlilik Niçin Önemli				Toplam
	Neslin/soyun devamı için	Daha düzenli yaşamak için	Dinimiz emrettiği için	Hayatımı sevdiğimle paylaşmak için	
Erkek	20 12,9%	34 21,9%	41 26,5%	60 38,7%	155 100,0%
Kadın		6 10,5%	15 26,3%	36 63,2%	57 100,0%
Toplam	20 9,4%	40 18,9%	56 26,4%	96 45,3%	212 100,0%

$$X^2=15,731$$

$$sd=3$$

$$P<0,05$$

Evliliğin niçin önemli olduğu sorusuna cinsiyete göre verilen cevaplar arasında önemli farklı tercihlerin öncelik kazandığı hemen göze çarpmaktadır. Hayatımı sevdiğimle paylaşmak için seçeneği en çok tercih edilen şıktır. Bu seçeneği, kızlar erkeklerden daha fazla tercih etmişlerdir, kızların oranı, %63.2 iken; erkeklerin oranı ise %38.7'dir. Sevgiyi hayatın merkezine alan bir öncelikle tercihte bulunma halinin erkeklere kıyasla kızlarda çok daha bariz bir şekilde kendini ortaya koymasının birçok izahı varsa da, kanaatimizce 'fitrat'ın başat rol oynaması bu tercihte en büyük etkidir. Bir de gençlik çağında, hayatı birlikte yaşamamanın temel ortak paydası olarak sevginin yeterli olacağı önyargısıyla/algısıyla düşünen ve hareket eden bireyler için böyle bir tercihin ağır basması normaldir. Erkeklerle kızların hayatı algılama biçimleri, hayattan beklentileri, evlilik ve aile kurmadaki sorumlulukları, toplumsal statü ve rollerin farklılığı gibi etmenler, evliliğin bireyler nezdindeki önemlilik derecesini de belirginleştirir.

İkinci sırada yer alan, dinimiz emrettiği için seçeneğini erkeklerle kızlar eşit oranda işaretlemişlerdir: erkeklerin oranı % 26.5, kızların oranı ise %26.3'tür. Din tercihi, dini değerleri benimseme/önemseme tavrının her iki cinsten aynı oranda buluşması anlamlıdır.

Daha düzenli yaşamak için seçeneğini erkekler: %21.9 gibi bir oranla isterken; bu oran kızlarda, %10.5 düzeyinde kalmaktadır. Bu da kızlara kıyasla erkeklerin daha çok, daha düzenli bir hayat yaşamayı istedikleri veya buna ihtiyaçları olduğu anlamına gelmektedir.

Neslin/soyun devamını önceleyen bir evlilik tercihi bulunan erkeklerin oranı %12.9'dur. Kızların bu seçeneği öncelikli görmeyişi ise ilginçtir. Bu durumu, toplumun geleneği, kültürü ve neslin devamı fonksiyonunun (sülalenin erkekle devamı) erkeğe verilmiş/bırakılmış olması gibi arkaik bir temele dayandırılabiliriz. Dolayısıyla erkekle kız arasında böyle bir tercih farklılığının/önceliğinin olması normal olsa gerektir.

Tablo 45: Evlilikte İstenilen Tören Şeklini Tercih Etme Durumu

Evlilikte Tercih Edilen Tören Şekli	Sayı	%
Ev düğünüyle	56	26,4
Nikah salonunda	27	12,7
Salon düğünüyle	44	20,8
Nikah/kokteyl ile	13	6,1
Fark etmez	45	21,2
Diğer	27	12,7
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi “nasıl bir törenle evlenmek istersiniz” sorusuna gençler, %26.4 oranında “ev düğünüyle” şeklinde cevap vermiştir. Bu oranın yüksekliği ailelerde hala geleneksel yapının hakim olması ve bu yapıya sahip ailelerde düğün salonu, kokteyl türü tören şekillerine olan ön yargıya bağlanabilir. Bu noktada geleneksel yapı ile modernite arasında az da olsa bir çatışmanın olduğunu vurgulamakta yarar vardır.

Nikah/kokteyl tören şeklini tercih edenlerin oranı ile salon düğününü tercih edenlerin oranları toplamı %26.9'dur. Bu oranların yüksekliği bu tür mekanların kullanım ve misafir ağırlama açısından daha uygun olması ve bazı ailelerde bu yerlerin prestij için bir kriter olarak ele alınmaktadır. Gençlerin %21.2'si ise “fark etmez” cevabını vermiştir. Bu cevapların, bireylerin somut olarak böyle bir durum ile karşı karşıya olmamaları, bu konudaki kararın aileleri tarafından verilmesi ve ekonomik imkanlara bağlı olarak şekillendiğini ifade edebiliriz.

Tablo 46: Evlilikte Olması İstenilen Nikah Şekli

Tercih Edilen Nikah Şekli	Sayı	%
Nikaha gerek yok	5	2,4
Resmi nikah	16	7,5
Dini nikah	16	7,5
Hem resmi nikah hem dini nikah	175	82,5
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere “evlilikte sizce hangi nikah şekli olmalı” sorusuna gençlerin %82.5 gibi büyük bir çoğunluğu “hem resmi hem de dinî nikah”ın yapılmasını tercih etmektedir. Medeni Kanunun çıkarılması ile resmi nikah zorunlu hale getirilmiştir. Ancak toplum genelinde resmi nikahın İslam dinine göre kıyılan dinî nikah yerine geçmeyeceği düşüncesi hakimdir. Fakat toplumda dini nikah ile resmi nikah paralel olarak yapılmaktadır. Evlilik için dini nikah bir zorunluluk olarak düğün öncesi kıyılmakta, resmi nikah ise bazı yörelerde düğünden önce kıyılmaktadır.

Ancak bir çok yörede çocuk sahibi olunduktan sonra, hatta çocukların okula başlama yaşına kadar da resmi nikah yapılmadığı da gözlenmektedir. Halkta daha çok dini nikah ile bireylerin nikahın dini boyutunu, resmi nikah ile ise mülk, miras, sosyal haklardan faydalanma hakkını elde etme anlayışı vardır. Dolayısıyla bu iki nikahın birbirini tamamlayıcı bir nitelikte olduğu söylenebilir. Fakat dini nikaha daha öncelik verildiğini ve dini nikah ile desteklenmemiş resmi nikahın ise geçerli olmadığı düşüncesinin de yaygın olduğunu vurgulamamın yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Gençlerden %7.5’i sadece resmi nikahı, %7.5’i de sadece dini nikahı tercih etmektedir. Bu verilerden de bu iki nikahın birlikte yapılmasının toplumumuzda bir zorunluluk mesabesinde algılandığı sonucuna varabiliriz. Ayrıca nikaha gerek yok diyen %2.4 gibi marjinal oranın olduğunu da belirtmek gerekir.

6. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN EVLİLİKTE KARŞILIKLI İLİŞKİ BİÇİMLERİ VE BEKLENTİLERİ

Tablo 47: Evlenilecek Kızın Çalışmasına Karşı Takınılan Tutum

Eşin Çalışma Durumu	Sayı	%
Çalışmasını isterim	73	34,4
Uygun bulduğum ortamda çalışmasını isterim	66	31,1
Çalışmasını istemem	33	15,6
Kararı kendisine bırakırım, karışmam	40	18,9
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi, gençlere evleneceğiniz kişinin çalışmasını ister misiniz şeklinde yöneltilen soruya; %34.4 oranında “çalışmasını isterim” ile %31.1 oranında “uygun bulduğum ortamda çalışmasını isterim” şeklinde cevap verilmiştir. Gençlerin son sınıf öğrencileri olması, bu aşamadaki bireylerin iş ve iş ortamına yakın olması (cinsiyet farkı olmaksızın) ile ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik durumun ailenin tek kişinin geliri ile müreffeh bir hayat yaşayamaması endişesinin bu cevaplamalarda etkili olduğu kanaatindeyiz.

Ayrıca kızların eğitimdeki konumlarından dolayı çalışmaya yakın olmaları, erkeklerin (eşin) ise çalışma zorunlulukları ile erkeklerin, yüksek öğrenim almış biri ile aile kurma tercihleri gibi faktörler, bu oranların yüksek olmasında etkili olmuştur denilebilir. Eşin çalışmasında “uygun ortam” şartını arayanların bunu daha çok bayanlar için düşündüklerini tahmin etmek mümkündür.

“Kararı kendisine bırakırım, karışmam” diyen %18.9’luk oran ile “çalışmasını istemem” diyen %15.6’lık oranın özellikle erkekler tarafından tercih edildiğini de söyleyebiliriz. Çünkü, ailenin geçiminden birincil derecede erkek sorumludur ve ancak o eşin çalışmamasını isteme imkanına/tasarrufuna sahiptir. Bu ifadeleri dillendirmeyi toplumsal yapıyı/bünyeyi merkeze alarak yaptığımızı da belirtmiş olalım.

Tablo 48: Evleneceği Kişinin Giyim Tercihine Karış(ma)ma Durumu

Eşin Giyim Tercihi	Sayı	%
Aşırı olmamak şartıyla istediği gibi giyinebilir	117	55,2
Uygun gördüğüm şekilde giyinebilir	73	34,4
Arzu ettiği gibi giyinebilir	22	10,4
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere bireylerin evleneceği kişinin giyimine karışma konusundaki soruya; gençlerden %55.2'si, "aşırı olmamak şartıyla istediği gibi giyinebilir" seçeneğini işaretlemiştir. "Aşırı olmamak şartıyla" ifadesi göreceli olmakla birlikte bunun sınırlarını belirleyen unsurun toplumsal normlar ile dini ve geleneksel gibi değerler olduğunu söylemek mümkündür.

Gençlerden %34.4'u "uygun gördüğüm şekilde giyinebilir" seçeneğini tercih etmiştir. Karşı cinsin giyim tercihinde kendisinin belirleyici olmasını isteyen bu oran yüksek sayılabilir. Çünkü, bireysel yaşamın ön plana çıktığı ve fertlerin istek ve tercihlerinde özgür davrandıklarına vurgu yaptıkları bir toplumda/ortamda bu oranın yüksek oluşu dikkat çekicidir. Burada geleneksel kültürel kalıplar ve değerlerin ne kadar baskın bir pozisyonda olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca eşlerin birbirleri üzerinde tasarruf hakkına sahip oldukları anlayışı da bu tercih biçiminde etkilidir diyebiliriz.

"Arzu ettiği gibi giyinebilir" diyen gençlerin oranı da %10.4'u bulmaktadır. Burada, bireysel tutum ve tercihlere daha bir öncelik verildiği ve kişilerin, özgür iradeleri doğrultusunda davranmalarına imkan sunulduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla eşler giyim hususunda kişisel zevkleri/istekleri yönünde iradî bir tercihte bulunabilmektedirler.

Tablo 49: Evlendiğinde Ailede Önemli Kararların Alınmasında Eşe Danışma Durumu

Önemli Kararların Alınmasında Danışma	Sayı	%
Evet	153	72,2
Hayır	4	1,9
Gerekli gördüğümde danışırım	55	25,9
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, ailede önemli kararların alınmasında eşinize danışır mısınız? Sorusuna gençlerin verdiği cevap %72.2 gibi büyük bir oranda “evet” şeklinde olmuştur. Bunda, dinimizin istişareye önem vermesi, teşvik etmesi ile modern aile yapısında sorumlulukların aile içerisinde eşlere karşılıklı bağımlılık/yükümlülük getirmesi ile eğitim durumuna bağlı olarak tercih edilecek/edilen eşlerin de yakın/eşit eğitim düzeyinde olması ve çalışan eşlerin birlikte gelir getirmesinin ailede karar alma/verme durumunda, danışmayı teşvik etmekte hatta zorunlu hale getirdiği söylenebilir.

Gençlerden, %25.9'luk oranı, soruya “gerekli gördüğümde danışırım” seçeneğini işaretleyerek cevap vermiştir. Bu tercih biçimine ben merkezli bir anlayışın bariz bir biçimde yansıdığı dolayısıyla daha çok “ben bilirim” havasının hakim olduğu; bunun da sosyo-kültürel bir arka plana/zemine yaslandığı pekala söylenebilir. Gençlerden %1.9 oranında “hayır” cevabı verilmiş olmasını marjinal tutum olarak ifade etmenin doğru olduğu kanaatindeyiz.

Tablo 50: Kadına “Dayak Atılması”nı İsteme Durumu

Kadına "Dayak Atılması"	Sayı	%
Atılmamalı	152	71,7
"Gerekirse" atılmalı	60	28,3
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi kadına dayak atılması konusunda ne düşünüyorsunuz? Sorusuna deneklerin %71.7'si “atılmamalı”; %28.3'ü “gerekirse atılmalı” cevabını vermiştir. Buradan, gençlerin kadına dayak atılmasına karşı bir tutum ortaya koydukları görülmektedir. Bu cevabın verilmesinde; öğrenim durumu, aile yapısı, tercih edilecek eşin statü ve rol durumu eşin ekonomik gelir getirmesi, dayanın aile yapısı üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilere bağlanabilir. %28.3'ünün gerekirse atılmalı cevabı aile içerisindeki erk dengesi ile, bu konudaki örnekler ve geleneksel yapının etkisi olduğu söylenebilir.

6. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN ÇOCUK, AİLE PLANLAMASI VE BOŞANMA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Tablo 51: Olması İstenilen Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Sayı	%
1-2	73	34,4
3-4	93	43,9
5-6	21	9,9
7 ve üzeri	11	5,2
Diğer	14	6,7
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, “kaç çocuk sahibi olmayı istersiniz” sorusuna gençlerden %43.9’u 3-4 çocuk sahibi olmayı, %34.4’ü ise 1-2 çocuk sahibi olmayı tercih etmektedir. Bu iki oranın toplamı %78.3’tür. Bu orandan yeni nesil gençlerin 4 ve 4’ün altında bir sayıda çocuk sahibi olmayı tercih ettiklerini görmekteyiz. Bu oran ülkemiz açısından önemli bir veridir. Bireylerde çok çocuklu ailelerden az çocuklu aileye doğru bir tercih kayması vardır.

Tablo 7’de kardeş sayısında 6 ve üstü oranı %28.8 iken (buna ebeveynlerin çocuk tercihi diyebiliriz), burada 5-6 çocuk isteyenlerin oranı ise %9.9’ dur. Aradaki oransal farkın iki kuşak arasında önemli bir kaymanın olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. Bu oran farklılığında ekonomik koşullar, meslek, çocukların bakımı ve eğitimi ile çevre ailelerin de daha az çocuğa sahip olması gibi etkenlerin rolü vardır. Bu oran düşüşünün gelecekte genç nüfus potansiyeline sahip olan ülkemiz açısından kısa vadede olumlu sonuçları olsa dahi; uzun vadede olumsuz neticeler doğuracağı kânsındayız.

Gençlerden diğer seçeneği işaretleyenlerin oranı %6.7’dir. Burada birbirinden farklı tercihlerin olduğu ve aralarında, çocuk istememe ile çocuk sayısının şartlara bağlı olduğunu ifade edenleri zikretmek gerekir.

Tablo 52: Cinsiyet İle Olması İstenilen Çocuk Sayısı Arasındaki İlişki

Cinsiyet	İstenilen Çocuk Sayısı					Toplam
	1 - 2	3 - 4	5 - 6	7 ve üzeri	Diğer	
Erkek	52 33,5%	66 42,6%	19 12,3%	10 6,5%	8 5,2%	155 100,0%
Kadın	21 36,8%	27 47,4%	2 3,5%	1 1,8%	6 10,5%	57 100,0%
Toplam	73 34,4%	93 43,9%	21 9,9%	11 5,2%	14 6,6%	212 100,0%

$$X^2 = 7,158$$

$$sd = 4$$

$$P > 0,05$$

Üniversite gençlerine yöneltilen kaç çocuk sahibi olmayı istedikleri sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Erkeklerden 3 ile 4 çocuk isteyenlerin oranı %42.6, 1 ile 2 çocuk isteyenlerin oranı ise %33.5'tir. 5 ile 6 çocuk isteyenlerin oranı %12.3 iken; 7 ve üzeri çocuk isteyenlerin oranı ise %6.5'tir. Diğer seçeneği işaretleyenlerin oranı da %5.2'dir.

Kızların en fazla istedikleri çocuk sayısı %47.4 oranıyla 3 ile 4 çocuk sayısı olmaktadır. Bunu, %36.8 oranıyla 1 ile 2 çocuk sayısı arasında bir tercih takip etmektedir. 5 ile 6 çocuk isteyenler %3.5 gibi düşük bir orana sahipken, 7 ve üzeri sayıda çocuk isteyenler %1.8 gibi daha da düşük bir orana sahiptir. Diğer seçeneği işaretleyenlerin oranı da %10.5'tir.

Cinsiyet dağılımına göre bakıldığında ilk dikkat çeken şey erkeklerle kızların istedikleri çocuk sayısının 1-2 ile 3-4 çocuk sayısı arasında yüksek bir oranı bulmasıdır. Aynı zamanda oransal yoğunlaşma da burada olmaktadır. Çocuk sayısında ortaya çıkan bu veriler üniversite gençlerinin modern çekirdek aileyi birebir tercih ettiklerinin bir göstergesi olmaktan uzak düşmektedir (vurgulamak gerekir ki, modern çekirdek ailenin tek veya yegane kriteri çocuk sayısı değilse bile bu önemli bir kriterdir). Çünkü idealize edilen modern çekirdek aile tablosunda anne-baba ile bir kız bir erkek çocuğu profili yer almaktadır. Oysa verilerde en çok istenilen çocuk sayısı 3 ile 4 arasında olmakta ve bu da neredeyse yarısının tercih ettiği bir sayıdır. Bu tercih biçiminde modern çekirdek aileden ziyade geleneksellikle modernliğin harmanlandığı fakat yer yer gelenekselliğin modernliğe

baskın geldiği intibamı uyandırmaktadır. Bu yorumlarımızı beş ve üzeri sayıda çocuk isteyenlerin oranı da desteklemektedir.

Çocuk isteme sayısı (dörtten sonra) arttıkça, kızların bu yöndeki tercihleri erkeklere kıyasla çok daha düşük oranda kalmakta ve arada belirgin bir fark ortaya çıkmaktadır.

Diğer seçeneği işaretleyenlerden; erkeklerin önemli bir kısmı çocuk sayısı belirtmek yerine bunu “şartlara bağlı” şeklinde ifade etmiştir. Kızların ise önemli bir kısmı çocuk istemediğini belirtirken az sayıda kişiye bunun şartlara bağlı olduğunu belirtmiştir. Çocuğun yetişmesinde birinci derecede rolü olan ve sorumluluk üstlen(il)en kişi çocuğun annesi olduğundan kız/kadın bunu ciddi bir ‘yük/külfet’ olarak algılamakta ve dolayısıyla çocuk istememe gibi bir tutum sergileme yoluna gitmektedir. Marjinal bir düşünce olsa bile, çocuğu kendileri için “ayak bağı” olarak gören ve bu bağlamda tavır/tutum geliştiren kadınların olduğunu da ifade etmek gerekir.

Tablo 53: Sadece Bir Çocuğun Olması Halinde Tercih Edilen Cinsiyet

Çocuk Tercihi	Sayı	%
Kız	17	8,0
Erkek	80	37,7
Fark etmez	115	54,2
Toplam	212	100,0

Tablodaki görüldüğü gibi “sadece bir çocuğunuz olsaydı kız mı erkek mi olsun isterdiniz” sorusuna verilen cevaplardan gençlerin %54.2’si “fark etmez” şeklinde fikir beyan etmiştir. “Erkek” olsun diyenlerin oranı %37.7 iken, “kız” olsun diyenlerin oranı %8’de kalmıştır.

Toplumun özellikle kırsalında erkek işgücüne duyulan ihtiyaç ve neslin devamını sağlamak gibi faktörler erkek çocuğun daha çok tercih edildiği tartışmasını beraberinde getirmektedir. Ancak birebir tartışmalarda ise çocuğun cinsiyetinin pek önemli olmadığı söylenmektedir. Verilere bakıldığında böyle bir sonuca ulaşabilmekteyiz. Tablodaki verilerde fark etmez diyenlerin oranı yüksek olsa da erkek tercihi ile kız tercihi arasında büyük bir oransal fark bulunmaktadır. Erkek tercihinin “ayrımcılık” ve “eşitsizlik” olur düşüncesiyle gizleyenlerin ve özde istenilenin dışa vurulmamasından dolayı bir kısım

tercihin fark etmez grubuna kaydığı düşüncesindedeyiz. Aksi halde kız ile erkek çocuk tercihi oranlarının birbirine yakın olması gerekirdi/beklenirdi.

Tablo 54: Aile Planlamasını/Doğum Kontrolünü İsteme Durumu

Aile Planlaması/Doğum Kontrolü	Sayı	%
Yapılmalı	150	70,8
Yapılmamalı	31	14,6
Fikrim yok	31	14,6
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi gençlerin aile planlaması ile ilgili soruya %70.8 gibi büyük oranı “yapılmalı”, %14.6’sı “yapılmamalı”, %14.6’sı da “fikrim yok” yanıtını vermiştir. Gençlerin büyük oranda “yapılmalı” cevabını vermesinde öğrenim durumu, ekonomik koşullar, çocukların bakımı, eğitimi, sosyal gereksinimlerinin karşılanamaması endişesi, genelde bayan eşlerin fazla çocuk istemeyişi, ailelerin sahip olduğu çocuk sayısının kendileri açısından oluşan imkânlara etkisi ve devletin doğum kontrolü ve aile planlaması üzerindeki politikası sayılabilir.

Deneklerin %14.6 “yapılmamalı” cevabını vermiş ve bu cevapta dini düşünce anlayışı, aile yapısının bu konudaki tercihleri, geleneksel anlayış ve değerler ile gençlerin büyük bir bölümünün çocuk sahibi olmaması, çocuğun doğum öncesi ve yetiştirme koşullarına yabancı olması sayılabilir. %14.6’sı ise fikrim yok cevabını vermiştir. Bu grubun evlilik, eş tercihi gibi evliliğin somut aşamalarında olmadığı kanaatindeyiz.

Tablo 55: Anlaşamayan Eşlerin Boşanmasını Onaylama Durumu

Anlaşamayan Eşlerin Boşanması	Sayı	%
Evet	124	58,5
Hayır	15	7,1
Çocukları varsa boşanmamalı	46	21,7
Fikrim yok	27	12,7
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi anlaşamayan eşlerin boşanması sorusuna %58.5’i evet, %21.7’si çocukları varsa boşanmamalı, %12.7’si fikrim yok, %7.1’i ise hayır cevabını

ermiştir. Burada, boşanmalarını onaylayanların oranının yüksek olması ilginçtir. Bunda, gençlerin çoğunluğunun bekâr olması veya evli olanların ise yeni evli olması, evliliğin sosyal ve ekonomik külfetinin bilinmemesi, evlenecek eşlerin kavuştukları statüden haberdar olmama, evlilik sonucu oluşan yeni akrabalığın etkisinin bilinmemesi ile toplumumuzda sürekli medya gündeminde boşanmaların günlük rutin olaylar olarak görülmesi ve bunun evlilik kurumunu izafi bir birliktelik gibi sunulması sayılabilir. Ayrıca “bekâra karı boşamak kolaydır” sözü adeta kendiliğinden bir sosyolog gözüyle insanın hayatına gelmektedir.

Deneklerin (%21.7) çocukları varsa boşanmamalı cevabında çocuk/çocukların evliliğin devamında olumlu bir etken olarak kabul gördüğü ve geçimsizlik veya başka bir nedenle boşanmanın çocukları mağdur ettiği sonucu ortaya çıkmakta ve evliliğin devamının çocuğun bağlayıcı bir unsur olduğu görülmektedir.

Tablo 56: Cinsiyet İle Anlaşamayan Eşlerin Boşanmasını Onaylama Durumu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Anlaşamayan Eşlerin Boşanması Uygun mudur				Toplam
	Evet	Hayır	Çocukları varsa boşanmamalı	Fikrim yok	
Erkek	88 56,8%	11 7,1%	38 24,5%	18 11,6%	155 100,0%
Kadın	36 63,2%	2 3,5%	10 17,5%	9 15,8%	57 100,0%
Toplam	124 58,5%	13 6,1%	48 22,6%	27 12,7%	212 100,0%

$$X^2=2,631$$

$$sd=3$$

$$P>0,05$$

Tabloda görüldüğü gibi anlaşamayan eşlerin boşanmasının uygun görülüp görülmediğinin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Buna göre “anlaşamayan eşlerin boşanması uygun mudur” sorusuna erkeklerin %56.8’i ‘evet’ derken, kızların %63.2’si ‘evet’ cevabını vermiştir. Her iki cinsin de yarısından fazlası boşanmaya onay verirken; zlarda bu oranının daha yüksek olması ise dikkat çekicidir. Hem erkekler hem -özellikle- zlar için öğrenim durumunun yüksek olması böyle bir tercihin oluşmasında belirleyici bir faktöre sahiptir. Öğrenim durumuna paralel, ekonomik bağımsızlık anlayışının geçerli

olduğu bir evlilik/aile hayatında kimi eşlerin daha “serbest” davranıp gerekli gördüğünde rahatlıkla boşanmayı isteyebileceği de bilinen bir şeydir.

“Çocukları varsa boşanmamalı” diye görüş belirtenlerden: erkekler %24.5, kızlar ise %17.5 gibi bir oranı teşkil etmektedir. Görüldüğü gibi ‘çocuk’ söz konusu olunca erkeklerin dörtte biri ile kızların yaklaşık beşte biri, anlaşamazlarsa bile eşlerin boşanmamasını istemektedir. Bu oran küçük gözükse bile bizce anlamlıdır. Çünkü gerek evliliğin yürümesinde gerekse ailenin devamını sağlamada çocuk faktörünün ne kadar bağlayıcı/kuşatıcı bir role sahip olduğu böylelikle daha bir anlaşılır olmaktadır. Vurgulanması gereken mühim bir husus da boşanmanın özellikle henüz çocuğu olmayan eşler arasında daha fazla vuku bulduğu gerçeğidir.

8. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNDE AİLE KURMA ANLAYIŞI VE AİLE KURUMUNA YAKLAŞIMI

Tablo 57: Evlendikten Sonra Ayrı Bir Ev Açmadan Erkeğin Ailesiyle Birlikte Oturmayı Tercih Etme Durumu

Evlilik Sonrası Ayrı Ev Tercihi	Sayı	%
Evet	25	11,8
Hayır	82	38,7
Şartlara bağlı	105	49,5
Toplam	212	100,0

Gençlerin %49.5'i evlendikten sonra ayrı bir ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı tercih etme durumuna "şartlara bağlı" şeklinde cevaplandırmıştır. Toplumdaki aile yapısının daha çok ebeveyne bağlı olması, ekonomik koşulların ağırlığı, evlenen çiftlerin ekonomik bağımlılıklarının onların evlilik tercihlerinin ve evlilik sonrası yaşayacakları mekanlar üzerinde de etkili olduğu kanısındayız. Ayrıca bireyin doğduğu, yaşadığı ve sıcaklığını hissettiği ailesine bağlılık ile evleneceği eşle farklı mekanı paylaşıp daha serbest bir aile ortamı oluşturma ve bunu benimseme noktasında gizil bir çatışmanın olduğu ve bunun kararsızlığı çağrıştıracak "şartlara bağlı" seçeneğini tercihe götürdüğü düşüncesindeyiz.

Hayır cevabını veren gençlerin oranı %38.7'dir. Burada da yukarıda zikredilenler ile benzeri faktörlerin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Evlilik sonrası ayrı ev açmaya evet diyenlerin oranı da %11.8'dir. Düşük bir oran da olsa benimsenen bu tercih biçimi, içinde en önemli özellik olarak çekirdek ailenin kurulmasını barındırmaktadır. Öğrenim düzeyinin yüksekliğine rağmen modern çekirdek aile teşekkülünün önemli bir kriteri olan "evlilik sonrası ayrı ev açma"nın pek tercih edilmemiş olması; gençlerin, gelenek ile modernlik arasında adeta sıkıştı(rıldı)ğı intibasını uyandırmaktadır.

Tablo 58: Cinsiyet İle Evlendikten Sonra Ayrı Bir Ev Açmadan Erkeğin Ailesiyle Birlikte Oturmayı Tercih Etme Durumu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Evlendikten Sonra Ayrı Ev Açmadan Erkeğin Ailesiyle Birlikte Oturma Tercih			Toplam
	Evet	Hayır	Şartlara bağlı	
Erkek	24 15,5%	48 31,0%	83 53,5%	155 100,0%
Kadın	1 1,8%	34 59,6%	22 38,6%	57 100,0%
Toplam	25 11,8%	82 38,7%	105 49,5%	212 100,0%

$$X^2=17.406$$

$$sd=2$$

$$P<0,05$$

Tabloda görüldüğü üzere, evlendikten sonra ayrı ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturma tercihinin cinsiyete göre dağılımını verilmektedir. Buna göre, erkeklerden; evlendikten sonra ayrı ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı evet diyenlerin oranı %15.5'tir. Erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı hayır diyenlerin oranı ise %31'dir. Erkeklerden en yüksek oranı ise evlendikten sonra ayrı ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı "şartlara bağlı" olarak görenler oluşturmaktadır ve bunların oranı %53.5'tir.

Cinsiyet dağılımına göre, kızların; evlendikten sonra ayrı ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı ilişkin tercihleri erkeklerin tercihleriyle paralellik arz etmekten oldukça uzaktır. Verilere bakıldığında; kızlardan, evlendikten sonra ayrı ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı evet diyenlerin oranı çok düşük bir oran olan %1.8 iken, buna hayır diyenlerin oranı ise %59.6 gibi oldukça yüksek bir oranı göstermektedir. Kızlardan, ayrı ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturmanın "şartlara bağlı" olduğunu ifade edenlerin oranı ise %38.6'dır.

Erkeklerle kızların tercihleri karşılaştırıldığında ortak tercih veya tercihlerin oransal yakınlığından söz edilemeyeceği ortadadır. Ortaya çıkan oranlardan da anlaşılacağı gibi gerek erkekler gerekse kızların tercih önceliğinde erkeğin ailesiyle birlikte oturmayı yer vermedikleri fakat konjonktür gereği erkeğin ailesiyle birlikte oturma zorunluluğu doğduğu takdirde buna da sıcak bakılacağı görüşü ağır basmaktadır. Durumu konjonktüre bağlamanın temelinde ise sosyokültürel ve ekonomik faktörler önemli rol oynamaktadır.

Üniversite gençlerinin evlilik sonrası ayrı ev açıp açmama eğiliminde de geleneksellikle modernlik arasında bir pozisyonda kaldıkları görülmekte ve adeta bir geçiş veya ara dönemin baskın tercihiyle karşı karşıya oldukları anlaşılmaktadır. Modern çekirdek ailenin tam anlamıyla teşekkülünü gerektiren düzeyde bir düşüncenin tercihlere yansımadağını belirtmek güç olmasa gerektir. Çünkü, bilindiği üzere modern çekirdek ailenin karakteristik özelliklerinden biri de evli çiftlerin yeni bir ev açarak bu yeni evde yaşamayı tercih etmiş olmalarıdır. Oysa tabloda bu özelliği yansıtan yeterli oranda bir tercihin varlığını görememekteyiz.

Tablo 59: Üniversite Gençlerinin Yaşadıkları Ailede Mutlu Olma Durumu

Şimdiki Ailenizde Mutlu musunuz	Sayı	%
Evvet	170	80,2
Bazen	42	19,8
Toplam	212	100,0

Tabloda görüldüğü gibi deneklerin %80.2'si yaşadığı ailede mutlu, %19.8'i de bazen mutlu olduğunu beyan etmişlerdir. Mutlu olanların oranının yüksek olması bir nevi toplumdaki mutluluğa da yorumlanabilir. Aile ortamının olumluluğu, ayrıca gençlerin öğrenci olması ve bütün gereksinimlerinin aile tarafından karşılanması ve öğrencilere herhangi bir sorumluluk yüklenmemesi etkin faktörler olarak sayılabilir. Bazen mutlu olanlar (%19.8) ise aile içerisindeki durum, aile ortamı, ailenin gelir düzeyi, öğrenciden beklentiler ile bu beklentilere cevap verilememesi sayılabilir.

Tablo 60: Üniversite Gençlerine Göre Mutlu/Huzurlu Bir Aile Yuvasının Şart(lar)ı

Mutlu/Huzurlu Aile Yuvasının Şartı	Sayı	%
Karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin olması	187	88,2
Ekonomik refah ve rahatlığın olması	9	4,2
Eşlerin iyi ve kötü günlerde birbirlerine destek olması	11	5,2
Eşler ve aileleri ile münasebetlerin güzel olması	2	,9
Diğer	3	1,4
Toplam	212	100,0

Deneklere, “sizce mutlu/huzurlu bir aile yuvasının şartları nelerdir?” sorusuna %88.2’si “karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin olması”, %5.2’si “eşlerin iyi ve kötü günlerde birbirlerine destek olması”, %4.2’si ise “ekonomik refah ve rahatlığın olması” yanıtını vermişlerdir. Burada ailenin huzur, güven ve refahı için gerekli genel koşullar önceliklerine göre sıralanmıştır. Ailenin temel dinamiği, süreklilik ve mutluluk şartı olarak karşılıklı saygı, sevgi ve güven olarak belirtilmiştir. Aile fertlerinin birbirlerine karşı tutum ve davranışları ile evlilik öncesi gençlerin birbirlerine karşı beklentilerinin evlilik sonrası önceliklerde de yer aldığı görülmektedir. Eşlerin birbirlerine her konuda güven duyması eşlerin karşılıklı birbirlerini aldatmama, karşılıklı anlayış ve eşlerin bir arada bulunmaması durumunda (karşı cinse ilişkin) beklentilere göre konumu da vurgulayıcı bir nitelik taşımaktadır.

Tablo 61: Üniversite Gençlerine Göre Kuracakları Ailenin Yetiştikleri Aileden Farklı Olmasını İstedikleri Husus(lar)

Kurulacak Ailede Düşünülen Farklılık	Sayı	%
Eşler arası iletişim	57	26,9
Eşler arası saygı, sevgi, güven	43	20,3
Ebeveyn çocuk ilişkileri	30	14,2
Çocuk eğitimi ve terbiyesi	28	13,2
Aile içi rol paylaşımı	11	5,2
Yakın akraba ve tanıdıklarla ilişkiler	15	7,1
Diğer	28	13,2
Toplam	212	100,0

Tablodan anlaşılacağı üzere, gençlerin kuracakları ailede, yetiştikleri aileden farklı olmasını istedikleri hususları en yüksek oranla eşler arası iletişim (%26.9) seçeneği oluşturmaktadır. Bu da mevcut ailelerde eşler arası iletişimde ciddi aksaklıkların veya sorunların varlığına işaret eder. Ebeveynler arası sıhhatli bir “iletişim dili”nin oluşturulamaması haliyle aile bireylerine de -özellikle çocuklara- menfi bir şekilde yansımaya sebep olacaktır ve bu ise çocukların ileride kurmayı düşünecekleri ailenin profilini şekillendirmede önemli bir etken olarak rol oynayacaktır.

Kurulacak ailede farklılığın dillendirildiği önemli bir faktör olan eşler arası saygı, sevgi ve güven durumu %20.3 oranındadır. Bu oran, mevcut ailelerde iletişimin yanı sıra saygı, sevgi ve güvene dair de önemsenecek boyutta bir problemin olduğunu gösterir.

Ebeveyn çocuk ilişkileri (%14.2) ile çocuk eğitimi ve terbiyesi (13.2) konusundaki tercihler birbirine çok yakın oranlardan müteşekkil. Bu ise çocuk merkezli bir problematiki ifade eder. Kendi ailesindeki eksiklikleri görüp bu eksiklikleri ileride kuracağı aileye taşımama hassasiyet önemlidir. Ayrıca aile içi rol paylaşımı (%5.2) ile yakın akraba ve tanıdıklarla ilişkiler (%7.1) konusunda daha düşük oranların ortaya çıktığını görmekteyiz. Diğer (%13.2) seçeneği işaretleyenlerin büyük bir kısmı ise kuracakları ailede yetiştikleri aileden farklı bir tercih düşünmediklerini ifade etmektedir, anlaşılacağı üzere mevcut durum memnuniyet vericidir. Ve tabloyu kategorik okumayı denediğimizde tercihlerin şu iki noktada yoğunlaştığını görmekteyiz: eşler arası ilişki biçimi ile ebeveyn çocuk ilişki biçiminde aşılması/çözülmesi veya giderilmesi gereken bir eksiklik vardır.

Tablo 62: Üniversite Gençlerinin Yaşadıkları Ailede Mutlu Olma Durumu İle Kuracakları Ailenin Yetiştikleri Aileden Farklı Olmasını İstedikleri Husus(lar) Arasındaki İlişki

Şimdiki Ailede Mutlu musunuz	Kurulacak Ailede Şimdiki Aileden Farklı Olması Gereken Durum							Toplam
	Eşler arası iletişim	Eşler arası saygı, sevgi, güven	Ebeveyn çocuk ilişkileri	Çocuk eğitimi ve terbiyesi	Aile içi rol paylaşımı	Yakın akraba ve tanıdıklarla ilişkiler	Diğer	
Evet	44 25,9%	28 16,5%	24 14,1%	23 13,5%	10 5,9%	14 8,2%	27 15,9%	170 100,0%
Bazen	13 31,0%	15 35,7%	6 14,3%	5 11,9%	1 2,4%	1 2,4%	1 2,4%	42 100,0%
Toplam	57 26,9%	43 20,3%	30 14,2%	28 13,2%	11 5,2%	15 7,1%	28 13,2%	212 100,0%

$$X^2=13.615$$

$$sd=6$$

$$P<0,05$$

Tabloda görüldüğü gibi, üniversite gençlerinin yaşadıkları ailelerindeki mutlu olup olmadıkları ile ileride kuracakları ailede, kendi yetiştikleri aileden farklı olmasını istedikleri konu(lar) sorusuna verilen cevapların dağılımı verilmiştir. Ailelerinde mutlu olduklarını belirten gençler; %25.9 oranında (en yüksek oran), eşler arası iletişimin farklı olmasını

stemektedir. İkinci sırada %16.5 oranında eşler arası saygı, sevgi, güvenin olması hususunda farklılığın olmasını dile getirmektedir. Bunu, %15.9 oranıyla diğer seçeneği işaretleyenler gelmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyenlerin hemen hepsi kendi ailelerinin mevcut durumundan memnun olduklarını ifade ettiklerinden farklı tercihe gerek almamıştır. Ebeveyn çocuk ilişkilerinin farklı olmasını isteyenlerin oranı %14.1, Çocuk eğitimi ve terbiyesi konusunun farklı olmasını isteyenlerin oranı ise %13.5'tir. Tablodaki verilerden de anlaşılacağı üzere, eşler arası iletişim seçeneği dışında seçenekler arasında ciddi oran farklarının olmayışı gözden kaçmamaktadır.

Ailelerinde mutlu olduklarını belirtenlerden diğer seçeneğinde farklı bir taleplerinin olmadığını belirtenlerin dışındaki oranın –ki yüksek bir oranı teşkil etmekte- bu tavrın sanki bir tenakuzu içinde barındırıyor. Çünkü hem mutlu olduklarını belirtmekte hem de önemsenecek oranda şimdiki ailelerinden farklı olmayı tercih etmektedirler.

Üniversite gençlerinden, yaşadıkları ailede mutlu musunuz sorusuna “bazen” cevabını verenlerin %35.7'si (en yüksek oranda), eşler arası saygı, sevgi ve güven seçeneğini işaretlemişlerdir. Bunu, eşler arası iletişimde farklılığın olmasını tercih edenler takip etmekte ve bunun oranı da %31'dir. Yine gençlerin, %14.3'ü ebeveyn çocuk ilişkilerinin farklı olmasını isterken, %11.9'u ise çocuk eğitimi ve terbiyesi konusunda farklılığı benimsemektedir.

Yaşadığınız ailede mutlu musunuz sorusuna gerek 'evet' gerekse 'bazen' cevabını verenlerin ileride kuracakları ailede farklı olmasını istedikleri hususların özellikle; eşler arası iletişim, eşler arası saygı, sevgi ve güven, ebeveyn çocuk ilişkileri ile çocuk eğitimi ve terbiyesi konularında yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Farklılık talebinin bu seçeneklerde yoğunlaşması toplumda özellikle bu konularda ciddi sorunların olduğu intibahı uyandırmaktadır. Ailede gerek eşler arası saygı-sevgi-güven ve iletişim, gerek ana-babanın çocuklarıyla ilişkileri konusu aile boyutunu aşan ve çözüm bekleyen önemli bir sosyal hadise haline gelmiştir diyebiliriz.

Tablo 63: Üniversite Gençlerine Göre Günümüzde Aile Kurumunun Önemi

Günümüzde Aile Kurumunun Durumu	Sayı	%
Önemi giderek artıyor	75	35,4
Önemi giderek azalıyor	128	60,4
Diğer	9	4,2
Toplam	212	100,0

Gençlerden %60.4'ü ailenin “önemi giderek azalıyor”, %35.4'ü “önemi giderek artıyor”, %4.2'si ise (diğer) ailenin gereksizliğini ifade etmektedir. Ailenin öneminin giderek azalıyor yanıtı aslında ters bir görünümü arz etmektedir. Türkiye gibi geleneksel aile yapısının güçlü olduğu bir toplum için bu bir talihsizliktir. Bunda modernite ve bunun getirdiği bireysel yaşam tarzı ile bu yaşam tarzının oluşturduğu kültürel değişim ve yozlaşma sayılabilir. Bu cevaptaki etkin öğeler; öğrenim görmekte olan bireylerin yaşamın farklı yönleri ile henüz karşılaşmamış olması, evliliğe ve aileye gereksinim duyan bir aşamaya gelinmemiş olması da sayılabilir. Ailenin önemi giderek artıyor (%35.4) oranı ailenin zorunluluğu, toplumsal yaşama yaptığı olumlu katkılar, aidiyet duygusu, ailenin sağladığı huzur, sükûnet ve güven ortamı ile diğer olumlu referanslar sayılabilir.

Tablo 64: Yerleşim Yerine Göre Aile Kurumunun Durumunun Değerlendirilmesi

Yerleşim Yeri	Günümüzde Aile Kurumunun Durumu			Toplam
	Önemi giderek artıyor	Önemi giderek azalıyor	Diğer	
Köy	10 58,8%	7 41,2%		17 100,0%
Kasaba/İlçe	6 20,7%	22 75,9%	1 3,4%	29 100,0%
Şehir	55 36,9%	90 60,4%	4 2,7%	149 100,0%
Metropol	4 23,5%	9 52,9%	4 23,5%	17 100,0%
Toplam	75 35,4%	128 60,4%	9 4,2%	212 100,0%

$$X^2=24.041$$

$$sd=6$$

$$P<0,05$$

Tabloda görüldüğü gibi yerleşim yerine göre günümüzde aile kurumunun durumu hakkındaki dağılım verilmiştir. Yerleşim yeri şehir olanların %60.4'ü günümüzde aile kurumunun öneminin giderek azaldığı yönünde görüş belirtirken, %36.9'u ise aile kurumunun öneminin giderek arttığı şeklinde görüş belirtmiştir.

Yerleşim yeri kasaba/ilçe olanlardan %75.9'u günümüzde aile kurumunun önemi giderek azalıyor derken; %20.7'si ise günümüzde aile kurumunun önemi giderek artıyor şeklinde görüş beyan etmektedir. Yerleşim yeri köy olanların %58.8'i aile kurumunun öneminin giderek arttığına inanırken, %41.2'si öneminin azaldığına inanmaktadır. Yerleşim yeri metropol olanlarda ise aile kurumunun önemi azalıyor diyenler: %52.9, önemi artıyor diyenlerle ile diğer seçeneği işaretleyenler %23.5' le aynı oranı paylaşmaktadırlar.

Tablodaki veriler genel/bütün olarak değerlendirilmeye çalışıldığında; günümüzde aile kurumunun önemi giderek azalmakta diyenlerin oranı %60.4 iken, günümüzde aile kurumunun önemi giderek artmakta diyenlerin oranı %35.4'tür. Ailenin öneminin giderek azalmakta olduğunu belirtenler daha çok şehirli (ilçe ve metropol dahil) iken; öneminin giderek artmakta olduğunu belirtenler ise daha çok köylüdür. Gerçi örneklem grubuna bakıldığında büyük çoğunluğu şehir yerleşim yerine ait olduklarından orantılı bir köy-şehir dağılımı ortaya çıkmayacağından ikisi arasında bir analiz veya ilişki kurmak pek sağlıklı sonuç vermeyebilir. Ama yine de kır-kent bağlamında sosyokültürel yapının/dokunun analizi yapılarak toplumsal bir anlam haritasının kodlarını yakalamak mümkündür.

Genel olarak diğer seçeneği işaretleyenlerin ekseriyeti günümüzde aile kurumunun gerekli olmadığını belirtmişlerdir. Günümüzde aile kurumunun gerekli olmadığını belirtenlerin yerleşim yeri ise şehir ile metropoldür. Şehirde/metropolde heterojen bir yapının olması dikkate alındığında genel kabul gören anlayışın hilafına olan ve marjinal kalan bu tercihlerin ortaya çıkması doğaldır.

6. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Fırat Üniversitesi son sınıfta örgün öğrenim gören gençlerin evlilik ve aile kurumuna yaklaşımlarını tespit etmeye çalıştığımız bu çalışmanın temel amacı; küçük bir örneklem grubundan yola çıkarak, özelde Fırat Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin, genelde ise gençliğin genel eğilimlerini ortaya koymaktır. Bazen toplumsal yapı ve değerler çerçevesinde üniversite öğrencilerinin cevaplarını yorumlamaya çalışırken; bazen de öğrencilerin cevaplarından toplumsal fotoğrafı görmeye, bu tabloyu değerlendirmeye çalıştık. Sanayileşme ile gelişen teknoloji gençliğin yaş dönemleri ve ilgilerinde büyük değişimlere neden olmuş ve yaş dönemlerinin önceliklerinin de değiştiği gözlenmiştir. Okumanın yaygınlaşması evlilik ve aileye bakışta radikal sayılabilecek değişikliklere neden olmuştur. Tarıma dayalı toplum yapısındaki erkek yaşta evlenme ve ailenin iş gücüne aktif katkı düşüncesi yerini daha geç yaşta evlilik ve seçilecek eşin beden gücünden çok beyin gücü ile aile ekonomisine para girdisi sağlamaya dönüştürmüştür.

Araştırmanın evreni olan Fırat Üniversitesi son sınıfta örgün öğretim gören ve araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin (%10) genel nitelikleri şu şekildedir. Örneklem grubu 155 erkek, 57 kız öğrenciden meydana gelmektedir. Öğrencilerin yaş dağılımı 23-25 yaş grubu (%50.0) ile 20-22 yaş grubu (%39.6) arasında yoğunlaşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında; bekâr olanlar %82.5, evli olanlar %5.2, sözlü/nişanlı olanlar ise %12.3 gibi bir dağılıma sahip görünmektedir.

Gençlerin eş seçiminde karar alma/verme durumuna bakıldığında; %84.9'u evlilik kararını kendisinin vereceğini ve ailesinin onayını alacağını ifade etmiştir. Bireylerin tercihlerini kendilerinin yapmasında eğitim, serbest tercihte bulunma, seçici davranma, ailenin tercihi ile kendi tercihleri arasında oluşacak farklılıklar sayılabilir. Öğrencilerin %5.2 gibi düşük bir oran ise kararı kendisinin vereceğini ve kimseye danışmayacağını belirtmiştir.

Cinsiyete göre eş seçiminde karar alma/verme durumuna bakıldığında ise, "kararı ben veririm, sonradan ailemin onayını alırım" diyenlerin oranı erkeklerde %83.2, kızlarda ise erkeklere göre biraz daha yüksek bir oran olan, %89.5'tir. Görüldüğü gibi, her iki cins de evleneceği kişiyi seçme konusunda kendilerini inisiyatif sahibi görmektedirler. Bu, bireylerin eğitim düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca kırsaldan kente, geleneksellikten

modernliğe doğru bir evrilmenin olduğu bir sosyal yapıda kişilerin hayatlarının önemli aşamalarında kendilerini söz sahibi görmeleri tabiidir. “Kararı ben veririm, kimseye danışmam” seçeneğini erkeklerin %7.1’i işaretlemişlerdir. Kızların ise bu seçeneği işaretlememiş olması dikkat çekicidir. Tercih biçimlerini “diğer” seçeneğinde belirtenlerin oranı erkeklerde %9.7, kızlarda ise %9.9’dur. İki cinsin de büyük çoğunluğunun burada, aileleriyle birlikte/ortak karar vermeyi kendileri için daha uygun bulduklarını belirtmişlerdir.

Üniversite gençlerinin eş seçiminde öncelikli dikkat ettikleri husus(lar) sorusuna, %67.5’i “iyi huylu/ahlaklı olması”, %21.7’si “dindar olması”, %4.7’si “güzel/yakışıklı olması” şeklinde cevap vermiştir. Burada eş seçiminin öncelikleri belirtilirken, “ahlakının iyi olması”nın daha çok vurgulandığı gözlenmektedir. Bunda ahlaki yapının diğer faktörlere göre daha önemli olduğu, ailenin devamında ve eşlerin bir arada huzurlu yaşamasında güzel ahlakın daha etkin olduğu ortaya çıkmaktadır. Deneklerin %21.7’si eş seçiminde eşin dindar olmasını tercih etmişlerdir. Dindar olma kavramı bireylerin yaşam biçimine ve düşünce yapısına göre değişmektedir. Burada dindar olma ile iyi ahlaklı olma arasında bir paralellik olduğu da söylenebilir. Zira din iyi ahlaklı Müslüman olmayı ve eşe karşı iyi davranılması gerektiğini vurgulamış ve ahlaki içselleştirmiştir.

Cinsiyet dağılımına göre ise, “iyi huylu/ahlaklı olması”nı öncelikli dikkate alanların oranı erkeklerde %68.4 iken, kızlarda %64.9’dur. Burada iki cins arasındaki oran yakınlığı dikkat çekicidir. Müşterek yaşanılacak bir hayatın dinamiği olan moral değerlerle donatılmış bir birey için, söz konusu tercihin öncelik kazanması kendi kimlik örüntüsünün doğal bir sonucudur. Tercih edilebilecek birçok farklı öncelik (sosyo-ekonomik statüler vs.) varken; önceliğin iyi huylu/ahlaklı olması faktörüne verilmesi üniversite gençliğinin, sosyo-kültürel yozlaşma/çözülme, moral değerlerdeki aşınma ve değer yabancılaşmasına karşı ciddi bir duruşun ifadesi olarak okunabilir. Erkeklerin %21.9’u, kızların ise %21.1’i eşin öncelikle “dindar olması”nı istemiştir. İyi huylu/ahlaklı olmak ile dindar olmak seçeneği arasında biçimsel bir farklılık varsa bile anlamsal bir farklılığın pek de olmadığı düşüncesindeyiz. Çünkü her iki hususu da moral değerler bağlamında düşündüğümüzde böyle bir bağın kurulması tabiidir. Verilerdeki oranların paralelliği dikkate alındığında söz konusu anlamsal ilişkinin gençlerde de kabul gördüğü sonucuna varabiliriz.

Gençlerin “daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenir misiniz?” sorusuna %55.7’si “hayır”, %19.8’i “kararsızım”, %16.0’ı ise “evet” cevabını vermiştir. Kararsızların oranı önemsenecek bir düzeydedir ve kararsızlığın olması kişinin hazır olmayışına yorumlanabilir. Bunun yanı sıra gençlerin kimlik kazanımında zihni bir olgunlaşmaya/yeterliliğe kavuş(a)madıklarını da ifade edebiliriz. Fikrim yok diyenlerin oranı ise %8.5’tir.

Cinsiyete dağılımına göre bakıldığında erkeklerle kızların tercihlerinin birbirinden oldukça farklı olduğu görülmektedir. Erkeklerin %65.2’si, kızların %29.8’i daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenmeye “hayır” cevabını verirken, erkeklerin %16.8’i, kızların %28.1’i kararsız olduğunu, erkeklerin %10.3’ü, kızların %29.8’i “evet” cevabını vermiştir. Ortaya çıkan verilerden anlaşıldığı kadarıyla; daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlilik yapma konusunda, kızların erkeklerden daha rahat veya esnek bir tavır/tutum içerisinde oldukları gözlenmiştir. Böyle esnek bir bakış açısının gelişmesinde, kız ile erkek arasında flörte dayalı ilişkinin biçimi ve düzeyi önemlidir.

Gençlere, “evlilikte çok eşliliği onaylıyor musunuz?” sorusuna, %75.9’u “hayır”, %16.0’sı “şartlara bağlı”, %5.2’si “evet” cevabını vermiştir. Oranlardan anlaşılacağı gibi, insan fitratına en uygun ve aile yaşantısı bakımından en kolay olan tek eşle evliliğin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Çok eşle evlilik ülkemizde yaygın olmadığı gibi bunun üniversite gençlerince tercih edilmemesinde öğrenim düzeyinin yüksek olmasının önemli bir etken olduğu kanaatindeyiz. “Şartlara bağlı” olduğunu belirtenler için ise; çocuk sahibi olamama, geçimsizlik, hastalık gibi nedenlere bağlı olarak görüş beyan edildiği kanısındayız.

Evlenebilmenin koşulu olarak; %37.7’si mezun olmayı, %34.9’u uygun eş adayı bulmayı, %21.7’si de iş bulmayı gerekli görmektedir. Öğrenim sürecinde evlilik gibi bir müessesenin oluşturulması birey için maddi ve manevi yönden “kölfe”li olabileceğinden, bu süreçte evliliğin düşünülmemesi anlaşılabilir bir durumdur. Uygun eş adayı bulmak seçeneğinin daha yüksek bir oranla ve öncelikle değerlendirilmesi gereken bir koşul olması gerektiği kanısındayız. Çünkü iki ayrı ‘hayat’ın ve ‘dünya’nın ‘bir’ olacağı/olması gerektiği bir birliktelik olan evlilikte ‘uygun eş’ bulmak mezkur mana itibarıyla daha elzemdir. İş bulmayı önceleyenlerin oranıyla günümüzün sosyo-ekonomik göstergeleri çelişiyor gibi görünmektedir. Çünkü günümüz toplumsal pratiğinde, evlenecek olanların (özellikle

erkeklerin) neredeyse hepsinin ilk muhatap oldukları soru iş ile ilgili olmakta ve bu tutum toplumun tümünde (istisnalar müstesnadır) olan/görülen bir durumdur.

Gençlere evliliğin niçin önemli olduğu sorusu yöneltildiğinde; %45.3 oranında hayatı sevdiğimle paylaşmak için, %26.4 oranında dinimiz emrettiği için, %18.9 daha düzenli yaşamak için ve %9.4'ü ise neslin/soyun devamı için yanıtını vermiştir. Hayatın birlikteliğini ifade eden bu oluşumun sevgi üzerine bina edilmesinin gençlerin bu tercihi üzerinde etkisi olduğu tezini ileri sürülebiliriz. Ayrıca bu, geleneksel yapıdaki görücü usulü ile evlilikten, 'severek' evlenmeye doğru bir tercih akışını da ifade eder. Dinimiz emrettiği için yanıtının verilmesinde, dini değerlerin toplum yapısına etkisi ve dinin bu konudaki teşvikleri önemli bir yere sahiptir. Modern toplumda yaşam koşulları bireylerin çeşitli nedenlerden dolayı 'dağınık' yaşamasına neden olmaktadır. Bu, fertlere ilkin zevkli gelse de bir aşamadan sonra itici gelmektedir. Bu iticiliğin doruk noktasında bireylerin daha düzenli ve rahat bir yaşam arzusu ortaya çıkmakta ve bu da ancak evlilik kurumu ile olanaklı hale gelebilmektedir.

Cinsiyet dağılımına göre evliliğin niçin önemli olduğu sorusuna verilen cevaplara bakıldığında ise; farklı tercihlerin öncelik kazandığı hemen göze çarpmaktadır. Hayatımı sevdiğimle paylaşmak için seçeneği en çok tercih edilen şıktır. Bu seçeneği tercih, kızlarda %63.2, erkeklerde %38.7 oranındadır. Sevgiyi hayatın merkezine alan bir öncelikle tercihte bulunma halinin erkeklere kıyasla kızlarda çok daha bariz bir şekilde kendini ortaya koymasının birçok izahı varsa da, kanaatimizce 'fitrat'ın başat rol oynaması en büyük etkidir. Bir de gençlik çağında, hayatı birlikte yaşamının temel ortak paydası olarak sevginin yeterli olacağı önyargısıyla/algısıyla düşünen ve hareket eden bireyler için böyle bir tercihin ağır basması normaldir. Erkeklerle kızların hayatı algılama biçimleri, hayattan beklentileri, evlilik ve aile kurmadaki sorumlulukları, toplumsal statü ve rollerin farklılığı gibi etmenler, evliliğin bireyler nezdindeki önemlilik derecesini de belirginleştirir.

Dinimiz emrettiği için seçeneğini erkekler % 26.5, kızlar %26.3 oranında tercih etmiştir. Din tercihi, dini değerleri benimseme/önemseme tavrının her iki cinsten aynı oranda buluşması anlamlıdır. Daha düzenli yaşamak için seçeneği erkeklerde: %21.9, kızlarda, %10.5 düzeyinde kalmıştır. Bu da kızlara kıyasla erkeklerin daha çok, daha düzenli bir hayat yaşamayı istedikleri veya buna ihtiyaçları olduğu anlamına gelmektedir. Neslin/soyun devamını önceleyen bir evlilik tercihinde bulunan erkeklerin oranı:

%12.9'dur. Kızların bu seçeneği öncelikli görmeyişi ise ilginçtir. Bu durumu, toplumun geleneği, kültürü ve neslin devamı fonksiyonunun (sülalenin erkekle devamı) erkeğe verilmiş/bırakılmış olması gibi arkaik bir temel e dayandırılabiliriz.

“Kaç çocuk sahibi olmayı istersiniz” sorusuna gençlerden %43.9'u 3-4, %34.4'ü ise 1-2 çocuk sahibi olmayı tercih etmiştir. Bu iki oranın toplamı %78.3'tür. Bu orandan yeni nesil gençlerin 4 ve 4'ün altında bir sayıda çocuk sahibi olmayı tercih ettiklerini görmekteyiz. Bu oran ülkemiz açısından önemli bir veridir. Bireylerde çok çocuklu ailelerden az çocuklu aileye doğru bir tercih kayması vardır.

Tablo 7'de kardeş sayısında 6 ve üstü oranı %28.8 iken (buna ebeveynlerin çocuk tercihi diyebiliriz), burada 5-6 çocuk isteyenlerin oranı ise %9.9'dur. Aradaki oransal farkın iki kuşak arasında önemli bir kaymanın olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. Bu oran farklılığında ekonomik koşullar, meslek, çocukların bakımı ve eğitimi ile çevre ailelerin de daha az çocuğa sahip olması gibi etkenlerin rolü vardır. Bu oran düşüşünün gelecekte genç nüfus potansiyeline sahip olan ülkemiz açısından kısa vadede olumlu sonuçları olsa dahi; uzun vadede olumsuz neticeler doğuracağı kamısındayız.

“Anlaşamayan eşlerin boşanması sizce uygun mudur?” sorusuna gençlerden, %58.5'i evet, %21.7'si çocukları varsa boşanmamalı, %12.7'si fikrim yok, %7.1'i ise hayır cevabını vermiştir. Burada boşanmaları onaylayanların oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Bunda, gençlerin çoğunluğunun bekâr olması veya evli olanların ise yeni evli olması, evliliğin sosyal ve ekonomik külfetinin bilinmemesi, evlenecek eşlerin kavuştıkları statüden haberdar olmama, evlilik sonucu oluşan yeni akrabalığın etkisinin bilinmemesi ile toplumumuzda sürekli medya gündeminde boşanmaların günlük rutin olaylar olarak verilmesi ve bunun evlilik kurumunu izafi bir birliktelik gibi sunulması sayılabilir. Yanı sıra, modern dönemin ferdîyetçi ve bireysel haz ilkesini de bir etken olarak belirtebiliriz. Ayrıca burada “bekâra karı boşamak kolaydır” sözünün de toplumsal hayatın bir gerçekliğini ifade ettiğini belirtmek gerekir. Çocukları varsa boşanmamalı cevabında çocuk/çocukların evliliğin devamında olumlu bir etken olarak kabul gördüğü ve geçimsizlik veya başka bir nedenle boşanmanın çocukları mağdur ettiği sonucu ortaya çıkmakta ve evliliğin devamı için çocuğun bağlayıcı bir unsur olduğu görülmektedir.

Bu hususun cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, erkeklerin %56.8'i, kızların ise %63.2'si 'evet' cevabını vermiştir. Her iki cinsin de yarıdan fazlası boşanmaya onay

verirken, kızlarda bu oran daha da yüksektir. Hem erkekler hem de -özellikle- kızlar için öğrenim durumu böyle bir tercihin oluşmasında belirleyici bir fonksiyona sahiptir. Ayrıca "ekonomik bağımsızlık" anlayışının geçerli olduğu bir evlilik/aile hayatında kimi eşlerin daha "serbest" davranıp gerekli gördüğünde rahatlıkla boşanmayı isteyebileceği de bilinen bir gerçektir. Erkeklerin %24.5'i, kızların ise %17.5'si "çocukları varsa boşanmamalı" görüşündedir. Bu oranlar küçük gözükse bile bizce anlamlıdır. Çünkü gerek evliliğin yürütmesinde gerekse ailenin devamını sağlamada çocuk faktörünün ne kadar bağlayıcı/kuşatıcı bir role sahip olduğu böylelikle daha bir anlaşılır olmaktadır. Vurgulanması gereken mühim bir husus da boşanmanın özellikle henüz çocuğu olmayan eşler arasında daha fazla vuku bulduğu gerçeğidir.

Sonuç olarak üniversite gençliğinin evlilik ve aile kurumuna yaklaşım biçimlerinin toplumun genel yapısından etkilendiği, aldığı eğitim/öğretimin de evlilik hakkındaki görüş ve tercihlerinde etkili olduğu görülmektedir. Gençlerin bazı konularda dışsal gelişmelere karşı daha aktif olduğu ve hızla değiştiği gözlenirken; akranlarıyla benzer tercihlerde tutucu davrandığı; kimi tercihlerde ailelerinden bağımsız hareket etmeyi veya pasif bir onay alma şeklinde düşündüğü; bazı konularda ise aile ile birlikte hareket etmeyi tercih etmeyi düşündükleri gözlenmiştir. Üniversite gençliğinin, geleneksel yapının değerleri ile modern yapının hayat koşulları arasında sıkıştığı, bir geçiş süreci yaşadığı ve bunun karar alma süreçlerinde bir kararsızlık meydana getirdiği verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Ancak, insanlıkla birlikte başlayan ve insanlıkla birlikte sona erecek evlilik ve aile kurumunun bir üyesi olarak kendilerini de buna aday gördükleri araştırmanın en genel sonucu olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

- AKSOY**, Mustafa (1996): Kültür Sosyolojisi Açısından Doğu Anadolu, (özel yayın), İstanbul.
- ARSLANTÜRK**, Zeki (1998): Kutsalın Peşinde, Ayışığıkitapları Yay., İstanbul.
- ARTIR**, Farika Teymur (2002): "Sevgi ve Hoşgörü Kültür Problemlerini Azaltır", Zaman Gazetesi, 25.04.2002, İstanbul.
- AYDIN**, Mustafa (1997): Kurumlar Sosyolojisi, Vadi Yay., Ankara.
- BAL**, Hüseyin (1995): Turizmin Kırsal Toplumdaki Aile İçi İlişkilere Etkisi, Doğa-İnsan Yay., İstanbul.
- BALAMAN**, Ali Rıza (1982): Evlilik Akrabalık Türleri, Karınca Basımevi, İzmir.
- BAYHAN**, Vehbi (1997): Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- BRADSHAW**, John (1995): Ailenizi Keşfedin, (Çev: Gülden Şen), Altın Kitaplar Yay., İstanbul.
- COLE**, Stephan (1999): Sosyolojik Düşünme Yöntemi, (Çev: Bekir Demirkol), Vadi Yay., Ankara.
- CÜCELOĞLU**, Doğan (1998a): İçimizdeki Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- CÜCELOĞLU**, Doğan (1998b): İçimizdeki Biz, Sistem Yay., İstanbul.
- ÇELEBİ**, Nilgün (1991a): "Genç ve Kültürel Bütünleşme", Aile Yazıları 2, (Der: B.Dikeçliçil-A.Çiğdem), Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- DEMİR**, Ömer, Mustafa **ACAR** (1998): Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yay., Ankara.
- DOĞAN**, İsmail (1991): "Aile Kavramının Alanı", Türk Aile Ansiklopedisi 1, Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- DOĞAN**, İsmail (1994): Bir Altkültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- DOĞAN**, İsmail (2000): Sosyoloji, Sistem Yay., İstanbul.
- DÖNMEZER**, Sulhi (1990): Sosyoloji, Beta Yay., İstanbul.
- ENGELS**, Friedrich (2000): Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, (İsmail Yarkın), İnter Yay., İstanbul.
- ERÖZ**, Mehmet (2000): Türk Ailesi, M.E.B. Yay., İstanbul.

- ERTUĞRUL**, Halit (2001): Adım Adım Evlilik, Nesil Yay., İstanbul.
- FINDIKOĞLU**, Ziyaeddin Fahri (1991): "Türklerde Aile İctimaiyatı", Aile Yazıları 1, (Der: B.Dikeçligil-A.Çiğdem), Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- GASSET**, Ortega y (1997): Üniversitenin Misyonu, (Çev: Bülent Üçpınar), Birleşik Yay., İstanbul.
- GÖKÇE**, Birsen (1984): Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları, M.E.B. Yay., İstanbul.
- GÖKÇE**, Birsen (1991a): "Evlilik Kurumu ve Aile Yapısı ile İlişkileri", Türk Aile Ansiklopedisi 2, Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- GÖKÇE**, Birsen (1991b): "Aile ve Aile Türleri Üzerine Bir İnceleme", Aile Yazıları 1, (Der: B.Dikeçligil-A.Çiğdem), Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- GÖKÇE**, Birsen (1992): Toplum Bilimlerde Araştırma, Savaş Yay., Ankara.
- İNAM**, Ahmet (1990): "Aynı Çatı Altında Canlar: Aile Kavramının Bir Yorumu", 1. Aile Şûrası Bildirileri, Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- KABASAKAL**, Öner (1998): Dönüşüm, Seba Yay., Ankara.
- KIRKPINAR**, Leyla (2001): Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- MERTER**, Feridun (1990): 1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler, Malatya Örneği, Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- NİRÜN**, Nihat (1994): Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.
- ÖNDER**, Alev (1995): "Sağlıklı Bir Birey İçin Aile Yapısı ve Aile İçi İletişimin Önemi", Aile Hekimliği-1, İletişim Yay., İstanbul.
- ÖZAKMAN**, Memduh (1997): Flört, Saypa Yay., Ankara.
- ÖZEN**, Sevinç (1991): "Aile Kurumuna Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar", Aile Yazıları 1, (Der: B.Dikeçligil-A.Çiğdem), Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- ÖZKALP**, Enver (1994): Sosyolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir.
- PEKER**, Hüseyin (1990): "Evlilik", Sosyal Bilimler Ansiklopedisi 1, Risale Yay., İstanbul.
- PORTAKAL**, Hüsen (1995): Gençlik Devrimi, Broy Yay., Yer:?
- RUSSELL**, Bertrand (1998): Evlilik ve Ahlak, (Çev: Sultan Neval Şimşek), Kaknüs Yay., İstanbul.

- SAYGILI**, Sefa (2000): Evlilikte Mutluluk Sanatı, Türdav Yay., İstanbul.
- SAYIN**, Önal (1990): Aile Sosyolojisi, Ege Üniv. Yay., İzmir.
- SENCER**, Muzaffer (1989): Toplum Bilimlerinde Yöntem, Beta Yay., İstanbul.
- SEYİDOĞLU**, Halil (1997): Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Yay., İstanbul.
- ŞENER**, Sami (1998): Sosyoloji, İnkılâb Yay., İstanbul.
- TEZCAN**, Mahmut (1991): Gençlik Sosyolojisi Yazıları, Gündoğan Yay., Ankara.
- TURİNAY**, Necmettin (1996): Değişen Toplum ve Aile, Akçağ Yay., Ankara.
- TÜRKDOĞAN**, Orhan (1991): "Aile Sosyolojisi Modeli", Türk Aile Ansiklopedisi 1, Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- TÜRKDOĞAN**, Orhan (1992): "Türk Ailesinin Genel Yapısı", Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi 1, Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- TÜRKDOĞAN**, Orhan (1995): Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi, M.E.B. Yay., İstanbul.
- ÜLKEN**, Hilmi Ziya (1991): "Aile", Aile Yazıları 1, (Der: B.Dikeçligil-A.Çiğdem), Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- ÜNAL**, Asife (1998): Yahudilik'te, Hıristiyanlık'ta ve İslam'da Evlilik, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- YAZAN**, Ümit Meriç (1991): "İleri Endüstri Toplumlarında Aile Kurumu Üzerine Bir Araştırma", Aile Yazıları 1, (Der: B.Dikeçligil-A.Çiğdem), Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara.
- YAZAN**, Ümit Meriç (2000): Türkiye Kanatlarının Altında, Timaş Yay., İstanbul.
- YEŞİLORMAN**, Mehtap (2001): "Toplumsal Eşitlikte Kör Nokta: Kadın Eşitsizliğine Genel Bir Bakış", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 2, Elazığ.
- YÖRÜKOĞLU**, Atalay (1996): Gençlik Çağı, Özgür Yay., İstanbul.
- ZAMAN** Gazetesi, 01.08.2002, İstanbul.

21. Eş olarak seçeceğiniz kişinin yaşının size göre hangi düzeyde olmasını istersiniz?

- 1() Erkek kadından büyük olmalı 3() Kadın erkek aynı yaşta olmalı
2() Kadın erkekten büyük olmalı 4() Fark etmez

22. Eş olarak seçeceğiniz kişinin eğitim durumunun size göre hangi düzeyde olmasını istersiniz?

- 1() Erkek kadından daha eğitimli olmalı
2() Kadın erkekten daha eğitimli olmalı
3() Her ikisi de aynı/yakın eğitim düzeyinde olmalı
4() Fark etmez

23. Eş olarak seçeceğiniz kişinin maddi durumunun size göre hangi düzeyde olmasını istersiniz?

- 1() Erkeğin durumu kadından iyi olmalı
2() Kadının durumu erkekten iyi olmalı
3() Her ikisinin durumu aynı/yakın olmalı
4() Fark etmez

24. Evleneceğiniz kişinin çalışmasını ister misiniz?

- 1() Çalışmasını isterim
2() Uygun bulduğum ortamda çalışmasını isterim
3() Çalışmasını istemem
4() Kararı kendisine bırakırım/karışmam

25. Evleneceğiniz kişinin sizinle aynı dinden olması sizce önemli midir?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fark etmez

26. Evleneceğiniz kişinin sizinle aynı etnik kökenden olması sizce önemli midir?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fark etmez

27. Evleneceğiniz kişinin sizinle aynı "sosyo-kültürel çevre"den olması sizce önemli midir?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fark etmez

28. Eş olarak seçeceğiniz kişinin akrabanız olmasını ister misiniz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Şartlara bağlı 4() Fikrim yok

29. Evleneceğiniz kişinin giyimine karışma konusunda ne düşünürsünüz?

- 1() Aşırı olmamak şartıyla istediği gibi giyinebilir
 2() Benim uygun gördüğüm şekilde giyinebilir
 3() Arzu ettiği gibi giyinebilir
 4() Giyim tarzı önemli değil

30. Daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenir misiniz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Kararsızım 4() Fikrim yok

31. Daha önce başkasıyla cinsel ilişkisi olmuş birisiyle evlenir misiniz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Kararsızım 4() Fikrim yok

32. Evlenmeden birlikte yaşamayı onaylıyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

33. Sanal ortamda tanıştığınız birisiyle evlenir miydiniz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

34. Daha iyi bir gelecek sağlamak için, yurt dışına yerleşmenize yardımcı olacak bir evlilik yapar mıydınız?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Şartlara bağlı 4() Fikrim yok

35. Daha önce başından evlilik geçmiş birisiyle evlenir misiniz?

- 1() Evet 4() Hayır
 2() Çocukları yoksa evet 5() Fikrim yok
 3() Kişinin uygunluğuna bağlı

36. Evlilikte çok eşliliği onaylıyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Şartlara bağlı 4() Fikrim yok

37. Evlilikte “başlık parası” alınmasını onaylıyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Şartlara bağlı 4() Fikrim yok

38. Evlenebilmenizi hangi koşulların varlığına bağlıyorsunuz?

- 1() Mezun olmak 4() Uygun eş adayı bulmak
 2() Askerliği yapmış olmak 5() Meslekte ilerlemek (kariyer)
 3() İş bulmak 6() Diğer (belirtiniz:.....)

39. Sizce evlilik için önemlidir?

- 1() Neslin/soyun devamı için 3() Dinimiz emrettiği için
 2() Daha düzenli yaşamak için 4() Hayatı sevdiğimle paylaşmak için

40. Nasıl bir törenle evlenmek istersiniz?

- 1() Ev düğünüyle
2() Nikah salonunda
3() Salon düğünüyle
4() Nikah/kokteyl ile
5() Fark etmez
6() Diğer (belirtiniz:.....)

41. Evlilikte sizce hangi nikah şekli olmalıdır?

- 1() Nikaha gerek yok
2() Resmi nikah
3() Dinî nikah
4() Hem resmi hem dinî nikah

42. Kaç çocuk sahibi olmayı istersiniz? (.....)**43. Sadece bir çocuğunuz olsaydı kız mı erkek mi olsun isterdiniz?**

- 1() Kız
2() Erkek
3() Fark etmez

44. Sizce evlendikten sonra ayrı bir ev açmadan erkeğin ailesiyle birlikte oturulması uygun mudur?

- 1() Evet
2() Hayır
3() Şartlara bağlı
4() Fikrim yok

45. Evlendiğinizde ailede önemli kararların alınmasında eşinize danışır mısınız?

- 1() Evet
2() Hayır
3() Gerekli gördüğümde danışırım

46. Aile planlaması/doğum kontrolü hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1() Yapılmalı
2() Yapılmamalı
3() Fikrim yok

47. Anlaşamayan eşlerin boşanması sizce uygun mudur?

- 1() Evet
2() Hayır
3() Çocukları varsa boşanmamalı
4() Fikrim yok

48. Kadına “dayak atılması” konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1() Atılmalı
2() Atılmamalı
3() “Gerekirse atılmalı”
4() Fikrim yok

49. Evlenmek sizi korkutuyor mu?

- 1() Evet
2() Hayır
3() Fikrim yok

50. (Cevabınız “evet” ise) Evlenmekten niçin korkuyorsunuz?

- 1() Geçim sıkıntısı içine düşmekten korktuğum için
2() Sorumluluk almaktan korktuğum için
3() Evlenmeden önce yaptıklarımı yapamamaktan korktuğum için
4() Evlendikten sonra eşimin değişebileceğinden
5() Diğer (belirtiniz:.....)

51. Yaşadığınız ailede kendinizi mutlu hissediyor musunuz?

- 1() Evet
2() Hayır
3() Bazen

52. Sizce mutlu/huzurlu bir aile yuvasının şart(lar)ı nedir?

- 1() Karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin olması
2() Ekonomik refah ve rahatlık
3() İyi ve kötü günlerde birbirlerine destek olmak
4() Eşler ve aileleri ile münasebetlerin güzel olması
5() Diğer (belirtiniz:.....)

53. Kuracağınız ailenin, yetiştiğiniz aileden hangi konu(lar)da farklı olmasını istersiniz?

- 1() Eşler arası iletişim
2() Eşler arası saygı, sevgi güven
3() aile içi rol paylaşımı
4() Yakın akraba ve tanıdıklarla ilişkiler
5() Ebeveyn çocuk ilişkileri
6() Çocuk eğitimi ve terbiyesi
7() Diğer (belirtiniz:.....)

54. Aile kurumunun günümüzdeki durumu hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin düşüncenize daha uygundur/yakındır?

- 1() Önemi giderek artıyor
2() Günümüzde gereksizdir
3() Önemi giderek azalıyor
4() Diğer (belirtiniz:.....)

ÖZGEÇMİŞ

Muş-Bulanık'ta 1974 yılında doğmuşum. İlk ve ortaokul öğrenimi Muş ilinde, lise öğrenimini Bursa ilinde tamamladım. Lisans öğrenimini ise Fırat Üniversitesi Sosyoloji bölümünde 2000 yılında tamamlayıp, aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladım. 2002 yılında beri Elazığ'da öğretmen olarak görev yapmaktayım.

Elazığ, Mart 2004

Maşallah MUTLU

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
ELAZIĞ

SAYI : B.30.2.FIR.0.70.00.00/221-353- 2826
KONU : Maşallah MUTLU

30.04.2002

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ: 17.04.2002 tarih ve B.30.2.FIR..E.1.00.00/521 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Maşallah MUTLU'nun "Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı" konulu tezi ile ilgili Üniversitemizde yapacağı anket çalışması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ile gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Cahit KALKAN
Rektör V.

